

Universitätsbibliothek Wuppertal

Omnia Divini Platonis Opera

Plato

Basileae, 1551

Convivium (commentarium)

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-245](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-245)

COMMENTARIUM MARSILII FICINI

CINI FLORENTINI IN CONVIVIUM PLATONIS

DE AMORE.

CAPVT I

PLATO philosophorū pater annos unum & octoginta etatis natus, septimo Nouembris die, quo ortus fuerat, discumbens in conuiuio remotis dapibus expirauit. Hoc autem conuiuium, quo & natalicia, & anniuersaria Platonis pariter continentur, prisci omnes Platonici, usq; ad Plotini & Porphyrij tēpora, quotannis instaurabant. Post uero Porphyriū mille ac ducētos annos, solennes hęc dapes prætermisissæ fuerunt. Tandem nostris temporibus uir clarissimus Laurentius Medices Platonicum conuiuū inuouaturus, Frācisum Bandinum Architriclinū constituit. Cum igitur septimum Nouembris diem colere Bandinus instituisset, regio apparatus in agro Caregio nouem Platonicos accepit conuiuas: Antonium Allium episcopum Fesulanum. Ficinum Medicum. Christophorum Landinum poetam. Bernardum Nutium rhetorem, Thomam Bencium, Ioannem Caualcantem familiarem nostrum: quem propter uirtutē animi, & egregiam indolem Heroem conuiuæ nuncupauerunt. Marsupinos duos, Christophorum Carolumq; Caroli poetæ filios. Me deniq; nonum Bandinus esse uoluit, ut Marsilio Ficino superioribus addito musarum numerus impleretur. Remotis dapibus Bernardus Nutius Platonis accepit librum, qui cōuiuium de amore inscribitur: legitq; omnes Symposij huius orationes, quibus lectis reliquos conuiuas orauit, ut singuli singulas orationes exponerēt. Assensere omnes: iactisq; sortibus, prima illa Phædri oratio, Ioanni Caualcanti obtigit exponenda. Pausaniæ oratio, Antonio Theologo, Eryximachi Medici, Ficino Medico. Poetæ Aristophanis, Christophoro Poetæ. Agathonis adolescentis, Carolo Marsupino. Thomæ Bencio data est Socratis disputatio. Alcibiadis uero Christophoro Marsupino. Sortem huiusmodi probauere omnes. Verum episcopus ac medicus, alter ad animorū, alter ad corporum curam abire coacti, partes in dicendo suas Ioanni Caualcanti reliquerunt. Ceteri ad hunc cōuersi sunt, paratiq; ad audiendum conticuere. Tunc heros ille in hunc modum est exorsus

QVA REGVLA LAVDANDVS SIT AMOR.

Que sit eius dignitas & magnitudo

CAP. II

QRATISSIMA mihi optimi conuiuæ fors ista hodie obtigit, qua effectum est, ut personam Phædri Myrrhinusij gererem. Phædri illius, inquam, cuius familiaritatem tanti fecit Lysias Thebanus summus orator, ut oratione lucubrationibus multis composita, eum sibi conciliare contenderit: cuius indolem Socrates usq; adeo admiratus est, ut eius splendore quandoq; iuxta Ilyssum fluuium concitus altiusq; sublatus mysteria diuina cecinerit: qui antea non solum cœlestium, sed inferiorum quoq; omnium se inscium prædicauerat. Cuius ingenio adeo delectatus est Plato, ut primitias studiorum suorum Phædro dicauerit. Ad hunc epigrammata, ad hunc elegiæ Platonis, ad hunc primus eius de pulchritudine liber, qui Phædrus inscribitur. Cum igitur huius Phædri me similem, non ego quidem, non enim tantum mihi arrego: sed sortis casus primo, & uester deinde applausus iudicauerit, his felicibus auspicijs eius in primis orationem libetè interpretabor. Deinde Antonij & Ficini partes pro ingenij uiribus exequar. Tria in omni re uiri optimi philosophus quisq; Platonis imitator considerat, quæ antecedunt, quæ comitantur, & quæ sequuntur. Hęc si bona sint, rem ipsam laudat: sin mala, uituperat. Ea igitur perfecta laudatio est, quæ præcedentem rei recenset originem, præsentem formā narrat, sequentes ostendit euentus. Ab antecedētibus res quæq; laudatur, ut nobilis: a præsentibus, ut magna: a sequētibus, ut utilitas. Quare ex tribus illis tria hæc in laudibus cōcluduntur: Nobilitas, magnitudo, atq; utilitas. Ideo Phædrus noster in primis præsentem Amoris excellentiam cōtemplatus, Magnum deum uocauit: adiunxit, Dijs hominibusq; mirandum. Nec iniuria. Nam ea proprie quæ magna sunt admiramur. Magnus ille quidē, cuius imperio homines & dii, ut aiunt, omnes subiiciuntur. Nam tam dii apud ueteres quàm homines amant, quod Orpheus Hesiodusq; significat, dicentes mortalium & immortalium mentes amore domari. Admirandus præterea dicitur, quoniam illud quisq; amat, cuius pulchritudinem admiratur. Dii quidem siue ut nostri dicunt, Angeli, diuinam pulchritudinem: Homines corporum species admirantur, & amant. Atq; hæc quidem laus Amoris est à præsentem excellentiā quæ ipsum comitatur deducta. Laudat deinde ab antecedētibus Phædrus, cum deorum omnium esse asserit antiquissimum. In quo nobilitas amoris effulget, cum prisca eius origo narratur. Laudabit & tertio à sequētibus, ubi mirifica eius ab euentu apparebit utilitas. Sed de prisca & nobili eius origine primum: deinde de futura utilitate tractabimus. Orpheus in Argonautica, cū de rerum principijs corā Chirone heroibusq; cātare, Mercurij Trismegisti theologiam sequutus: Chaos ante mundum posuit, & ante Saturnum, Iouē, cæterosq; deos. Amorem in ipsius Chaos sinu locauit, laudauitq; his uerbis.

Qualis fuerit Phædrus

Que proba laudatio

Orpheus de rerum principio

ANTIQUISSIMUM, seipso perfectum, consultissimumque. Amorem, Hesiodus in Theogonia: & in libro De natura Parmenides Pythagoricus, Acusileusque poeta, cum Orpheo & Mercurio consenserunt. Plato in Timeo chaos describit similiter: & in eo locat amorem. Atque idem in conuiuio Phædrus recensuit. Chaos Platonici informem mundum uocant: Mundum uero formatum chaos. Tres apud eos mundi sunt, tria itidem Chaos erunt. Primum omnium est deus uniuersorum autor, quod ipsum bonum dicimus. Hic mentem primo creat angelicam: deinde mundi huius animam, ut Plato uult: Postremo mundi corpus. Summum illum deum, non mundum dicimus: quia mundus ornamentum significat ex multis compositum, ille uero penitus simplex esse debet: sed mundorum omnium principium atque finem ipsum asserimus. Mēs angelica primus mundus est à deo factus. Secundus uniuersi corporis anima. Tertius tota hæc quam cernimus machina. In ijs itaque mundis tribus, tria & chaos considerantur. Principio deus mentis illius creat substantiam: quam etiam essentiam nominamus. Hæc in primo illo creationis suæ momento informis est, & obscura. Quoniam uero à deo nata est, ad deum sui principium ingenito quodam appetitu conuertitur. Conuersa in deum, ipsius radio illustratur. Radij illius fulgore ille suus appetitus accenditur. Accensus appetitus deo totus inheret: inherendo formatur. Nam deus qui potest omnia, in mente sibi inherente creaturarum rerum naturas effingit. In ea igitur spiritali quodammodo pinguntur, ut ita loquar, omnia quæ in corporibus istis sentimus. Illis cælorum elementorumque; globi, sydera, uaporum natura, lapidum, metallorum, plantarum, animalium formæ gignuntur. Huiusmodi rerum omnium species dei fomento quodam in superna illa mente conceptas, Ideas esse non dubitamus: & formam illam ideamque; cælorum, sepe deum Cælum uocamus. Formam planetæ primi Saturnum deum: Secundi Iouem, atque in sequentibus planetis eodem pacto. Ignis quoque huius ideam illam, Vulcanum deum: Aeris Iouem atque Iunonem: Aquæ Neptunum: Terræ Plutonem. Quare dij omnes certis inferioris mundi partibus assignati, Idea illarum partium sunt in superna illa mente collectæ. Sed eam idearum conceptionem à formante deo perfectam præcessit illa mentis ad deum appropinquatio. Hanc præcessit appetitus incendium, hoc infusio radij, hanc prima illa appetitus conuersio, hanc informis mentis essentia. Porro essentiam istam nondum formatam chaos esse uolumus. Primam ipsius in deum conuersionem, amoris ortum: radij infusionem, amoris pabulum: incendium sequens, amoris dicimus incrementum: appropinquationem, amoris impetum: formationem, amoris perfectionem. Formarum omnium, idearumque; complexionem, Mundum latine, Græce κόσμος, id est ornamentum uocamus. Huius ornamentum gratia pulchritudo est. Ad quam amor ille statim natus traxit mentem: atque perduxit mentem ante deformem, ad mentem eandem deinde formosam. Ideo amoris cōditio est: ut ad pulchritudinem rapiat, ac deformem formoso coniungat. Quis igitur dubitabit, quin amor statim chaos sequatur, præcedatque mundum: & deos omnes, qui mundi partibus distributi sunt? Cum mentis ille appetitus ante sui formationem sit, & in mente formata dij mundusque; nascantur. Merito igitur antiquissimum hunc Orpheus nominauit. Præterea seipso perfectum: quasi dicat seipsum perfectum. Quoniam primus ille mētis instinctus suapte natura à deo perfectionem suam haurire uidetur: atque eam menti, quæ inde formatur, & dijs qui inde gignuntur, præbere. Consultissimum insuper nominauit, nec iniuria. Nam omnis sapientia cuius proprium est consilium, ideo menti data est: quia amore in deum conuersa, ipsius fulgore refulsit. Eodemque; modo mens ad deum, quo ad lumen solis dirigitur oculus. Hic enim aspicit primo, uidet deinde de solis lumine: tertio in solis lumine rerum colores figurisque; comprehendit. Quare oculus obscurus primo, et chaos instar informis, lumen amat dum aspicit, irradiatur aspiciendo, radium accipiendo rerum coloribus figurisque; formatur. Quemadmodum uero in deum mens illa statim nata & informis amore conuertitur & formatur: sic mundi anima in mentem, deumque; illinc genita se reflectit. Et cum primo informis sit, & chaos amore in mentem directæ acceptis ab ea formis fit mundus. Non aliter & mundi huius materia, cum principio sine formarum ornamento informe chaos iaceret: illico amore sibi ingenito, in animam se direxit, seque; illi obedientem præbuit: atque hoc amore conciliante, ab anima formarum omnium quæ in mundo uidentur nata ornamentum, mundus ex chaos effecta est. Tres igitur mundi, tria & chaos. In omnibus denique; amor chaos comitatur, præcedit mundum, torpentia suscitatur, obscura illuminatur, uiuificat mortuos, format informia, perficit imperfecta. Quibus laudibus nulla sermone maiores aut dici, aut excogitari possunt.

ED de origine eius, & nobilitate hæctenus. De utilitate iam arbitror differendum. Singula quidem amoris beneficia generi humano collata referre superuacuum est: præsertim cum summam comprehendendi omnia possint. Omnia enim in eo consistunt, ut uitatis malis bona sequamur. Mala hominis & turpia eadem sunt. Bona itidem eadem atque honesta. Profecto nihil aliud leges & doctrinæ omnes contendunt, quam ita homines instituire, ut declinet à turpibus, agant honesta. Hoc autem ipsure

ipsum, quod innumerabiles pene leges & artes uix tandem longo tempore assequuntur, Amor ipse unus breui tempore perficit. Nam à turpibus pudor absterret: ad honesta excellendi studiū prouocat. Duo hæc nihil aliud facilius, ac citius quam amor hominibus exhibet. Cū amorē dicimus, pulchritudinis desiderium intelligite. Hæc enim apud omnes philosophos amoris definitio est. Pulchritudo uero gratia quædam est, quæ ut plurimum in concinnitate plurium maxime nascitur, Ea triplex est: siquidem ex plurium uirtutum concinnitate in animis gratia est. Ex plurium colorum linearumque concordia in corporibus gratia nascitur. Gratia item in sonis maxima ex uocum plurium consonantia. Triplex igitur pulchritudo, animorum, corporum atque uocum. Animorum mente cognoscitur, Corporum oculis, Uocum auribus solis percipitur. Cum ergo mens, uisus, auditus, sint quibus solis frui pulchritudine possumus: Amor uero sit fruendæ pulchritudinis desiderium: Amor semper Mente, Oculis, Auribus est contentus. Quid olfactus? quid gustus? quid tactus opus est? Odores, Sapores, Calorem, Frigus, Mollitiem & duritiem, horumque similia sensus isti percipiunt. Istorum nullum humana pulchritudo est, cum formæ simplices sint: humani autem corporis pulchritudo membrorum requirat diuersorum concordiam. Amor tanquam eius finem fruitionem respicit pulchritudinis: ista ad mentem, uisum, auditum pertinet solum. Amor ergo in tribus istis terminatur. Appetitio uero, quæ reliquos sequitur sensus, non amor sed libido rabiesque uocatur. Præterea si amor erga hominem pulchritudinem ipsam desiderat: humani autem corporis pulchritudo in quadam concinnitate consistit: concinnitas temperantia est: sola quæ temperata, modesta, decora sunt, exigit amor. Voluptates itaque gustus & tactus, quæ usque adeo uehementes furiosæque sunt, ut mentem à suo statu dimoueant, hominibusque perturbent: amor non modo non cupit, sed abominatur & fugit, utpote quæ propter intemperantiã pulchritudini sunt contrariæ. Rabies uenerica ad intemperantiã trahit, ideoque ad inconcinnitatem: quare ad deformitatem similiter uidetur allicere: Amor autem ad pulchritudinem. Deformitas & pulchritudo contrariæ sunt. Motus igitur huiusmodi, qui ad ea rapiunt, inter se uidentur esse contrarij. Quapropter libido coitus, & amor non modo non ijdem motus, sed & contrarij esse monstrantur. Testantur hoc & theologi ueteres, qui amoris nomen deo tribuerunt. Quod etiam posteriores theologo summo opere confirmarunt. Nullum uero deo congruum nomen cum rebus turpibus est commune. Ideo sanæ mentis quisque cauere debet, ne amorem, diuinum nomen, ad insanas perturbationes temere transferat. Erubescat Diæarchus, & si quis alius Platonice maiestatem quod amori nimium indulserit, carpere non ueretur. Nam decoris, honestis, diuinis affectibus, nec nimium, nec satis unquam possumus indulgere. Hinc efficitur, ut omnis amor honestus sit, & omnis amator iustus. Pulcher enim est omnis atque decorus, et decorum proprie diligit. Turbulentus autem ardor, quo ad lasciuiam rapimur, cum ad deformitatem trahat, amori contrarius iudicatur: Ut igitur ad amoris utilitatem aliquando redeamus: pudor qui à turpibus nos absterret, & studium quod ardentem efficit ad honesta, ab amore facile, citoque proficiuntur. Primo quoniam amor, qui pulchra petit, decora semper appetit atque magnifica: & qui odit deformia, necessario turpia obscenaque fugit. Deinde si duo aliqui se mutuo diligunt, alterutrum se obseruant & placere sibi inuicem cupiunt. Prout alter ab altero obseruatur, utpote qui teste nunquam careant, à turpibus abstinere. Prout sibi inuicem placere conantur, magnifica semper ardenti studio aggrediuntur, ne contemptui amato sint, sed amoris uicissitudine digni putentur. Sed hanc rationem copiosissime explicat Phædrus: ubi exempla ponit amorum tria. Vnum amoris foemine ad masculum: ubi de Alceste Admeti uxore loquitur, quæ pro marito mori uoluit. Alterum amoris masculi ad foeminam, ut Orphei ad Eurydicen. Tertium amoris masculi ad masculum, ut Patrocli ad Achillē: ubi ostendit nihil fortiores homines reddere, quam amorē. Allegoriam uero, uel Alcestis, uel Orphei, in præsentia perscrutari non est consilium. Vehementius enim ista uim amoris & imperium exprimunt, si tanquam historia gesta narrentur, quam si per allegoriam dicta putentur. Ergo amorem esse Deum magnum atque mirandum, nobilem præterea & maxime utilem, sine controuersia fateamur: atque ita amori indulgeamus, ut sine suo, qui pulchritudo ipsa est, contenti simus. At nos ea parte fruimur, qua cognoscimus, cognoscimus Mente, uisumque & auditu. His itaque fruimur, cæteris sensibus non pulchritudine, quam desiderat amor, sed quouis alio potius quo corpus indiget, utimur. Igitur his tribus uenabimur pulchritudinem: & per eam quæ in uocibus corporibusque elucet, tanquam per uestigia quædam, animi decorem inuestigabimus. Illam laudabimus quidem, istum probabimus: ac semper id obseruare conabimur, ut tantus amor sit, quantum fuerit pulchritudo. Et ubi corpus quidem pulchrum, animus minime, tanquam umbratilem & fluxam imaginem pulchritudinis uix & leuiter diligamus. Vbi solus animus pulcher, stabilem hunc decorem animi ardentem amemus. Vbi uero utraq; pulchritudo concurrat, uehementius admiremur: atque ita ex Platonica familia reuera nos esse testabimur: ea quippe nihil nouit nisi festum, lætum, cœleste, supernum. Sed hæc iam de Phædri oratione sufficiant. Ad Pausaniam ueniamus.

DEVS BONITAS, PVLCHRITVDO, IUSTITIA, PRINCIPIUM, MEDIUM, FINIS.
CAPVT I

TRINITATEM Pythagorici philosophi rerum omnium mensuram esse uoluerunt, ob eam arbitror rationem quòd deus ternario numero res gubernat, atq; etiam res ipsa ternario numero terminatur. Hinc Maronis illud, Numero deus impari gaudet. Nèpè summus ille auctor, Primo singula creat: secundo rapit: tertio perficit. Singula quoq; in primis ab illo perenni fonte effluunt, dum nascuntur, deinde in eundem refluunt, dum suam illam originem repetunt, postremo perficiuntur, postquam in suum principium redierunt. Hoc uaticinatus Orpheus, Iouem principium, medium, & finem uniuersi uocauit. Principium ut producit: Mediū ut producta retrahit ad seipsum: Finem prout redeuntia perficit. Hinc regem illum uniuersorum, Bonum, Pulchrum, Iustum, quod sepe apud Platonem dicitur, possumus nuncupare. Bonū, inquam, ubi creat: ubi allicit, pulchrum: ubi pro cuiusq; merito perficit, iustum. Pulchritudo igitur, cuius allicere proprium est, inter bonitatē iustitiamq; locatur: à bonitate quidem effluit, Profluit ad iustitiam.

QVO PACTO DIVINA PVLCHRITVDO AMOREM PARIT.
CAP. II

DIVINA uero hæc species in omnibus amorem hoc est sui desiderium procreauit. Quoniam si Deus ad se rapit mundum, mundusq; rapitur: unus quidem continuus attractus est à deo incipiens, transiens in mundum, in Deum deniq; desinens: qui quasi circulo quodam in idem unde manauit iterum remeat. Circulus itaq; unus & idem à Deo in mundū, à mundo in Deum, tribus nominibus nuncupatur. Prout in Deo incipit & allicit, pulchritudo: prout in mundū transiens ipsum rapit, amor: prout in auctorem remeans ipsi suum opus coniungit, uoluptas. Amor igitur in uoluptatem à pulchritudine desinit. Id sibi uoluit Hierothei & Dionysij Areopagite hymnus ille præclarus: ubi sic hi theologi cecinerunt. Amor circulus est bonus à bono in bonū perpetuo reuolutus. Necessario enim bonus est amor cū à bono natus reuertatur in bonum. Idem enim deus est: cuius speciem desiderant omnia: in cuius possessione omnia requiescunt. Inde igitur desiderium nostrum accenditur, ubi amantiū ardor quiescit, nec extinguitur, sed impletur. Nec iniuria soli Deum comparat Dionysius: quia quemadmodum sol illuminat corpus & calefacit: ita Deus animis ueritatis claritatem præbet, & charitatis ardorē. Hanc utiq; comparationē ex Platonis libro De repub. sexto hoc quo dicam modo colligimus, Sol profecto corpora uisibilia, & oculos uidentes procreat: oculis ut uideant lucidū infundit spiritum: corpora ut uideantur coloribus pingit. Neq; tamen proprius oculis radius, propriū ue corporibus colores ad uisionem perficiendam sufficiunt, nisi lumen ipsum unum supra multa, à quo multa & propria lumina oculis & corporibus distributa sunt, adueniat, illustret, excitet atq; roboret. Eodē modo primus ille actus omnia, qui deus dicitur, speciem, actumq; rebus singulis producendo largitus est. Qui sane actus cū in re creata & in subiecto patiente susceptus fuerit, debilis est, & ad operis executionem impotens. Sed diuini solis perpetua & inuisibilis lux una semper omnia adstat, fouet, uiuificat, excitat, complet & roborat. De quo diuine Orpheus, cuncta fouens atq; ipse firens super omnia sese. Vt est actus omnium roboratq; bonum dicitur. Vt uiuificat, lenit, mulcet & excitat, pulchrum. Vt in obiectis quæ noscenda sunt tres illas cognoscentes animæ uires, Mentem, Visum, Auditum allicit, pulchritudo. Vt in cognoscente potentia eam applicat cognito, ueritas. Deniq; ut bonū, procreat, regit, & complet: Vt pulchrum, illuminat, gratiamq; infundit.

PVLCHRITVDO EST SPLENDOR DIVINAE BONITATIS,
& deus est centrum quatuor circularum.
CAP. III

NEQUE ab re theologi ueteres, Bonitatem in centro, pulchritudinem in circulo posuerunt. Bonitatem inquam in centro uno, in circulis autē quatuor, Pulchritudinem. Centrū unum omnium Deus est. Circuli quatuor circa id assidue reuoluti, Mens, Anima, Natura, Materia. Mens stabilis circulus. Anima per se mobilis. Natura mobilis in alio, non ab alio. Materia ab alio & in alio mobilis. Caterum cur Deum quidem centrū, Quatuor illa cur circulos appellemus exponā. Centrum circuli punctum est, unum, indiuisibile, stabile. Inde lineæ multæ diuiduæ, mobiles ad earum similem circumferentiam deducuntur. quæ sane circumferentia diuisibilis circa centrū quasi cardinem uoluitur. atq; ea est cætri natura, ut licet unum indiuiduum, immobile sit, in multis tamē, immo in omnibus lineis diuiduis & mobilibus, ubiq; reperiatur. Vbiq; enim est in linea punctum. Quoniā uero à dissimili suo attingi nihil potest, lineæ à circumferentia

tia ad centrum usq; deducta, medium huiusmodi punctum singule sui quodam puncto uno simplici & immobili cogitur attingere. Quis negat Deum centrū omnium merito nominari: cū omnibus insit unus penitus, simplex, atq; immobilis: cūta uero ab ipso producta, multa, cōposita, & mobilia sint, atq; ut ab eo manant, ita in eum instar linearum & circūferentia refluant? Ita mens, anima, natura, materia procedentes à deo in eundem redire nituntur: seq; undiq; pro uiribus in illum circumferunt. Atq; ut centrum punctum ubiq; in lineis & in toto circulo reperitur, perq; punctum suum singule lineæ medium circuli tangunt punctum: ita deus omnium cētrum, qui unitas simplicissima est, actusq; purissimus, sese inserit uniuerfis: non ob id solum, quia cunctis est presens, uerum etiā quia omnibus à se creatis partem aliquam, uel potentiā intimam, simplicissimam, prestantissimam indidit: quæ rerum unitas nominatur: à qua & ad quam tanquā à centro & ad centrum suum rei cuiusq; partes & potentiæ reliquæ pendent. Ad hoc plane suum centrum, ab hanc propriā unitatem se colligant creata prius oportet, quam suo hæreant creatori: ut per proprium centrū, quod iam sepe repetimus, centro omnium hæreant. In apicem suum caputq; mens angeli antè consurgit, quam ascendat in deum. Anima quoq; & reliqua eodem pacto. Atq; illorū inuisibilium circulorum, mentis scilicet, animæ, naturæ, uisibilis mundi circulus est imago. Corpora enim animarum menti umq; umbra & uestigia sunt. Umbra uero & uestigiū figura eius, cuius umbra est, & uestigium refert. Quapropter quatuor illa, non iniuria circuli quatuor appellantur. Sed mens immobilis orbis propterea, quod tam operatio eius quam substantia semper eadem permanet, & similiter operatur: intelligit semper eodē modo, uultq; similiter. Mobilis autem quandoq; mens ex eo solum dici potest, quod quemadmodum cetera omnia à deo procedens in eundem se uertit. Anima mundi, & alia quæuis, circulus mobilis. Hæc enim sua natura discurrendo cognoscit, & temporum curriculis operatur. Discursio autem ab alio in aliud, & operatio tēporalis, motus proculdubio nominatur. Si qua uero in animæ cognitione stabilitas est, mentis cōstat potius quam animæ beneficio. Natura etiā mobilis est circuitus. Cum animam dicimus, priscorum more theologorū uim in ratione et sensu positā intelligimus: cum naturam, uim animæ in generando locatam. Vim illam in nobis hominem proprie uocauerunt: istam hominis idolum & simulachrum. Hæc sanè generandi facultas ideo mobilis dicitur: quia tēporis spacijs suum opus exequitur. Verum in hoc ab illa animæ proprietate discrepat: quod anima per se, & in se mouetur. Per se, inquam, quia principium motus existit, in se etiam, quia in ipsa animæ substantia rationis & sensus remanet operatio. Ex ijs opus nullū ne effario resultat in corpore. Generandi uero uis illa quæ uocamus naturā, per se quidē mouetur: cum animæ per se motu uis quædam sit. Moueri autem in alio dicitur: quia in mole corporis omnis eius operatio terminatur. Corpus enim nutrit, augetq; & generat. Materia uero & corporis moles, orbis est ab alio, et in alio mobilis. Ab alio quidem, quoniā ab anima necessario agitur. In alio autē, quia in loci spacio motus corporis agitur. Iā igitur quam ob causam bonitatem in centro, in circulo pulchritudinē, theologi collocēt, aperte intelligere possumus. Bonitas siquidem rerum omnium unus ipse est deus, per quem cuncta sunt bona. Pulchritudo autē dei radius, quatuor illis insitus circulis circa deum quodāmodo reuolutis. huiusmodi radius omnes rerum omnium species in quatuor illis effingit: species illas in mente ideas, in anima rationes, in natura semina, in materia formas appellare solemus. Idcirco quatuor in circulis, quatuor splendorēs esse uidentur. Idearum splendor in primo: Rationum in secundo: in tertio seminum: Formarum in ultimo.

QVOMODO PLATO DE REBUS DIVINIS EX-
ponatur. CAP. IIII

MOC mysteriū in epistola ad Dionysium regem Plato significauit: cum deum affirmauit pulchrorum omnium causam: quasi totius pulchritudinis principium & originem. Circa omnium, inquit, regem cuncta sunt: ipsius gratia omnia: ipse causa est pulchrorum omnium: Secūda circa secundum, Tertia circa tertium. Humanus autē animus affectat qualia illa sint intelligere: aspiciens in ea quæ sibi cognata sunt: quorum nihil sufficienter se habet. Circa uero ipsum regē & ea quæ dixi, nihil est tale: quod autē post hoc est, animus dicit. Circa regem, non intra regē, sed extra significat. In Deo enim nulla est cōpositio. Quid uero dictio illa circa significat, exponit Plato, cum addit: Eius gratia omnia: ipse causa est pulchrorum omnium, Quasi dicat, ideo circa regem omnia sunt, quia ad illum tanquam ad finē pro natura sua omnia reuoluuntur, quemadmodum ab illo tanquam principio producta sunt omnia. Pulchrorum omnium, id est, totius pulchritudinis: quæ suprascriptis in circulis emicat. Formæ enim corporum per semina: hæc per rationes, hæc per ideas reducuntur in deum, & iisdem à deo gradibus producuntur. Proprie uero cum dicit Cuncta, ideas intelligit: nam in his reliqua includuntur. Secūda circa secundum: Tertia circa tertium. Tres mundi principes posuit Zoroastes, trium ordinum dominos: Oromasium, mithrin, arimanin. Hos Plato, deum, mentem, animam nūcupat. Tres autem ordines in diuinis posuit speciebus, ideas, rationes & semina. Prima igitur, id est idea, circa primum, id est circa deum, quoniam à deo menti tributa sunt, & in eundem mentem cui sunt datae reducunt. Secūda circa secundum, id est rationes circa mentem: quandoquidem per mentem in animam transcunt, & in mentem animā dirigunt.

Tertia circa tertium, id est semina rerū circa animam: nam per animā transcunt in naturā, in illam scilicet generandi potentiam, rursusq; naturā animā copulant. Eodē ordine à natura in materiā formæ descendunt. Sed eas Plato in ordine posito non connumerat, quia de diuinis à Dionysio interrogatus tres ordines ad incorporeales species pertinētes tāquā diuinos induxit: Formas autē corporum prætermisit. Noluit autē deum regē primū uocare, sed omniū regē: ne si primū diceret, cum unā cū sequētibus ducibus in aliqua numeri specie, cōditionisq; paritate collocare forsità uideretur. Neq; dixit prima circa illū, sed cūcta: ne crederemus eū ordinis alicuius potius quā cunctōrū gubernatorem. Humanus animus affectat qualia illa sint intelligere. Scite post illos tres diuinæ pulchritudinis splendorēs tribus in circulis emicantes amorem animi ad illos adiecit. Illinc enim animi ardor accēditur. Quippe par est ut diuinus diuina desideret: aspiciēs in ea, quæ sibi cognata sunt. Quoniā humana cognitio à sensibus oritur: per ea quæ in corporibus præstantiora uidemus, diuina iudicare sepe numero consueuimus: per corporalium rerum uires, dei potentiā: per ordinem, sapientiam: per utilitatem, dei bonitatem inuestigamus. Vocat autē formas corporū animæ cognatas, quasi proxime natas. Sequenti enim gradu post animam formæ corporum disponuntur. Quorum nihil sufficienter se habet. Formæ huiusmodi neq; sufficienter sunt, neq; sufficienter nobis diuina ostendunt. Veræ nanq; res, ideæ, rationes, & semina sunt: Corporū uero formæ, umbræ rerū potius quā ueræ res esse uidentur. Quemadmodū uero corporis umbra exactā atq; distinctam corporis figuram nō indicat, ita corpora diuinorū naturam propriā non demonstrant. Circa ipsum regem & ea quæ dixi, nihil est tale. Quo enim pacto mortalia immortalibus, & falsa ueris similia sunt? Quod autem post hoc est, animus dicit: id est, animus dum diuina per mortalia iudicat, falso de diuinis loquitur: neq; diuina pronunciat, sed mortalia.

PULCHRITUDO DIVINA, PER OMNIA SPLENDET,
& amatur in omnibus. CAP. V

AETERNUM ut paucis multa comprehendamus, bonum quidē ipsa supereminens dei existentia dicitur. Pulchritudo actus quidam siue radius inde per omnia penetrans: Primo in angelicā mentem: Secundo in animam totius & reliquos animos: Tertio in naturam: Quarto in materiā corporum. Mentem idearum ordine decorat: animam rationū serie complet: naturam sulcit seminibus: Materiam formis exornat. Quemadmodū uero solis radius unus corpora quatuor, ignē, aerem, aquam, terramq; illustrat: sic unus dei radius mentem, animā, naturam, materiamq; illuminat. Atq; in his quatuor elementis quicunq; lumen inspicit, solis ipsius aspiciat radium: perq; ipsum ad supernam solis lucē intuentiam conuertitur. Ita quisquis decorem in quatuor istis, mente, anima, natura, materia contemplatur, amatq; dei fulgorem in his, perq; fulgorem huiusmodi Deum ipsum intuetur & amat.

PASSIONES AMANTIVM.

CAP. VI

HINC efficitur ut corporis nullius aspectu uel tactu amatoris impetus extingatur. Non enim corpus hoc aut illud desiderat: sed superni luminis splendorem per corpora resurgentem admiratur, affectat & stupet. Quapropter quid cupiant, aut querant amantes ignorant. Deū nanq; ipsum ignorant: cuius sapor occultus odorem quendam sui dulcissimum operibus suis inseruit. Quo quidem ardore quotidie excitamur. Odorem quidē sentimus: Saporem proculdubio igroramus. Cū igitur odore manifesto illecti saporem latenter desideremus, merito quid cupiamus, patiamurq; nescimus. Hinc etiam semper accidit: ut amantes amati aspectum timeant quodammodo atq; uenerentur. Quod etiam fortes, dicam equidem, & si uereor ne quis uestrum hæc audiens erubescat, & sapientes inquam uiri, coram infiore quouis amato pati consueuerunt. Nempe non humanum est quod eos terret, quod frangit, quod occupat. Humana enim uis in fortioribus sapientioribusq; semper est excellentior. Sed diuinitatis fulgor ille in formosis emicans quasi dei simulacrum amantes obstupescere, contremiscere, & uenerari compellit. Eadem ratione propter amati præsentiam amator diuitias & honores contemnit, et pro nihilo habet. Par enim est, ut diuina humanis anteponantur. Illud quoq; euenire sepe numero solet, ut se in amati personam quisq; trāsferre cupiat. Nec immerito. Deus nāq; pro homine fieri cupit, atq; conatur. Quis autem pro Deo hominem non cōmutet? Fit etiā ut amore illaqueati uicissim suspirent & gaudeant. Suspirant quod seipsos amittunt, quod perdūt, quod perimunt. Gaudent quod in melius quiddam se transferunt. Calent quoq; uicissim & frigent: instar eorū, quos tertiana febris inuadit. Merito frigent: quia calore proprio deseruntur: necnon & calent, cum superni radij fulgoribus accendantur. Frigiditatem timiditas: caliditatem audacia sequitur. Ideo timidi quoq; uicissim & audaces apparet. Hebetissimi præterea quiq; acutiores amando redduntur. Quis enim cœlesti radio aspirante, non acutissime uideat? Verum de amore ipso, & pulchritudine, eiusq; origine, amantium affectibus ista sufficient.

DEINCEPS de duobus Amorum generibus breuiter disputandum. Cupidinem Veneris comitem esse apud Platonem Pausanias asserit. Totidēq; esse Cupidines quot sint & Veneres, necessarium arbitratur. Veneres autem duas commemorat: quas itidem gemini Cupidines comitentur. Venerem alteram quidem cœlestem ponit: alteram uero uulgarem. Cœlestem illam Cælo sine matre natam: Vulgarem ex Ioue & Dione genitam. Cælum Platonici summū deū ideo uocāt, quia sicut cælum istud sublime corpus omnia corpora regit & cōtinet, sic summus ille deus omnes spiritus supereminet. Mentē uero plurimis nominib. nūcupant. Saturnū enim modo, modo Iouem, modo Venerē uocant. Est namq; mens illa, uiuit, intelligit. Essentiam suam Saturnū, Vitam Iouem, Intelligentiā Venerē appellare cōsueuerunt. Animam præterea mundi, Saturnū similiter & Iouē uocamus & Venerem. Prout superna intelligit, Saturnū. Prout cœlestia mouet, Iouē. Vt inferiora generat, Venerē. Venus prima, quæ in mente est, Cælo nata sine matre dicitur: quoniā mater apud Physicos materia est. Mens autē illa à materiæ corporalis cōsortio est aliena. Secūda Venus, quæ in mundi anima ponitur, ex Ioue & Dione genita. Ex Ioue, id est, ex ea uirtute ipsius anime, quæ cœlestia mouet. Ea siquidē istam creauit potentiā, quæ inferiora hæc generat. Matrē quoq; illi deo tribuūt: quia materiæ mundi infusa cum materia cōmercium habere putatur. Deniq; ut summam dicam, duplex est Venus. Vna sane est intelligentia illa quā in mente angelica posuimus. Altera uis generandi anime mūdi tributa. Vtraq; sui similit̄ comitē habet amorē. Illa enim amore ingenito ad intelligendā dei pulchritudinē rapitur. Hæc itē amore suo ad eandē pulchritudinē in corporibus procreandam. Illa diuinitatis fulgorē in se primū complectitur: deinde hūc in Venerē secundam traducit. Hæc fulgoris illius scintillas in materiā mundi transfundit. Scintillarū huiusmodi præsentia singula mundi corpora, pro captu naturæ, speciosa uidentur. Horū speciem corporū humanus animus per oculos percipit. Qui rursus uires geminas possidet. Quippe intelligēdi uim habet. Habet & generandi potentiā. Hæc gemine uires due in nobis sunt Veneres, quas & gemini comitantur amores. Cum primū huiusmodi corporis species oculis nostris offertur, mēs nostra quæ prima in nobis Venus est, eam tanquā diuini decoris imaginem, ueneratur & diligit: perq; hanc ad illū sepe numero incitatur. Vis autē generandi, secūda Venus, formam generare huic similit̄ concupiscit. Vtrobq; igitur amor est. Ibi contēplandæ, hic generandæ pulchritudinis desiderū. Amor uterq; honestus atq; probandus. Vterq; enim diuinā imaginē sequitur. Quid igitur in amore Pausanias improbat? Dicam equidē. Siquis generationis auuidior cōtemplationē deserat, aut generationē præter modum cum fœminis, uel contra naturæ ordinem cum masculis prosequatur, aut formam corporis pulchritudini animi præferat, is utiq; dignitate amoris abutitur. hunc amoris abusum uituperat Pausanias. Quo qui recte utitur, corporis quidem formam laudat: sed per illam, excellentiorem animi mentisq; et dei speciem cogitat, eaq; uehementius admiratur, & amat. Generationis autem & congressus officio eatenus utitur, quatenus naturalis ordo legesq; ciuiles à prudentibus statutæ præscribunt. De his diffusius Pausanias.

EXHORTATIO AD AMOREM. DE AMORE SIMPLICI,
ac de mutuo. CAP. VIII

MOS autē amici hortor & obsecro, ut amorē rē profecto diuinā totis uiribus cōplectamini; neq; uos illud deterreat quod de amate quodā Platonē dixisse ferūt. Ille, inquit, amator animus ē proprio in corpore mortuus: in alieno corpore uiuens. Neq; uos etiam turbet quod de amara miserrāq; amantiū sorte cecinit Orpheus. Hæc enim quomodo accipiēda sunt, & quā uia his succurrēdum, quæso deinde si placet, diligētē attēdite. Amorē Plato rem amarā uocat: nec iniuria, quia moritur quisquis amat. Hūc & Orpheus γλυκύπιλον, id est dulce amarū nominat. Quippe cū amor mors uoluntaria sit. Vt mors est, amara res est. Vt uoluntaria, dulcis. Moritur autē quisquis amat. Eius enim cogitatio, sui oblita semper in amato se uersat. Si de se non cogitat, in se certe nō cogitat. Ideo nec in seipso sic affectus animus operatur: cum præcipua operatio animi ipsa cogitatio sit. Qui nō in se operatur, nec in seipso est. Aequa enim inter sese hæc duo, esse, et operatio sunt: nec esse sine operatiōe ē, nec operatio esse ipsū excedit: nec operatur quisquam ubi nō est: & ubicunq; est operatur. Non ergo in se amantis est animus: quia in seipso non agit. Si in seipso non est, nec uiuit etiā in seipso: qui non uiuit, mortuus est. Quare in se mortuus est quicūq; amat. Num uiuit saltē in alio? Profecto. Amoris illæ due sunt species: amor unus simplex, mutuuus alter. Simplex amor ubi amatus nō amat amantē. Ibi omnino mortuus est amator: nā nec uiuit in se, ut satis iā demonstrauimus, nec in amato etiā cū ab eo reiiciatur. Vbi ergo uiuit? nūquid in aere, uel aqua, uel igne, uel terra, aut aliquo bruti corpore? Nequaquam. Animus enim humanus, nō in alio uiuit corpore quā humano. An fortē in alio quodā corpore hominis nō amati uitā ducet? Nec istud quidē. Nā si in eo nō uiuit ubi uiuere uehementissime cōcupiscit, quonā pacto uiuet in alio? Nusquā ergo uiuit qui amat aliū ab alio nō amatus. Propterea omnino mortuus est nō amatus amator. Nec reuiuiscet

unquam nisi indignatio suscitetur. Vbi uero amatus in amore respōdet, in eo saltē uitā agit amator. Hic certe mirā res fit: quoties duo aliqui mutua se beneuolentia complectuntur, hic in illo, ille in hoc uiuit. Vicissim huiusmodi homines se cōmutant, & seipsum uterq; utriq; tribuit, ut accipiant alterum. Quomodo seipsos tribuant dum sui obliuiscuntur, uideo. At quomodo accipiant alterū, non intelligo, nam qui seipsum non habet multo minus alium possidet. Immo uero habet seipsum uterq;, & habet alterū. Hic quidem se habet, sed in illo. Ille quoq; se possidet, sed in hoc. Equidē dum te amo me amantem, in te de me cogitante me reperio, & me à me ipso negligentia mea perditum in te conseruante recupero. Idē in me tu facis. Mirū rursus et hoc apparet. Nam ego postquā meipsum amisi, si per te me redimo, per te me habeo: si per te habeo, te prius ac magis habeo quā meipsum: tibi propinquior, quā mihi sum. Quippe cū mihi nō aliter quā per te mediū inherescā. In hoc utiq; uis Cupidinis à Martis discrepat uiolētia. Nempe imperiū sic, amorq; differūt. Imperator per se alios possidet, amator per aliū se complectitur: & uterq; amantiū longior à seipso, fit propinquior alteri: ac in se mortuus, in alio reuiuiscit. Vna uero duntaxat in amore mutuo mors est, reuiuiscētia duplex. Moritur enim qui amat, in seipso semel cum se negligit. Reuiuiscit in amato statim cum amatus eum ardētī cogitatione complectitur. Reuiuiscit iterum, cum in amato se deniq; recognoscit, & amatum se esse non dubitat. O felicem mortem quā duæ uitæ sequuntur. O mirum commercium: quo quis seipsum tradit pro alio, nec habet, nec habere se desinit. O inextimabile lucrum, quando duo ita unū fiunt, ut quisq; duorū pro uno solo, duo fiat: & tanquam geminatus qui unā habuerat uitam una interueniente morte duas iam habeat. Nam qui semel mortuus bis reuiuiscit, pro una uitā geminam, pro se uno, se duos est consequutus. Iustissima certe est in mutuo amore uindicta. Homicida morte plectendus. Quis enim homicidam esse neget qui amatur, cum animā ab amante seiungat? Quis iterū mori similiter eundem neget: cum similiter amat amantē? Debita nimis hæc restitutio est: quādo hic illi, & ille huic reddit animā quā accepit. Vterq; amando suā tradit: & redamando per suam, restituit alienā. Quapropter iure ipso amare debet quisquis amatur. Qui uero non amat amantē, homicidij reus est habendus. Immo uero fur, homicida, sacrilegus. Pecunia à corpore possidetur, corpus ab animo. Qui ergo animū arripuerit, à quo tam corpus quā pecuniæ possidentur, animum simul corpusq; & pecunias arripit, à quo tā corpus quā pecuniæ possidentur. Quo fit ut tanquā fur, homicida, sacrilegus, triplici morti sit obnoxius: ac uelut infamis penitus atq; prophanus impune à quolibet interfici possit: nisi ipsemet spōte sua legem illam impleat, amet uidelicet amatorem. Vbi cum semel moriēte, semel ipse similiter moritur: cum bis reuiuiscente bis itidem reuiuiscit. Superioribus rationibus ostensum est, amatum uicissim amatorem amare debere: nō solum uero debere, sed cogi, sic ostenditur. Amorem procreat similitudo. Similitudo natura quædam est in pluribus eadem. Nam si ego tibi similis sum, tu quoq; mihi es necessario similis. Eadē ergo similitudo, quæ me ut te amē cōpellit, te quoq; amare me cogit. Præterea amator se sibi aufert, deditq; amato. Hunc ergo amatus tanquā rem suā curat, charissima enim sua cuiq; sunt. Accedit quōd amans amati figurā suo sculpsit in animo. Fit itaq; amantis animus speculū: in quo amati relucet imago. Idcirco amatus cum in amante se recognoscat, amare illum cōpellitur. Vicissitudinem amoris inter illos præcipuam esse astrologi arbitrātur, in quorū genesi luminum, id est solis & lune cōmutatio fuerit. Videlicet si me nascente sol in ariete, luna in libra, Te nascēte sol in libra, luna in ariete. Aut qui bus signū idem similitudine ue, idemq; planeta similis ue ascenderit: aut benigni planetae similiter angulum orientis aspexerint, aut Venus in eadem natiuitatis domo, eodemq; gradu fuerit constituta. Addunt Platonici, quorū uitam demōn idem, aut certe similis ducat. Physiци uero moralesq; Complexionis, Nutritionis, Eruditionis, Consuetudinibus, Consilij similitudinem similis affectus causam esse uolūt. Deniq; ubi causæ plures cōcurrunt, ibi uicissitudo ue hementior reperitur. Vbi omnes, illic Pythiæ & Damonis, Pyladis & Orestis, resurgunt affectus.

QUID QVAERANT AMANTES.

CAP. IX

AETERV M quid isti querūt cum se mutuo diligunt? Pulchritudinē querunt. Amor enim fruendæ pulchritudinis desiderium est. Pulchritudo autem splendor quidam est humanum ad se rapiens animū. Nēpe corporis pulchritudo nihil aliud est, quā splendor ipse in colorū linearūq; decore. Animi quoq; pulchritudo fulgor in doctrinæ & morū cōcinnitate. Lucē illam corporis, nō aures, nō olfactus, nō gustus, nō tactus, sed oculus percipit. Si oculus solus agnoscit, solus fruatur. Solus igitur oculus corporis pulchritudine fruatur. Cū uero amor nihil aliud sit, nisi fruendæ pulchritudinis desiderium, hæc autem solis oculis comprehendatur: solo aspectu amator corporis est contentus. Tāgendi uero cupiditas, non amoris pars est, nec amantis affectus, sed petulantiae species, & seruilis hominis perturbatio. Lucē præterea illam & pulchritudinem animi sola mente comprehendimus. Quare solo mentis intuitu contentus est: quā animi pulchritudinem expetit. Pulchritudo deniq; inter amantes pro pulchritudine commutatur. Iunioris amati pulchritudine uir oculis fruatur. Viri pulchritudinem iunior mente consequitur: et qui solo corpore formosus est, hac consuetudine fit & animo speciosus: qui solo animo est decorus, corporis oculos explet corporis pulchritudine. Mirifica plane commutatio est, utriq; honesta, utilis & iucunda. enim

enim honestum est & discere, & docere. Iucunditas in seniore maior, qui aspectu & intelligentia delectatur. In iu-
niore uero maior utilitas: quo enim præstantior est animus corpore, eo preciosior est pulchritudinis animi, quam
corporis consecutio, Pausania hætenus, nunc Eryximachi orationem interpretemur.

ORATIO TERTIA.

AMOR IN OMNIBVS, PER OMNIA, CREATOR
omnium, magister omnium. CAPVT I

IRIA nobis deinceps ex nostri Eryximachi mente tractanda uidentur. Primum quod amor omni-
bus insitus per cuncta porrigitur. Alterum quod omnium quæ secundum naturam sunt operum, effe-
ctor est atque seruator. Tertium quod artium singularum est magister & dominus. Tres profecto re-
rum gradus in natura considerantur, Superiora, Inferiora, Aequalia, Quæ supra sunt, inferiorum
sunt cause. Quæ infra, superiorum opera. Quæ equalia, eadem inter se natura sunt prædita. Causa
uero opera sua tanquam sui partes & imagines diligunt. Opera quintam causas tanquam sui conseruatrices expetunt.
Quæ autem in eo ordine locata sunt, ad sese inuicem quasi unius & eiusdem similia membra mutua charitate afficiuntur.
Ideo deus angelos, & angeli cum deo simul animas, anima cum illis una corpora beneuolentia quadam regunt atque guber-
nant. In quo superiorum ad inferiora dilectio plane conspicitur. Rursus corpora animis suis & iunguntur audivissime,
& ab eis molestissime sciunguntur. Animi nostri celestium beatitudinem cupiunt: celestes superni numinis maiesta-
tem feliciter uenerantur. atque hic inferiorum ad superna est amoris affectus. Item omnes ignis partes libenter inuicem
coherescunt. Terræ rursus, aquæ, & aeris partes inuicem: & in qualibet animalium specie, eiusdem speciei animalia
sese mutua consuetudine semper adsciunt. Vbi amor ad equalia similiaque conspicitur. Cuiam igitur dubium erit,
quia amor omnibus ad omnia sit ingenitus? Atque id est quod Dionysius Areopagita in lib. De diuinis nominibus. ex
Hierothei mente ijs uerbis significauit. Amorem siue diuinum, siue angelicum, siue spirituale, siue animale, siue
naturalem dixerimus, insitiam quandam intelligimus commiscentemque uirtutem: quæ superiora quidem ad inferiorum
prouidentiam mouet: equalia rursus ad socialem sui inuicem communionem conciliat: ac postremo inferiora quæque
admonet, ut ad potiora sublimioraque conuertantur. Hæc ille.

AMOR EST AVTOR OMNIUM ET SERVATOR. CAP. II

SECVNDVM uero illud nostræ orationis membrum, quo amor effector omnium & seruator est
dictus, ita probatur. Cupiditas perfectionis propriæ propagandæ amor quidam est. Absoluta perfe-
ctio, in summa dei est potentia. Eam diuina intelligentia contempletur, atque inde uoluntas eadem cupit
extra se propagare: ex quo propagandi amore creata ab eo sunt omnia. Idcirco Dionysius noster,
Diuinus, inquit, amor non permittit regem omnium sine germine in seipso manere. Idem propagatio-
nis instinctus omnibus ab illo primo autore est inditus. Per hunc sancti illius spiritus celos mouent, et sequentibus om-
nibus sua munera largiuntur. Per hunc sidera lumen suum in elementa diffundunt. Per hunc ignis sui caloris communi-
one aerem mouet, aer aquam, aqua terram: ac uersa uice terra ad se trahit aquam, hæc aerem, ille ignem. Herba quoque
de arbores cupida sui seminis propagandi sui similia gignunt. Animalia quoque bruta & homines eiusdem cupidita-
tis illecebris ad procreandam sobolem rapiuntur. Quod si amor omnia facit, seruat etiam omnia. Eiusdem enim sem-
per est affectionis & conseruationis officium. Nempe similia similibus conseruantur. Amor autem simile ad simile
trahit. Terræ partes singule amore mutuo copulante, ad partes alias terræ sui similes sese conserunt. Tota etiam ter-
ra ad simile sibi mundi centrum illius aueritate descendit. Aquæ partes ad sese inuicem similiter & ad locum sibi conue-
nientem cum toto aquæ corpore perferuntur. Idem partes aeris ignisque faciunt: ac etiam duo hæc elementa ad super-
nam regionem sibi congruam & similem regionis illius amore trahuntur. Cælum etiam, ut Plato in lib. De regno
inquit, innato mouetur amore. Anima enim cæli tota simul est in quibuslibet cæli partibus. Cælum ergo anime fru-
de cupidum ideo currit: ut per omnes sui partes ubique, tota anima perfruatur. Aduolat autem rapidissime, ut quoad fie-
ri potest, totum sit simul ubique, ubicunque, tota simul est anima. Præterea spheræ maioris concaua superficies minoris
spheræ locus est naturalis. Et quia quelibet huius spheræ particula æque cum qualibet illius particula conuenit,
quelibet omnes appetit particulas illius attingere. Si quiescat, singule tangent singulas, non quelibet cunctas. Cur-
rendo sermè assequitur quod assequi quiescendo non posset. Currit autem uelocissime, ut quelibet pars eodem pene
tempore pro uiribus cunctas attingat. Quintam unitate partium suarum cuncta seruantur, dispersione partium
pereunt. Unitatem uero partium mutuum earundem efficit amor. Quod in humoribus nostrorum corporum & mem-
brum elementis intueri licet, quorum concordia, ut ait Empedocles Pythagoreus, & mundus & corpus nostrum con-
stat, discordia dissipatur. Concordiam uero illis pacis atque amoris præstat uicissitudo. Hinc Orpheus $\mu\epsilon\upsilon\ \&\ \gamma\omega\ \epsilon\pi\tau\omega\mu\ \omega\alpha\upsilon\tau\omega\mu\ \sigma\iota\upsilon\kappa\alpha\ \epsilon\lambda\epsilon\tau\upsilon\upsilon\varsigma$, id est, Solus horum omnium tu regis habenas.

QVOD SIT MAGISTER ARTIVM ET
gubernator

CAP. III

ESTAT post hæc ut quo pacto magister artium omnium & gubernator sit exponamus. Magistrum quidem artium esse intelligamus: si modo considerabimus neminem unquam artem aliquam aut inuenire, aut discere posse, nisi inuestigationis oblectatio, & inueniendi desiderium incitet: & qui docet, discipulos diligit, ac discipuli eam doctrinam avidissime stiant. Gubernator præterea merito nominatur. Artis enim opera diligenter exequitur, atq; exacte cõsummat, quicunq; & artificia ipsa & personas quibus illa sũt, maxime diligit. Accedit quod artifices in artibus singulis nihil aliud quam amorẽ inquirunt & curant. Eas in præsentia nos artes breuiter percurremus: quas Eryximachus apud Platonem commemorat. Quid enim aliud Medicina considerat, quam quomodo humores quatuor corporis amici inuicem fiant, atq; permaneant: quos cibos ac potus, ceterosq; uiuendi, aut medendi usus amat natura atq; requirat: Duos illos hic quoq; amores, Cælestẽ & uulgare, quos Pausanias supra distinxerat, per similitudinem quandam Eryximachus adinuenit. Tẽperata enim affectio corporis moderatũ, atq; ad res moderatas, cõuenientesq; habet amorẽ. Intẽperata contrariũ, & ad contraria continet. Illi quidem indulgendũ, huic nunquã obtemperandum. In gymnastica etiã exercitatione inuestigandũ: qui corporis habitus, quos exercẽdi modos, quos gestus amet & exposulet. In agricultura, quod solum, quæ semina, qualẽ uẽ culturã exigat: quis uẽ colendi modus à singulis arboribus diligitur. Idẽ in musica obseruatur: cuius artifices, qui numeri, quos numeros, aut magis, aut minus diligat, inuestigant. Ii inter unũ ac duo, atq; unũ & septem minimũ amorem inueniunt. Inter unũ uero, tria, quatuor, quinq; sex, amorem uehementiorẽ reperiunt. Inter unũ & octo uehementissimũ. Ii uoces acutas, et graues natura diuersas certis interuallis & modulis sibi inuicẽ magis amicas faciunt. Ex quo harmoniæ compositio & sũauitas nascitur. Tardiores etiam motus & uelociores ita inuicem temperant, ut amici potissimum fiant, & rhythmum concinnitatẽq; exhibeant. Musicæ autem melodiæ genera duo tradũtur. Est enim graue quoddam & constans: est & aliud molle atq; lasciuum. Illud utentibus utile: hoc noxium & libris De repub. & legibus Plato iudicat. Illi in conuiuio Vraniam musam, huic Polymniã præfecit. Alij primum illud genus, alij secundum amant. Illorum amori obtemperandũ, adhibendiq; soni sunt, quos expetunt: horum appetitui obfistendum. Illorum nãq; amor cælestis est: horũ uero uulgaris. Inest sideribus & elementis quatuor amicitia quẽdã, quam astronomia cõsiderat. In his duo illi quodammodo amores reperiuntur. Est enim his moderatus amor quando inuicẽ mutus uiribus temperatissime consonant. Est & amor immoderatus, quãdo unũ aliquid illorum seipsum amat nimium, alia quodammodo derelinquit. Ex illo aeris grata temperies, aquæ tranquillitas, terrarũ fertilitas, animalũ sanitas: ex hoc cõtraria proficiscuntur. Vatum postremo, Sacerdotũq; facultas in hoc potissimũ uersari uidetur, ut quæ hominum officia deo amica sint, qua ratione hominẽs deo amici fiant, nos doceat: qui amoris, charitatisq; modus ad deum, ad patriam, ad parentes, ad alios tam ad uiuos, quam ad defunctos sit adhibendus. Idem in cæteris artibus coniectari licet, atq; summam concludere amorem in omnibus ad omnia esse omnium autorem, seruatoreq; existere, & artium uniuersarũ dominum & magistrũ. Hunc merito diuus Orpheus appellauit Solertem bigentium, omnium clauẽs habentem. Quomodo enim geminæ naturæ sit à Pausania primũ: deinde ab Eryximacho audiuitis. Qua etiam ratione clauẽs mundi tenere dicatur ab Orpheo, ex superioribus satis cõprehendere possumus: quippe sicut ostendimus desiderium hoc perfectionis propriæ propagandæ cunctis ingentum, latentem implicatã cuiusq; fecunditatẽ explicat: dum semina in germẽ pullulare compellit; & uires cuiusq; eius educit sinu, factusq; concipit, & quasi clauibus quibusdam conceptus apcriendo producit in lucem: quamobrem omnes mudi partes, quia unius artificis opera sunt, eiusdem machinæ mēbra inter se in essendo & uiuendo similia, mutua quadã charitate sibi inuicem uinciuntur, ut merito dici possit amor nodus perpetuus & copula mudi, partiũq; & eius immobile sustentaculum, ac firmum totius machinæ fundamentum.

NVLLVM MVNDI MEMBRVM ODIT ALIVD
membrum.

CAP. IIII

QVOD si ita est: nulla operis huius membra inimica esse inter se ullo pacto possunt. Non enim ignis aquam, aquæ odio fugit: sed suis ipsius amore: ne ab aquæ frigore extingatur. Neq; ignem aqua odio ignis extinguit: sed quodã amplificandi proprij frigoris appetitu trahitur ad aquam sibi simile ex ignis corpore procreandam. Nam cum omnis appetitio naturalis ad bonũ nullaq; ad malum tẽdat: aquæ propositũ est, non ignẽ extinguere, quod est malum: sed aquã sui similem, quod bonũ est, generare. Quod si absq; ignis interitu expleri possẽt, ignem utiq; nõ cõsumeret. Eadẽ de cæteris quæ cõtraria & inimica uidentur, ratio assignatur. Porro agnus lupi uitam, figurãq; non odit, sed sui perniciem quæ à lupo inferitur, exhorret. neq; lupus agni odio, sed amorẽ sui eũ lacerat atq; deuorat. Neq; homo hominẽ sed

uitia hominis horret, neq; potentioribus, aut acutioribus dotes suas illorum odio, sed nostri benevolentia inuidemus, metuentes ne illis penitus succubamus. Quapropter nihil obstat quin amor in omnibus sit perq; omnia penetret. Hunc igitur tantum deum, quia ubiq; est, omnium insidet penetralibus, tanquam potētem dominum cuius imperium effugere non ualemus, tanquam sapientissimum iudicem quem cogitationes nostrae latere nō possunt, proculdubio metuamus: hunc quia creator est omnium atq; seruator, tanquam patrem ueneremur, tanquam tutorem, presidiumq; colamus: hunc, quia artes singulas edocet, tanquam præceptorem sequamur: quo autore sumus & uiuimus: quo seruatore perpetui permanemus: quo præside & iudice gubernamur. Quo præceptore ad bene beatq; uiuendum instruimur, & formamur.

NARRATVR TEXTVS PLATONIS

De antiqua hominum natura.

ORATIO QVARTA CAPVT I

HIS dictis familiaris noster uerbis finem imposuit. Eum Christophorus Landinus uir doctrina excellens, quem potissimum cognouimus nostris temporibus Orphicum Platoniciq; poetam, sequutus est in hunc modum, obscuram & implicatam Aristophanis sententiā explicaturus. Quamquam Ioannes Caualcantes sua nos diligentia longis disputationum ambagibus liberauit: Aristophanis tamen sententiā uerbis obscurissimis inuoluta enodationē adhuc aliquam lucēq; requirit.

Est, inquit Aristophanes, amor præ ceteris dijs summopere generi humano beneficus, curator & tutor hominū, atq; medicus. Oportet primū qualis hominum quondā fuerit natura: quæ uē illius passiones animaduertere. Neq; enim qualis nunc est olim erat, sed longe diuersa. Principio tria hominum erant genera: non solum quæ nunc duas & femina: uerumetiam tertium quoddam aderat ex utrisq; compositum. Præterea integra erat cuiusq; hominis species, atq; rotunda, dorsum & latera circum habens: manus quatuor: & paria manibus crura. Vultus itē duos tereti ceruice cōnexos & omnino consimiles. Masculinum genus sole genitum erat: Fæmininū terra: Luna promiscuum. Vnde elato erant animo robustoq; corpore: quare cum dijs pugnare tentabant, & in cælum ascendere. Ideo Iupiter singulos in longum secuit: duosq; fecit ex uno, instar eorum qui oua in longum capillo secant: atq; iterum si fastu in deos insanire uideantur minatus est eos rursus se similiter partiturum. Postquā natura hominum ita diuisa fuit, quisq; sui dimidium cupiebat. Igitur concurrebant, iactisq; circum brachijs sese inuicem complectebantur, redigi in priorem habitum affectantes. propterea fame & torpore defecissent, nisi deus congressui modū imposuisset. Hinc utiq; mutuus hominibus innatus est amor priscae naturæ conciliator, annitens unum ex duobus efficere, hominūq; naturæ mederi. Est enim quisq; nostrum dimidiū hominis utpote sectus, quemadmodū pisciculi qui psette & aurata uocantur, scissi ex uno duo efficiuntur. querit autem sui quisq; dimidiū. Quoties itaq; dimidium suū alicui, cuiuscunq; sexus audius sit, occurrit, uehementissime concitatur, ardenti inheret amore, neq; momentum quidem ab illo patiatur seiungi. Totius itaq; rescicēdi cupido, nixus amoris nomen accepit. Qui nos præfenti in tempore summopere iuuat, dum in sui dimidiū olim amicissimum quenq; cōducit: & in posterū spem summam iniicit nobis deum pie colentibus in ueterem figuram restituendo medendoq; se nos beatissimos effecturum.

EXPONITVR OPINIO PLATONIS DE ANTI-
qua hominis figura. CAP. II

HÆC Aristophanes & alia narrat permulta, monstris portentisq; similia: sub quibus quasi uelaminibus quibusdam diuina mysteria latere putādum. Mos enim erat ueterum theologorum sacra ipsorum puraq; arcana ne à prophanis et impuris polluerentur figurarū umbraculis tegere. Nos autē quæ in figuris superiorum, & alijs describuntur, singula exacte ad sensum pertinere nō arbitramur. Nam Aurelius Augustinus, non omnia inquit, quæ in figuris finguntur significare aliquid putanda sunt. Multa enim propter illa quæ significant ordinis & connexionis gratia sunt adiuncta. Solo uomere terra proscinditur. Sed ut hoc fieri possit, cætera quoq; huic aratri membra iunguntur. Quæ igitur nobis exponēda proponitur hæc est summa. Homines quondam tres sexus habebant, Masculinū, Fæmininū, Promiscuū, Solis, Terræ, Lunæq; filios. erant & integri. Sed propter superbiam cum deo æquare se uellent scissi in duo sunt: iterū si superbiant, bifariam discindendi. Sectione facta, dimidium amore ad dimidiū trahitur, ut integritatis restitutio fiat, qua cōpleta beatū genus hominū est futurū. Summa uero nostræ interpretationis erit huiusmodi. Homines, id est hominū animæ quondā, id est quādo à deo creantur, integræ sunt, duobus sunt exornatæ luminibus, ingenito & infuso: ut ingenito æqualia & inferiora, infuso superiora conspicerēt. Deo æquare se uoluerūt, ad unicū lumen ingenitū se reflexerūt. Hic diuisæ sunt. Splendorē infusum amiserūt, quādo ad solū ingenitū sunt cōuersæ: statimq; in corpora cecidere. Superbiores factæ iterū diuiduntur: id est si naturali nimium cōfidat ingenio, lumē illud ingenitū

et naturale, quod restitit, quodammodo extinguetur. Tres sexus habebant, Mares sole, Fœmina terra, Promiscua luna genitæ. Dei fulgorem aliæ secundum fortitudinem, quæ mascula est, aliæ secundum tēperantiam, quæ fœmina, aliæ secundum iustitiam quæ promiscua, susceperunt. Hæ tres in nobis uirtutes aliarum triū quas deus habet, sunt filia. Sed in deo tres illæ, Sol, Luna, Terra: in nobis Mas, Fœmina, Promiscuum nuncupatur. Sectione facta dimidium amore ad dimidium trahitur. Anima iam diuise et immersæ corporibus, cum primū ad annos adolescentiæ uenerint, naturali et ingenito lumine, quod seruarunt, ceu sui quodā dimidio excitatur ad infusum illud diuinūq; lumen, olim ipsarum dimidiū, quod cadentes amiserunt, studio ueritatis recipiendum. Quo recepto iam integræ erunt, et dei uisione beatæ. Hoc igitur erit interpretationis nostræ compendium.

HOMO EST IPSA ANIMA, ET ANIMA EST
immortalis. CAP. III

CORPVS cum ex materia constet et quantitate, et ad materiā suscipere, ad quantitatem diuidi solum extendiq; pertineat, atq; ita susceptio et diuisio passiones sint: consequens est, ut suapte natura passioni tantum sit et corruptioni subiectum. Si qua uero actio corpori competere uideatur, nō in quantum corpus est agit, sed in quantum illi uis quædam quodammodo incorporea et qualitas inest, ut in ignis mole caliditas, in aquæ materia frigus, in corpore nostro complexio. Ex quibus certe qualitibus operationes corporum proficiuntur. Non enim quia longus, aut latus, aut profundus est ignis, sed quia calidus, calefacit. Neque qui extensior ignis, calefacit magis, immo propter dispersionem minus, sed qui calidior. Cū igitur uirium, et qualitatum beneficio operationes proueniāt, ac uires ipsæ et qualitates ex materia et quātitate nō constent, licet in materia quantitateq; sint, sequitur ut pati ad corpus, agere ad aliquid incorporale pertineat. Vires utiq; hæ instrumenta quidem sunt operandi. Ipsæ uero per se nequaquam sufficiunt ad operandum, quia non sufficiunt ad existendum. Quod enim in alio iacet, seq; ipsum sustentare nō potest, ab alio certe dependet. Quo fit, ut qualitates, quia à corpore necessario sustinētur, ab aliqua superiori substātia, quæ neq; corpus sit, neq; in corpore iaceat, fiant atq; regātur. Huiusmodi anima est, quæ corporibus præsens et insidēs ipsa se sustinet, et qualitatem uimq; complexionis corporibus tribuit, per quæ tāquam instrumenta in corpore, et per corpus uarias operationes exercet. Hinc generare, nutrire, augere, currere, stare, sedere, loqui, artis opera fabricare, sentire, intelligere, homo asseritur. Omnia uero hæc anima ipsa facit, ideoq; anima erit homo. Si generare, augere, nutrire hominē dicimus, anima tanquā pater et artifex corporis, ipsum gignit, auget, atq; nutrit. Si stare, sedere, loqui, anima corporis mēbra sustinet, flectit, et uibrat. Si fabricare, currere, anima manus porrigit, et pro arbitrio torquet, pedes agitat. Si sentire, anima per sensuum instrumenta, quasi fenestras, et foramina exteriora corpora percipit. Si intelligere, anima per seipsam sine aliquo corporis instrumento uarietatem assequitur. Omnia igitur quæcūq; homo facere dicitur, animus ipse facit, corpus patitur. Quapropter homo solus est animus, corpus autem hominis opus et instrumentum. Eo maxime, quod animus operationem eius potissimā, intelligentiā scilicet, sine ullo corporis instrumento exercet, cum res per illam incorporales intelligat, per corpus uero sola corporalia cognoscantur. Itaq; si animus per se agit quicquā, per se certe est, et uiuit. Viuit autem sine corpore quod sine corpore operatur. Si per se est, esse sibi quiddam proprium conuenit corpori non commune. propterea potest proprium sibi seorsum à corporis mole fortiri hominis cognomentum. Quod sanè nomen quia de uno quoque nostrum per omnem uitam dicitur, quisq; enim in omni ætate uocatur homo, ideo aliquid significare uidetur quod stabile permanet. Corpus iugiter fluit, crescendo, decrescendo, resolutione continua, liquefactione, calore uicissim, et frigore permutatum. Anima semper eadem permanet, quod liquido nobis ostendit ueritatis inquisitio, boniq; uolūtas semper eadem, et firma memoriæ conseruatio. Quis ergo usq; adeo demens erit, ut hominis appellationē in nobis firmissimam corpori fluētī semper et undiq; permutato potius, quàm animo stabilissimo tribuat? Ex his perspicuū esse potest, cum homines Aristophanes nominauit, more Platónico animas nostras significasse.

QVOD ANIMA EST DVOBVS ORNATA LVMINIBVS, ET
quare in corpus descendit creatio animæ cum duobus luminibus. CAP. IIII

PORRO anima statim ex deo nata naturali quodam instinctu in deum parentem suum conuertitur, quemadmodum ignis in terra superiorum uiginitus confestim naturæ impetu ad superiora dirigitur, conuersa in eum eius radijs illustratur. Sed primus hic fulgor in animæ substantia per se prius in formi receptus, fit obscurior, atq; ad illius tractus capacitatem proprius ipsi et naturalis euadit. ideoq; per eum utpote sibi æqualem, seipsam et quæ infra se sunt, id est, corpora omnia anima uidet quidem: Deum uero et alia superiora non uidet. Sed enim per primam hanc scintillam deo facta propinquior aliud iterum clarior accipit lumen, quo etiam superna cognoscat. Lumen igitur habet geminum: Naturale alterum, siue ingenitum

nitum: Diuinum alterum & infusum: quibus una coniunctis ceu duabus alis per sublimem peruolare ualeat regione. Ac si diuino illo semper uteretur, semper diuinis haereret: Terra rationalibus esset animalibus uacua. Ceterum diuina prouidentia decretum est ut anima suis suis sit domina, possitque tum utroque simul lumine uti, tum altero. Hinc fit ut natura duce ad proprium sui lumen conuersa praetermissis diuino seipsam uiresque suas que ad fabricam corporis spectant, animaduertat: cupiatque uires huiusmodi in fabricandis corporibus exequi. Hac ut aiunt, cupiditate grauata, descendit in corpus: ubi generandi, mouendi & sentiendi uires exercet: suaque praesentia terram infimam mundi sedem exornat: quae ideo ratione carere non debuit nequa pars mundi esset rationalium uiuentium praesentia destituta: quemadmodum & illius autor ad cuius similitudinem mundus factus est, totus est ratio. Cecidit autem animus noster in corpus, cum praetermissis diuino, solo suo usus est lumine: ac seipso coepit esse contentus. Solus deus cui deest nihil, supra quem nihil, seipso contentus permanet, sibi sufficiens, quapropter deo se parem fecit tunc animus, cum se solo uoluit esse contentus, quasi non minus quam deus sibi ipse sufficeret.

QVOT VIIS ANIMA AD DEVM REDIT CAP. V

ANC plane superbiam causam fuisse Aristophanes ait, ut animus qui natus est integer, secaretur, id est ex geminis luminibus altero posthac uteretur, alterum uero negligeret. Hic in corporis barathrum ceu letheum flumen immerfus, suisque nec ad tempus oblitus, sensibus & libidine, quasi satellitibus & tyranno raptatur. Verum adulto corpore, purgatis sensuum instrumentis conferente doctrina pabulum, respicit: ubi naturalis emicat fulgor, naturaliumque rerum ordinem indagat: qua inuestigatione architectum ingentis huius machinae aliquem esse persentit: eum & uidere cupit & possidere: ille solo diuino splendore conspicitur. Ideo mens propriae lucis indagare ad diuinam lucem recuperandam uehementissime instigatur. Instigatio uero, appetitioque huiusmodi uerus est amor: quo duce dimidium hominis alterum, alterum eiusdem dimidium concupiscit, quia naturale lumen, quod animi dimidium est, lumen illud diuinum quod alterum eiusdem dimidium dicitur, olim neglectum accendere rursus in animo nititur: atque id est, quod in epistola ad Dionysium, inquit Plato. Humanus animus affectat qualia diuina sint intelligere, aspiciens in ea, quae sibi cognata sunt. Verum cum deus lucem suam infudit in animum, ad id potissimum eam accommodauit, ut homines ad beatitudinem, quae in ipsius possessione consistit, perduceret. Ad haec quatuor uirtutibus perducimur, Prudentia, Fortitudine, Iustitia, Temperantia. Prudentia primo beatitudinem nobis ostendit. Tres ille uirtutes reliquae, quasi uiae tres ad beatitudinem ducunt. Scintilla itaque suam in uariis animis deus ad finem huiusmodi uarie temperat: ita ut prudentia duce, alij per fortitudinis, alij per iustitiae, alij per temperantiae officia suum repetant autorem. Neque alij huius muneris gratia, pro dei cultu, pro honesto, pro patria pericula mortisque forti animo subeunt. Alij sic uitam iuste instituunt, ut nec iniuriam cuiquam inferant, neque inferri pro uiribus sinant. Alij uigilia, inedia, labore libidines domant. Hi tribus quidem procedunt callibus: sed ad eundem beatitudinis finem prudentia hunc illis monstrante peruenire conantur. proinde tres haec uirtutes in dei quoque ipsius prudentia continentur. Harum desiderio accensi hominum animi per earum officia ad eas cupiunt peruenire: illis haerere, perpetuoque potiri. Fortitudinem hominum masculam robur & audaciam nuncupamus. Temperantiam feminam propter remissam quandam & frigidioris desiderij habitum, mitemque ingenium. Iustitiam promiscuam: feminam quidem prout innocetia sua iniuriam infert nemini: masculam uero prout alij inferri non sinit, & seueriori censura in homines iniquos animaduertit. Quia uero maris dare, foeminae suscipere proprium est, ideo solem qui lumen a nullo accipiens exhibet omnibus, marem uocamus: Lunam quae accipiens a sole dat elementis, a dando & accipiendo promiscuam: Terram cum accipiat quidem ab omnibus, tribuat nulli, foeminam nuncupamus. Quae uero, Sol, Luna, Terra, Fortitudo, Iustitia, Temperantia, merito maris, promiscui, foeminae signantur cognomine: atque, ut excellentiorem deo appellationem exhibeamus has uirtutes in illo, Solem, Lunam, Terram: in nobis masculinum sexum dicimus, promiscuum, foemininum. Quibus autem lux illa diuina a dei sole cum fortitudinis affectu in sui ortu fuit infusa, his masculam dicimus lucem fuisse concessam. Quibus a dei luna cum affectu iustitiae, promiscuam. Quibus a dei terra cum affectu temperantiae, foeminam. Lucem illam infusam, atque diuinam statim ad naturalem reflexi negleximus. Altera ergo posthabita seruauius alteram: ubi dimidium nostri tenemus, dimidium praetermissimus. Certo uero etatis tempore a naturali lumine ducti diuinum affectamus quidem omnes, sed diuerso modo diuersi ad eius adeptionem procedimus. per fortitudinem, qui a dei fortitudine illud olim cum affectu fortitudinis acceperunt: per iustitiam alij, temperantiam uel similiter. Denique suum illud dimidium quisque ut acceperat querit. Et alij per masculam quidem dei lucem amissam olim, iam recuperatam, dei uolunt masculam fortitudine perfrui: alij per promiscuam lucem similiter uirtute promiscua: alij per foeminam eodem pacto. Munus profecto tantum hi consequuntur, qui postquam adulta etate scintilla in ipsis naturalis eluxit, eam non esse ad diuina iudicanda sufficientem existimant, ne scintillae naturalis iudicio, aut animarum aut corporum affectus diuinae tribuant maiestati, putentque illam non esse corporibus animis uel praestantior rem. In quo sane plerique errasse traduntur: qui in diuinorum inuestigatione ingenio naturali consisti, aut deum non esse

esse dixerunt, ut Diagoras: aut dubitauerunt, ut Protagoras: aut corpus iudicauerunt: ut Epicurei, Stoici, Cyrenaici, alijq; permulti: aut animam quandam, ut Marcus Varro, Marcus Manilius, alijq; nonnulli. Hi tanquam impij non modo diuinum lumen olim neglectū non recuperauerunt, sed & naturale propter eius abusum deprauauerunt: quod deprauatū est, fractum non iniuria scissumq; putatur. Ideo illorum animi, qui tanquam superbi & fastu tumidi suis confidunt uiribus, secantur, ut ait Aristophanes, iterum: cum etiam naturale lumen, quod illis erat reliquū, opinionibus falsis obscurant, & moribus iniquis extinguunt. Itaq; naturali lumine recte utuntur, quicunq; mancum illud, & mutilatum esse recognoscentes ad naturalia iudicanda satisfacere quodammodo arbitrantur: ad ea uero, quæ supra naturam sunt, sublimiori lumine opus esse putantes exactissima quadam animi purgatione ita se præparant, ut diuina lux iterum illis effulgeat: cuius radijs recte de deo sentient, & in pristinam illam integritatem restituentur.

AMOR ANIMAS REDVCIT IN COELVM, BEATITVDINIS
distribuit gradus, gaudium largitur æternum. CAP. VI

MVNC uos conuiuæ præstantissimi deum, quem præ ceteris dijs generi humano beneficum esse Aristophanes ait, omni sacrificiorum genere uobis propitiū facite: hunc pijs precibus inuocate: hunc toto corde capessite. Hic animos sua beneficentia primum ad cælestem ducit mēsam, ambrosia & nectare abundantem: deinde singulos singulis accomodat sedibus: postremo suauiter detinet in æternum. Nulli enim cælum repetūt, nisi qui cælorū regi placuerunt: placent illi, qui eum summopere diligunt. Cognoscere quidem illum uere, omnino præsentem in tempore impossibile est. Vere autē amare quoquomodo cognitū, & possibile est, & facile. Qui deum cognoscunt, nondum illi placent nisi cognitum diligant: qui cognoscunt diligunt, nō quia cognoscunt, sed quia qui diligunt, amatur à deo. Nos enim non eos qui nouerint, sed qui nos amauerint, charitate cōplectimur. Multos namq; qui nos cognoscunt, hostes habemus. Quod ergo nos cælo restituit, non dei cognitio est, sed amor. Discumbentiū præterea ordo in mensa cælesti diuersos sequitur gradus amantiū. Nam qui deum excellentius dilexerunt, dapibus excellentioribus ibi uestuntur. Nempe qui per opera fortitudinis dei fortitudinem coluerunt, ea ipsa fruuntur. Qui iustitiam uero, iustitia: temperantia similiter, qui temperantiā: atq; ita uarijs diuine mentis ideis & rationibus uarij animi pro uario amoris raptu fruuntur. Toto autem deo fruuntur omnes, quia totus in singulis est ideis. Sed deum totum præstantius possident, qui eum in præstantiori idea conspiciūt. Quisq; uero ea dei uirtute potitur, quā dilexit. Ideo liuor, ut Plato in Phædro, abest à diuino choro. Cum enim omnium iucundissimū sit, re amata potiri: quilibet in eo potiūdo quod amat contentus plenusq; uiuit. Quippe si amatores duo deliciarum suarum compotes fiant, uterque in amata sui possessione quiescit: neq; curā quidem ullam habebit, ne alter pulchriori potiatur amato. Quapropter amoris beneficio factum est, ut in diuersis felicitatis gradibus portione sua quilibet sine ulla inuidia sit cōtentus. Fit etiam ut sine ulla satietate animi iisdem uestantur dapibus in æternū. Ut enim oblectentur conuiuæ, non epulæ non uina sufficiūt, nisi fames, sitisq; ad uescendū alliciant: ac tandiu oblectatio quandiu & auiditas permanet. Auiditatem uero quis amorem quandam esse negauerit? Aeternus igitur amor quo semper in deū afficitur animus, efficit ut deo semper tanquam nouo spectaculo gaudeat. Amorē hunc eadem dei bonitas semper accendit in animo: quæ & beatum facit amantem. Tria igitur, ut breui complectar, amoris beneficia collaudabimus, quod nos olim diuisos in integrum restituendo, reducit in cælum: quod suis quenq; collocat sedibus, facitq; omnes in illa distributione quietos: quod omni expulso fastidio suo quodam ardore oblectamentum quasi nouum iugiter accendit in animo, redditq; illum blanda & dulci fruitione beatum.

ORATIO QUINTA.

AMOR EST BEATISSIMVS QVIA PVLCHER EST
& bonus, CAPVT I

MAROLVS Marsupinus, musarum dulcis alumnus, Landinum poetam secutus, Agathonis orationem sic aggreditur. Amorem deum noster Agatho beatissimum, quia pulcherrimus sit & optimus, arbitratur. Quæ ad hoc ut sit pulcherrimus, quæ item ut optimus, exiguntur, diligenter enumerat: in quibus enumerandis amorem ipsum effingit. Postremo postquam qualis est enarrauit, beneficia ab eo generi humano tributa cōnumerat. atq; hæc disputationis illius est summa. Nostra interest in primis inquirere, quam ob causam ut beatū ostenderet, pulchrum ualde esse dixit & bonum: quod uē sit inter bonitatē, pulchritudinēq; discrimen. Beatū in Philebo Plato uult esse, cui nihil deest: idq; esse illud quod sit ab omni parte perfectum. Est autem perfectio interior quedam, est & exterior. Interiorē, bonitatem, exteriorē, pulchritudinem dicimus. Propterea quod bonū penitus est & pulchrum

pulchrum, id tanquam ab omni parte perfectū, beatissimum nuncupamus. Hanc utiq; differentiam omnibus in rebus animaduertimus. Nēpe in lapillis ut phisici uolunt temperatissima quatuor elementorum permixtio quaedā interior, nitorē parit exteriorem. Herbas præterea et arbores innata radicibus medullisq; fecunditas, florū & foliorū gratissima uestit uarietate. In animalibus autem salubris humorum complexio iucundam lineamentorum & colorū speciem procreat. Virtus etiam animi decorem quēdam præ se ferre uidetur in uerbis, gestibus, operibus, honestissimū. Cælos quoq; sublimis eorum substantia clarissimo lumine circūfundit. In his omnibus interna perfectio producit externā. Illam bonitatem, hanc pulchritudinē possumus appellare. Quo circa bonitatis florē quendam esse pulchritudinē uolumus: cuius floris illecebris, quasi esca quadā, latens interius bonitas allicit intuentes. Quoniam uero nostræ mentis cognitio à sensibus ducit originē, bonitatē ipsam in rerum penetralibus insitam nec intelligeremus unquā, neq; appetere, nisi ad eā speciei exterioris indicijs manifestis prouehere mur. Quia in re mirabilis admodum formæ huius, comitisq; ipsius apparet utilitas. Per hæc satis ostensum arbitror, tantū inter bonitatē & speciem, quantū inter semen & flosculum interesse: atq; ut flores arborum seminibus orti semina ipsi quoq; producant: ita speciem hanc bonitatis florem ut ex bono pullulat, sic & ad bonum amantes perducere: quod quidem noster hic heros abunde in superioribus demonstrauit.

QUOMODO PINGITUR AMOR, ET QVIBVS ANIMAE
partibus pulchritudo cognoscitur, & generatur amor. CAP. II

OST hæc diffusius enumerat Agatho quot ad eius dei formosam speciem requiruntur. Iuuenis inquit est, tener, agilis, concinnus, & nitidus. Nobis autem primo quærendum quid hæc ad pulchritudinem conferant. Deinde cū deo huic attribuuntur, quo pacto intelligi debeāt. Rationem homines habent & sensum. Ratio per seipsam rationes rerum omnium incorporeas comprehendit. Sensus per quinque sui corporis instrumenta corporum imagines & qualitates attingit: Colores per oculos, per aures uoces. Odores per nares, per linguam sapores, per neruos qualitates simplices elementorum, calorem uidelicet, frigusq; & reliqua. Propterea sex ad cognitionē pertinentes, quantum ad propositā attingit quæstionē, uires animi numerantur: Ratio, Visus, Auditus, Olfactus, Gustus et Tactus. Ratio numini summo, Visus igni, Aeri auditus, Vaporū odori Olfactus, aque gustus, Tactus terræ tribuitur. Ratio siquidem cœlestia indagat nec propriā in membro corporis aliquo sedem habet: quemadmodū neq; certam habet sedem in ullā mūdi parte diuinitas. Visus in sublimi parte corporis uelut ignis in suprema mundi regione locatur, & lumē natura sua percipit, quod ignis est proprium. Auditus uisum nō aliter quā purus aer ignē secutus uoces haurit: quæ & in aere fracto gignuntur: & per aeris interuallum aures illabuntur. Olfactus caliginoso aeri, uaporibusq; ex aere & aqua mixtis omnino assignatur: quia inter aures & linguā, quasi aerem & aquam, positus, uapores eos apprehendit facile & diligit maxime, qui ex aeris & aque mixtione proueniunt: quales sunt herbarū, florū, pomorū odores, naribus suauissimi. Quis dubitet gustum aque liquoribus cōparare: qui olfactui tanquā aeri crassiori succedit, & iugi salinæ liquore persusus, potu uehementissime delectatur, humidisq; saporibus? Quis itē ambigat terræ tactū ascribere: cum per oēs terreni corporis partes fiat: in neruis qui terreni maxime sunt, expleatur: facillime tangat quæ soliditatem habent & pondus, quod terra corporibus tribuit? Hinc etiam accidit ut tactus, gustus, olfactus, solū proxime ipsis appositā sentiāt, & patiantur admodum sentiendo: licet olfactus remotiora, quā gustus & tactus apprehendere uideatur. Auditus autem remotiora cognoscit, neq; ita offenditur. Quo etiam longius prospicit uisus: & momento facit, quod aures tempore: prius enim coruscatio cernitur, quā tonitrus audiatur. Ratio remotissima capit: neq; enim quæ in mundo sunt solum, & quæ præsentia, ut sensus: sed etiam quæ supra cœlum, & quæ fuerūt aut futura sunt, percipit. Ex his patere cuiq; potest, sex illarū animæ uirū, tres ad corpus & materiā potius, Tactum scilicet & Gustum, & Odoratum: tres autem alias, rationem uidelicet & Visum & Auditum ad spiritū pertinere. Ideo tres illæ ad corpus potius declinatæ corpori magis quā animo congruūt: & ea quæ ab illis percipiūtur, cū corpus sibi congruū moueant, uix ad animam usq; perueniunt, minimeq; illi tanquam minime similia placent. Tres uero superiores à materia remotissimæ, animæ multo magis cōueniunt: resq; eas capiūt, quæ corpus quidem parum admodum, animum uero uehementissime moueant. Quippe odores, Sapores, Calor, atq; similia, corpori aut nocent plurimum, aut prosunt, paulum quid ad animi aut admirationem, aut iudiciū conferunt, ac modice ab illo desiderantur. Ratio incorporea ueritatis, colores, figuræq; & uoces, corpus aut nihil, aut uix & minimū mouent: Animi uero aciem ad indagandum potissimum acuiunt: atq; eius ad se desiderium rapiūt. Animi cibus est ueritas. Ad eam inueniendam oculi, ad discendam aures magnopere conferunt. Igitur quæ ad rationem, uisum, auditum pertinent, gratia sui ipsius affectat, quasi proprium alimentum. Quæ uero sensus tres alios mouent, corpori uel nutriendo, uel fouendo, uel generando magis necessaria sunt. Ea itaq; animus, nō sui, sed alterius, id est corporis causa querit. Amare autem ea dicimur, quæ propter nosmetipsos desideramus: quæ autem propter aliud quiddam cupimus, minime. Merito igitur amorem ad sciētias, figuras, &

uoces duntaxat uolumus pertinere: atq; iccirco gratia illa solum, quæ in tribus his reperitur, animi uirtute, figura, uoce: quia maxime animū prouocat, & πὸ τῆς καλῆς, quod uoco significat, ὑποκλήσις, id est prouocatio nominatur, καλλῶ uero græce pulchritudinē latine significat. Gratus quidē nobis est mos uerus & optimus animi: grata corporis speciosi figura: grata uocum concinnitas. cumq; tria hæc animus, utpote sibi cognata, & quodammodo incorporea pluris admodum quàm tria reliqua faciat, consentaneū est, ut auidius asciscat, ardentius cōplectatur, uehementius admiretur. atq; hæc ipsa, seu uirtutis, seu figuræ, siue uocū gratia, quæ animū per rationem uel uisum uel auditum ad se uocat, & rapit, pulchritudo rectissime dicitur. Atq; hæc tres illæ gratiæ sunt, de quibus sic Orpheus. ἀγαλῖν τε, βέλφα καὶ εὐφροσύνην πολυλόβη. Splendor, uiriditas, letitiāq; uberrima. Splendorem quidē uocat gratiam illam & pulchritudinem animi, quæ in ueritatis & uirtutis claritate consistit. Viriditatem uero, figuræ, colorisq; suauitatem. hæc enim summo pere in iuuetutis uiriditate florescit. Letitiā deniq; sincerum illud & salubre, & perpetuum, quod in musica sentimus, oblectamentum.

PULCHRITUDO EST ALIQUID INCORPOREUM. CAP. III

VM hæc ita se habeant, necessariū est pulchritudinē esse aliquid uirtuti, figuræ, uocibusq; cōmune. Non enim quodlibet istorum trium pulchrum similiter uocaremus, nisi una his tribus inesset pulchritudinis definitio. Quo fit ut ipsa pulchritudinis ratio corpus esse non possit: quoniam uirtutibus animi quæ incorporeæ sunt, pulchritudo si esset corporea, minime conueniret. At qui tantum abest ut corpus sit pulchritudo, ut non modo quæ uirtutibus animi, sed etiam quæ corporibus, & uocibus inest, nequeat esse corporea. Quamuis enim corpora quedam speciosa dicamus, non tamen sunt ex ipsa sui materia speciosa. Siquidem corpus hominis unum atq; idem hodie formosum, cras autem casu aliquo sædante deforme: quasi aliud sit esse corpus, aliud esse formosum. Neq; etiam sunt ex ipsa quantitate formosa: quandoquidem grādia nonnulla atq; item breuia quedam formosa uidentur: ac sæpe magna deformia, parua formosa: & contra parua turpia, magna gratissima. Nonnunquam etiam accidit, ut similis sit in magnis quibusdam, & paruis corporibus pulchritudo. Si itaq; stante sæpenumero eadem quantitate casu quodam pulchritudo mutatur, & mutata aliquando quantitate permanet pulchritudo, ac similis in magnis paruisq; uidetur, certe duo hæc pulchritudo, & quantitas debent esse omnino diuersa. Quinetiam si corporis cuiusq; formositas in ea ipsa sui corporis crassitudine quodammodo corporea esset, non tamen ut corporalis esset, intuiti placeret. Placet animo persone alius cuius species, non prout in exteriori iacet materia, sed prout eius imago per uisum ab animo capitur uel concipitur. Imago illa in uisu & animo, cum isti sint incorporei, corpus esse non potest. Quo enim pacto cœlum, ut ita loquar, totum parua oculi pupilla caperetur, si modo corporali reciperet? Nullo profecto. Sed enim spiritus in puncto omnem corporis amplitudinem spiritali modo & incorporea imagine suscipit, placet utiq; animo ea duntaxat species, quæ ab illo suscipitur. Hæc autem licet exterioris corporis simulacrum sit in eo, tamen est incorporea. Ergo species incorporea placet. Quod placet, id cuiq; gratum: quod gratum, hoc deniq; pulchrum. quo efficitur ut amor ad incorporeum aliquid referatur: atq; ipsa pulchritudo spiritali quoddam potius rei simulacrum sit, quàm corporea species. Sunt autem nonnulli qui certam membrorum omnium positionē, siue, ut eorum uerbis utamur, commensurationem & proportionem cum quadam colorum suauitate, esse pulchritudinem opinentur. Quorum nos opinionem propterea non admittimus, quia cum huiusmodi partium dispositio in solis sit rebus cōpositis, nulla essent simplicia speciosa. Nunc autē puros colores, lumina, uocem unam, fulgorem auri, & argenti candorem, scientiam, animam, quæ omnia simplicia sunt, pulchra uocamus: nosq; ista mirifice tanquā reuera sint pulchra delectant. Accedit ad hæc quod proportio illa cuncta includit corporis composita membra, neq; est in singulis, sed in cunctis. Singula itaq; membra per se pulchra non erunt. Ex singulis autem particulis totius compositi proportio nascitur. Vnde nonnihil sequitur absurdissimum: ut quæ suapte natura speciosa non sunt, pulchritudinem pariāt. Sæpenumero etiam accidit, ut manente eadem membrorum proportionē, atq; mensura, corpus æque ut ante non placeat. Eadem porro hodie, quæ anno superiori corporis uestri figura, gratia uero non eadem. Nihil tardius quàm figura, nihil citius senescit quàm gratia. Ex quo liquido constat, non idem esse pulchritudinem & figurā. Sæpe quoq; uidemus rectiorem in uno quodam quàm in alio dispositionem partium mensuramq; membrorum: alius tamen, nescimus qua de causa, nobis formosior iudicatus amatur ardentius. quo satis admoneri uidemur, ut aliud quiddam formositatem quàm dispositionem partium censeamus. Eadem nos ratione admonet ne formam suspicemur esse colorum suauitatem. Plerunq; enim color in seniore clarior: in iuniore gratia maior. Et in æqualibus fit nonnunquam, ut qui colore superat alterum, gratia tamen ab illo & pulchritudine superetur. Neque tamen audeat quisquam mixtionem quandam ex figura coloribusq;, pulchritudinem affirmare. Sic enim neque scientiæ, neque uoces quæ colore & figura carent, neque colores & lumina quæ certam nullam figuram habent, amore digna iudicarentur. Præterea cuiusque cupiditas, eo habito quod uolebat, expletur. Nempe fames & sitis

fitis, cibo potuq; sedantur: amor nullo impletur aspectu corporis uel amplexu. Nullam igitur naturam corporis ardet: pulchritudinem certe sectatur. Quo fit ut ea corporeum aliquid esse non possit. Ex omnibus his colligitur, eos qui amore accensi pulchritudinem sitiunt, si modo uelint liquore hoc hausto ardentissimam sitim extinguere, alibi quam in materia fluuio, aut quantitatis aut figuræ, aut colorum quorumlibet riuulis, dulcissimum pulchritudinis huius humorem, quo sitis eorum accenditur, querere oportere. Quo uos tandem miseri uertetis amantes? Quis uestri cordis flammam extinguet acerrimas? Quis tantum sedabit incendium? Hoc opus, hic labor. Dicā protinus. Sed attendite.

PULCHRITUDO EST SPLENDOR DIVINI
uultus.

CAP. IIII

DIVINA potestas omnia supereminens statim à se natis angelis, atq; animis suum illum radium in quo fecunda uis inest omnium creatorum, tanquam filijs clementer infundit. Hic in eis utpote sibi propinquieribus totius mundi dispositionem, et ordinem multo pingit exactius, quam in mundi materia. Quamobrem hæc mundi pictura quæ cernimus uniuersa, in angelis et animis lucet expressior. In illis enim sphaera cuiusq; figura, solis, lune, et siderum reliquorū, elementorum quoq; lapidum, arborum, animalium singulorum. Pictura huiusmodi in angelis exemplaria et ideæ: in animis rationes, et notiones: in orbis materia, formæ atq; imaginæ à Platonicis nominantur: claræ quidem in orbibus: clariores in animo: in angeli mente clarissimæ. Vnus igitur dei uultus tribus deinceps per ordinem positus lucet in speculis, Angelo, Animo, Corpore mundi: in illo tãquam propinquiore clarissime: in hoc remotiore obscurius: in hoc remotissimo, si ad cetera compares obscurissime. Proinde sancta mens angeli nullo impedita corporis ministerio in seipsam reflectitur, ubi dei uultum illum sinu suo insculptum introspicit: inspectum illico admiratur: auidissime illi semper inheret, Vultus illius diuini gratiam, pulchritudinem dicimus, Auiditatem angeli, dei uultui penitus inherentem, uocamus amorem. O utinam nobis idem contingeret. Sed enim animus noster ea conditione genitus, ut terreno corpore circumdetur, ad officium generandi declinat. Qua inclinatione grauatus thesaurum penetrabilibus suis absconditum negligit. Deinde terreno corpore inuolutus diutissime seruit corporis usui: ad hoc opus sensum quidem semper, rationem quoq; diutius quam decet, accommodat. Hinc efficitur ut diuini uultus illius candorem in se perpetuo enitentem, nõ prius animaduertat, quam adulto iam corpore, et ratione expergefacta dei uultum in dei machina refulgentem, et oculis manifestum cogitatione consideret. Qua quidem consideratione prouehitur ad eum qui intus emicat, intuentum. Quoniam uero patris uultus gratus est filijs necesse est animis dei patris uultum esse gratissimum. Vultus huius, ut idem sepius repetam, nitor, et gratia, siue in angelo, siue in animo, siue in mundi materia, pulchritudo uniuersalis est appellanda: impetusq; ad illam uniuersalis dicendus est amor. Vtique incorpoream esse hanc pulchritudinem non ambigimus. In angelo enim et in animo eam corpus aliquod non esse nemini dubium. In corporibus etiam esse incorporalem, et supra monstrauimus, et ad præsens ex eo potissimum intelligimus, quod oculus nil aliud, nisi solis aspicit lumen. Figurae nanque, et colores corporum nunquam nisi lumine illustrata perspiciuntur, neq; ipsa cum materia sua ad oculos ueniunt. Necessarium tamen esse uidetur ea in oculis esse, ut ab oculis uideantur. Vnum itaq; solis lumen corporum omnium ab eo illustratorum coloribus figurisq; depictum sese oculis offert. Sic affectum lumen oculi suo quodam radio adiuuante percipiunt: perceptum ipsum, et quæ in eo sunt omnia uident. Quare totus hic mundi qui conspicitur ordo, non eo modo quo in materia corporum, sed quo in luce oculis infusa est, cernitur. In ea luce cum à materia secretus sit, necessario est corporis expers. Quod ex hoc etiam euidenter apparet, quod lumen ipsum corpus esse non potest, cum momento ab oriente in occidentem totum ferme impleat orbem: aeris et aque corpus sine ulla offensione undiq; penetret: sordibusq; immixtum nusquam inficiatur. Hæc uero corporum naturæ nullo modo conueniunt. Corpus siquidem non momento mouetur sed tempore: neq; alterum absq; sui, uel alterius, aut utriusque offensione peruetrat alterum: ac duo inuicem corpora mixta mutua se contagione inficiunt. Quod in aque et in uini, ignis et terræ confusione conspiciamus. Cum igitur solis lumen incorporeum sit, quicquid suscipit, naturæ suæ suscipit modo. Propterea colores, et figuras corporum modo suscipit spiritali: eodemq; pacto ipsum ab oculis susceptum inspicitur. Quo factum est, ut totus hic mundi decor, qui tertius est dei uultus, per incorpoream solis lucem incorporeum sese oculis offerat.

QUOMODO NASCITUR AMOR ET ODIVM, QVODVE
pulchritudo est incorporea. CAP. V

His omnibus sequitur, ut omnis diuini uultus gratia: quæ uniuersalis dicitur pulchritudo: non in angelo solum, & animo incorporea sit, sed in aspectu etiam oculorum. Neq; faciem hanc simul totâ solummodo, uerum etiam partes eius admiratione cōmoti diligimus. Vbi particularis amor ad particularem pulchritudinem nascitur. Sic & ad hominem aliquem ordinis mundani membrum afficimur: præsertim cum in illo perspicue diuini decoris scintilla resulget. Affectus huiusmodi duabus ex causis nascitur: tum quia paterni uultus nobis placet imago: tum etiam quia hominis apte cōpositi species, & figura, cum ea humani generis ratione, quam animus noster ab omnium autore suscipit, & retinet, aptissime cōgruit. Vnde hominis exterioris imago per sensus accepta, trāsiesq; in animū, si hominis figuræ quæ possidet animus, dissonat, euestigio displicet, & odio tanquā deformis habetur. Si cōsonat, illico placet, et tanquā formosa diligitur. Quo fit, ut nonnulli nobis obuij cōtinuō placeāt, uel displiceāt: nosq; affectus huiusmodi causam nesciamus. Quippe cum animus corporis ministerio impeditus intimas illas sui formas nequaquā respiciat. Verū naturali, & occulta quadā incongruitate, uel cōgruitate fit: ut forma rei exterior imagine sua eiusdē rei formam in animo pictā pulsans dissonet aut cōsonet: atq; occulta hac offensione uel blanditiæ motus animus, rē ipsam, aut oderit, aut amet. Integrā sane creandi hominis configurationē uis illa diuina, in angelo animoq; ingenuit: in mundi uero materia, utpote ab illo opifice remotissima, hominis cōstitutio ab integra illa sui figura degenerat. In materia tamē melius affecta similior: in alia dissimilior prouenit. Quæ similior prouenit, ut dei ui, angeliq; idea, sic animi rationi quadrat & congruit. Animus hanc probat congruitatē. In ipsa profecto congruitate pulchritudo: in ea probatione, amoris cōsistit affectus. Quoniā uero idea, & ratio sunt à materia corporis aliena, hominis cōstitutio illius nō ex materia, uel quantitate, sed ex aliquo potius incorporeo similis iudicatur. Vt similis, illis congruit: ut cōgruit, pulchra est. Itcirco diuersa sunt corpus, & pulchritudo. Quod si quis quaesierit quonam pacto corporis forma, animæ mētisq; formæ, & rationi similis esse queat: is oro cōsideret ædificiū architecti. Principio architectus ædificij rationē, & quasi ideā animo cōcipit. Deinde qualem excogitauit domū, talem pro uiribus fabricat. Quis neget domū corpus existere: eamq; ideæ artificis incorporeæ, ad cuius similitudinem effecta est, esse persimilem? Porro propter incorporalem ordinem quendam potius, quàm propter materiam est architecto similis iudicanda. Age igitur materiam subtrahere si potes: potes autē cogitatione subtrahere: ordinem uero relinque: nil tibi restabit corporis, nihil materie, Imō uero idem erit penitus, qui ab opifice prouenit ordo, & qui remanet in opifice. Idem in quouis hominis corpore facias. Reperies illius formam animi rationi quadrantem, simplicem esse, materieq; expertem.

QVOT REQVIRVNTVR VT RES PVLCHRA SIT,
& quōd pulchritudo est spiritale donum. CAP. VI

Quid tandem est corporis pulchritudo? Actus uiuacitas, & gratia quedam ideæ sue in fluxu in ipso resurgens. Fulgor huiusmodi in materiam non prius quàm aptissime sit preparata, descendit. His uero tribus, ordine, modo, specie, constat uiuentis corporis preparatio. Ordo partium interualla: Modus, quantitatē: Species, lineamētā, coloremq; significat. In primis enim oportet ut membra queq; corporis naturalem situm habeāt: suo aures loco sint, oculiq; & nares, et cætera: ac paribus interuallis oculi naso sint proximi: paribus item aures utraq; distent ab oculis. Neq; hæc interuallorū ad ordinē pertinens parilitas sufficit, nisi partium modus accedat, qui mediocrē debita totius corporis proportione seruata, membris singulis tribuat magnitudinē: ut nasi tres in longum dispositi, uultus unius impleant longitudinē: aurium utrarunq; semicirculi unā cōiuncti, oris aperti circulum faciant. Idem quoq; cōiunctio superciliarum efficiat. Longitudo nasi, longitudinē labij cōpleat: aurisq; similiter. Gemini oculorū orbes unum æquent oris hiatus. Capita octo proceritatē corporis comprehendant. Eandem quoq; monstret brachiorū in latus extensio, crurūq; similiter atq; pedū. Necessariam præterea speciem ducimus, ut linearū attractus artificiosi, rugæq; & oculorum splendor, ordinem illum modumq; partium decorent. Atqui tria hæc licet in materia sint, pars ulla corporis esse non possunt. Ordo membrorum, membrum quidem est nullum. Ordo enim membris omnibus inest: nullum uero membrū in membris omnibus reperitur. Accedit quod ordo nihil est aliud quàm decens partium interuallū. Interuallum uero, quid aliud dicemus quàm distantiam partium? Distantia deniq; aut nihil est, aut uacuum prorsus inane, aut tractus aliquis linearū. Lineas autē quæ latitudine profunditateq; carēt, quæ corpori necessaria sunt, quis corpora dixerit? Modus item nō quantitas, sed terminus quātitatē. Termini uero superficies sunt lineæq; & puncta: quæ cum profunditatis crassitudine careant, corpora non putantur. Speciem quoq; in luminum, umbrarum, linearum incunda concordia, non in materia collocamus. Ex his omnibus patet pulchritudinem usque adeo esse à mole corporis alienā, ut nunquam ipsi materie se communicet, nisi tribus illis incorporalibus preparationibus

nibus, quas narrauimus, sit affecta. Harū uero fundamentum est elementorū quatuor temperata cōplexio: ut corpus nostrū cœlo, cuius est tēperata substātia, sit simillimū, neq; aliquo humorū excessu ab animi formatione desciat. Sic enim & cœlestis fulgor facile lucebit in corpore cœlo persimili: & forma hominis illa perfectā, quam habet animus in pacatā obedientemq; materiam, resultabit expressior. Ad pulchritudinem præterea suam accipiendam, uoces ferme similiter disponuntur. Ordo namq; illarum est à graui uoce ad octauam ascensus, atq; inde descensus: Modus, debita per tertias, quartas, & quintas, & sextas uoces, tonos item & semitonos, progressio: Species canora claræ uocis intētio. His utiq; tribus ceu quibusdam elementis corpora ex mēbris multis cōposita, & arbores, & animalia, ac uocū plurium congregatio ad suscipiendam pulchritudinem disponuntur. Corpora uero simpliciorā, ut elemēta quatuor, lapides & metalla, itemq; uoces singulæ, interiori quadā naturæ suæ temperie, soliditate & claritate, ad eandem sufficienter aptantur. Animus autē eo potissimum ad illam est natura sua accōmodatus, quod & spiritus est, & quasi speculū deo proximum, in quo quemadmodum in superioribus diximus, diuini uultus elucet imago. Igitur quemadmodum auro, ut appareat speciosum, nihil prorsus addendum: sed terre sordes siquæ inherint, secernendæ: ita nullis adiunctionibus indiget animus, ut formosus appareat: sed deponenda corporis cura, & sollicitudo tam anxia: cupiditatis & timoris perturbatio depellenda, confestim naturalis animi species emicabit. Cæterum ne longius digrediat oratio, ex supradictis breuiter concludamus: pulchritudinem esse gratiam quandam uiuacem & spiritalem, dei radio illustrante angelo primum infusam: inde & animis hominum, corporumq; figuris, & uocibus: quæ per rationem, uisum, auditum, animos nostros mouet atq; delectat, delectando rapit, rapiendo ardenti inflamat amore.

DE AMORIS PICTURA.

CAP. VII

AGATHO uero poeta ueterum poetarum more deum istum humana uestit imagine: pingitq; ipsum hominum instar formosum, iuuenem, tenerū, flexibilem siue agilem, apte cōpositum atq; nitidum. Quorsum hæc præparationes hæc quidē sunt ad formosam indolem potius quam formositas. Nam ex quinq; his partibus tres primæ complexionem corporis temperatam, quod primū est fundamentum, significant: due reliquæ ordinem, modum, & speciem indicant. Physiici temperate corporationis indicium teneræ carnis lenem & firmam equalitatem demonstrauere. Vbi calor excedit nimium, aridum, & hirsutū corpus: ubi frigus, rigidum: ubi siccitas, durū & asperū: ubi humiditas, fluxū, lapsū, inæquale, contortū. Aequalis igitur, & firma corporis teneritudo, affectionem eius indicat in quatuor humoribus moderatā. Hanc ob causam Agatho mollem, delicatum & tenerum appellauit. Cur iuuenem? Quia non solum nature, sed ætatis etiā beneficio temperies hæc habetur. Temporis enim diuturnitate partibus humorum subtilioribus resolutis partes restant admodū crassiores: igneq; & acre exhalato, aquæ et terræ regnat excessus. At cur agilem & flexibilem? Vt aptum ad motus omnes promptumq; intelligat: ne forte putes cum mollem diceret, aquæ molliem, muliebrem, languidam, & ineptam dicere uoluisse. Ea siquidem est moderate complexionis contraria. Post hæc adiecit: Aptè compositū, id est ordine & modo partium honestissime figuratum. Adiecit & nitidum, id est suauis colorum specie resurgentem. Præparationibus his præpositis, quod reliquum erat reticuit Agatho. Nostrum est enim post hæc aduentū gratiæ subintelligere. Hæc quinq; partes in hominis figura ita ut diximus: in amoris autē potentia aliter intelligendæ uidentur: eius enim uim & qualitatem ostendunt. Iuuenis ideo dicitur: quia iuuenes ut plurimū amore irretiuntur, eiusq; insidijs irretiti ætatem appetunt iuuenilē. Mollis, quia mitia ingenia facilius capiuntur: & qui capti sunt licet ante feroces, mansueti redduntur. Agilis & flexibilis, quia & influit clam, & similiter effluit. Concinnus atq; compositus: quoniā formosa & ordinata desiderat, fugitq; contraria. Nitidus, quoniam in florida & nitente ætate hominis aspirat ingenio, & florida concupiscit. Hæc quoniam copiosissime exequitur Agatho, breuiter perstrinxisse sufficiat.

DE AMORIS VIRTUTE.

CAP. VIII

A etiam quæ de quatuor uirtutibus ab Agathone dicuntur ad amoris bonitatem significandam, sic accipiendæ sunt, ut iustus ideo affirmetur: quia ubi integer ac uerus est amor, ibi et beneuolentiæ uicissitudo, quæ nullā admittit contumeliam uel iniuriā. Huius charitatis tanta uis est, ut ea sola humanum genus tranquilla possit in pace seruare, quod neq; prudentia, neq; fortitudo, neq; uis armorum, legum, & eloquentiæ sine beneuolentiā potest efficere. Vocat præterea Temperatum, quia turpes domat cupiditates. Amor enim cum pulchritudinem querat, quæ in ordine quodam, temperantiq; consistit, uiles & immoderatas concupiscentias aspernatur: à turpibus gestibus semper abhorret: quod à principio satis ab heroe audiuitis: atq; ubi huius regnat affectus, omnes cupiditates aliæ contemnantur. Subiunxit, fortissimum, Quid enim audacia fortius? Quis item audentius quam amator pro amato pugnat? Dijs alijs,

id est planetis alijs, Mars fortitudine præstat: quia fortiores homines efficit. Venus hæc domat. Quædo enim Mars in angulis cæli, uel secunda natiuitatis domo, uel octaua constitutus nascenti mala portendit, Venus sæpe coniunctione sua, uel oppositione, uel receptione, aut aspectu sextili, aut trino, Martis, ut ita dicamus, compescit malignitatem. Rursus quædo Mars in ortu hominis dominatur, magnitudinem animi iracundiamq; largitur. Si proxime Venus accesserit, uirtutem illam magni animi à Marte datam non impedit: sed uitium iracundie reprimat: ubi clementiorem facere Martem & domare uidetur. Mars autem Venere nunquam domat. Illa siquidem si dux fuerit, amoris præstat affectum. Si Mars proxime duxerit, suo calore Venere impetum reddit ardentior: ita ut si nascente aliquo Mars in Venere domo, Libra, uel Tauro fuerit, propter martis præsentiam qui tunc natus est, acerrimis ueratur amoribus. Mars iterum sequitur Venere: Venus Martem non sequitur, quoniam audacia amoris pedisse quaest, non amor audacie. Non enim ex eo quod audaces sunt, amore homines illaqueantur: sed ex eo plerumq; quod amore saucij sunt, audacissimi fiunt ad quæq; pericula propter amatum intrepide subeunda. Deniq; fortitudinis eius omnibus excellentis euidentissimum illud est argumentum, quod amori omnia parent, ille nulli. Nempe cælestes amant, & animalia, & corpora omnia. Fortes item & sapientes. Diuites uiri regesq; maximi colla subdunt amoris imperio. Amor autem nullis istorum subijcitur. Neq; enim diuitum munera amore emunt, neq; potentum minæ uolentiaq; ut amemus, uel desistamus amare, nos cogere possunt. Amor enim liber est, ac sua sponte in libera oritur uoluntate: quæ neq; deus etiam coget, qui ab initio liberam fore decreuit. Quo fit, ut amor, qui uim omnibus infert, omnium effugiat uolentiam. Huius tanta libertas est, ut ceteræ animi affectiones uel artes operationesq; præmium aliquod, ut plurimum, à se diuersum exoptent: Amor seipso tanquam suis præmio sit contentus, quasi non sit præmium aliud præter amorem quod amore sit dignum. Nam qui amat, amore amat præcipue. Id enim uult ab amato potissimum, ut uicissim amet amantem. Est etiam sapientissimus. Qua ratione amor rerum omnium creator sit atq; seruator, & artium singularum magister & dominus, satis in Eryximachi oratione arbitrator disputatum. In quibus sapientia amoris ostenditur. Ex omnibus his concluditur amorem idcirco & beatissimum esse, quia pulcherrimus sit, & optimus. Esse uero pulcherrimum ex eo constat, quia pulcherrimis tanquam sui similibus delectatur. Optimum propterea, quod optimos facit amantes. Optimum uero esse illum necesse est, qui alios optimos efficit.

DE DONIS AMORIS.

CAP. IX.

VID amor sit ex nostra illa discursione apparuit. Qualis sit, ex uerbis superioribus Agathonis. Que munera largiatur, facile ex dictis discitur. Est enim amor alter simplex: mutuus alter. Simplex ille quemcumq; comprehenderit prudentem reddit ad prouidendum: acutum ad differendum, facundum ad eloquendum: ad res gerendas magnanimum: ad iocos facetum: ad ludos promptum, ad seria quæq; fortissimum. Mutuus periculis pulsus securitatem: submota diffensione concordiam: uitata miseria præstat felicitatem. Ubi enim mutua charitas, ibi nulle insidie, ibi cõmunia omnia: ibi lites & furta, homicidia cessant, & prælia. Tranquillitatem huiusmodi non animalibus solum sed cælis etiã, elementisq; ab amore mutuo tribui, & hic tãgit Agatho, & supra in Eryximachi oratione diffusus est ostensum. In oratione huius clare dicitur amor cantu suo mentes deorum hominumq; mulcere. Quod plane intelliget quisquis meruerit in superioribus demonstratum fuisse amorem in omnibus esse, atq; ad omnia porrigi.

AMOR CAETERIS DIIS ET ANTIQVIOR EST,
& iunior.

CAP. X

ED antequam finem faciam optimi uiri, tres pro ingenij uiribus quæstiones: quæ in Agathonis disputatione suboriuntur, absoluam. Primo enim queritur cur Phædrus seniore Saturno & Ioue amorem: Agatho uero dixerit iuniorem. Secundo quid apud Platonem regnum necessitatis significat: Quid amoris imperium. Tertio qui dii quas artes regnante amore repererint. Pater omnium deus mentes illas sui ministras, quæ Saturnum, Iouem, ceterosq; planetas mouent, amore quodam sui seminis propagandi, & benignitate prouidentie genuit. Mentem iterum euestigio nate parentem suam recognitum diligunt. Amorem illum quo creantur cælestes, seniore illis: eum uero quo creatori suo afficiuntur, dicimus iuniorem. Præterea Saturni planeta, & aliorum ideas angelica mens à patre suo non prius accepit quam ad eius faciem amore ingenito flecteretur. Ea rursus postquam illos accepit, flagratius patris munus amauit. Sic ergo angeli illius in deum dilectio, partim antiquior est ideis, quæ dii dicuntur: partim etiam iunior. Igitur amor principium est & finis, deorum primus atq; nouissimus.

AMOR ANTE NECESSITATEM REGNAT. CAP. XI

ERV M ut questio secunda solvatur, hic ante necessitatem ideo regnare dicendus: quoniam diuinus amor omnibus ex se natis dedit originem: in quo nulla necessitatis uolentia ponitur. Nam cum nihil supra se habeat, non coactus, sed sponte quodlibet operatur. Mens autem quæ illum sequitur, ferente illo necessario pullulat. Ille igitur amore producit: hæc necessitate producit. Ibi amoris, hic necessitatis incipit dominatio. Hæc licet à summa dei bonitate nascatur, ideoq; sit bona: tamen quia extra deū processit, necessario ab infinita parentis perfectione degenerat. Nunquam enim effectus totam suscipit causæ bonitatem. In hac utiq; necessaria effectus tum processione, tum etiam degeneratione, necessitatis consisteret imperiū. Sed enim mens euestigio genita suum, ut diximus, diligit autorem: ubi regnū resurgit amoris. Nam & illa amore in deum erigitur: & deus amore eam ad se conuersam illuminat. Verū hic rursus necessitatis potentia surrepit. Quippe cum lumen illud à deo descendens non tanta claritate recipiatur à mente natura sua obscura, quanta à deo tribuitur. Cogitur enim pro naturæ suæ capacitare recipere. Ideo uolentia naturæ suscipientis fit lumē obscurius. Huic necessitati, amoris succedit iterum principatus. Illa siquidem primo hoc dei fulgore accensa, ardentius in eum reflectitur, & hac re quasi scintilla luminis instigata totā expetit luminis plenitudinem. Hinc & deus prouidentie suæ benignitate ultra primum illud naturale lumen diuinum quoq; largitur: atq; ita sibi inuicem alterne succedit amoris necessitatisq; potētia. Quæ quidem successio, in diuinis naturæ origine fit: in alijs, tēporis interuallis: ita tamē, ut amor primus sit omnium atq; nouissimus. De animo quoq; et cæteris quæ à deo fiūt, quo ad duo hæc imperia similiter iudicandū. Accirco si absolute loquatur, antiquius est amoris quàm necessitatis imperiū: cū in deo illius, huius in reb. creatis potestas incipiat. Si de reb. à deo creatis intelligamus, necessitatis tyrannis regnū antecedit amoris: cū res ipsæ prius necessitate procedāt atq; degenerēt procedēdo, quàm ad patrē suū amore se uertant. Duo hæc imperia, duobus hymnis cecinit Orpheus. Necessitatis imperiū ita in notis hymno. Ἄδων ἦ δὲ ἀγχι πᾶντα κρατῶν, id est Grauis necessitas omnibus dominatur. Amoris autē regnū, ita in Veneris hymno. καὶ κρατεῖς βίος αὐτοῖς, γυνᾶς ἢ τὰ πάντα ὄσα τ' ἔσθ' ὄρανα ἔσθ' ἠδὲ γῆν γόλυ πᾶντα κέσθ' ὄρανα. Tribus fatis imperas, & generas omnia, quæ in cælo sunt, & quæ in terra, & quæ in mari. Diuine Orpheus duo regna posuit, & ea inuicem comparauit, præposuitq; amorem necessitati, cum dixit illū tribus fatis, in quibus consistit necessitas, imperare.

QVO PACTO REGNANTE NECESSITATE SATURNUS CASTRATUM CÆLIUM: IUPITER UERO LIGAUIT SATURNUM. CAP. XII

VO autem pacto dominante Necessitate sequentes dii parentes suos aut castrare aut ligare hic ab Agathon dicatur, ex dictis facile intelligimus. Non enim hæc ita accipiēda sunt, ut mens angeli deū ipsum, sed munus sibi à deo tributū in seipsa diuidat & discerpat. Satis paulo ante monstrauimus munera dei in recipiente spiritu necessario à summa dei perfectione decidere. Quo fit, ut secunditas illa naturæ in deo quidē integra, sed in angelo cōminuta, & quodāmodo mutilata, merito castrata fuisse dicatur. Quod quidē regnate Necessitate cōtingere dicitur, quia neq; dātis, neq; accipientis uoluntate, sed necessitate qua effectus causæ suæ æquari nō potest, necessario accidit. Sic enim Saturnus, id est angelus, Cæliū, id est summū deū castrare uidetur: Iupiter quoq; id est anima mūdi ligare Saturnū, id est uim ab angelo acceptā in seipso naturæ suæ de fectu angustiōrib. limitib. coarctare. Amplior enim est illius quàm huius potētia. Ideo potētia, quæ in illo expedita propter amplitudinē, et soluta, in hoc propter angustiā ligata iam & coarctata censetur. Omitto quod astrologi opinātur: Planetæ Saturni malignitatē Iouis cōiunctione, uel receptiōe, uel oppositiōe, aut aspectu sextili, aut trino sepiissime coerceri. Sed de his hætenus. ad questionē tertiam descendamus.

QVI DIJ, QVAS ARTES HOMINIBVS LARGIUNTVR CAP. XIII

RTES à dijs propter amorē humano generi traditas Agathon arbitratur. Regnādi ab Ioue. Saggittandi, diuinandi, medendi artem ab Apolline: Fabricam ærariam à Vulcano: Texendi artificium à Minerua: à Musis deniq; musicam. Duodecim Zodiaci signis numina præsentunt duodecim. Arieti Pallas: Tauro Venus: Apollo Geminis: Cancro Mercurius: Leoni Iupiter: Virgini Ceres: Libræ Vulcanus: Scorpio Mars: Diana Sagittario: Vesta Capricorno: Aquario Iuno: Piscibus uero Neptunus. Ab his artes omnes generi nostro traduntur. Signa illa in corpus: Numina quæ illis præsentunt in animam uires suas ad singulas artes infundunt. Ita Iupiter per Leonem hominem ad gubernationem deorum & hominum, id est ad res tam diuinas quàm humanas præclare gerendas reddit aptissimum. Apollo per Geminos uaticinium, medicinam, & arcus industriam exhibet. Pallas per arietem texendi peritiā. Vulcanus per Librā ærariam fabricam: & artes reliquas alij. Quia uero prouidentie benignitate sua nobis munera magnifice largiuntur, amore instigante dicimus elargiri. Præterea uelocissima illa & ordinatissima cælorum conuersione musicam

sicam nasci consonantiã arbitramur, atq; octo circularũ motibus tonos octo: ex cunctis autem nonũ quendam produci concentũ. Nouem itaq; cœlorũ sonos, à musica concordia musas nouem cognominamus. Huius musicæ ratione noster olim donatus est animus. Cui enim est origo cœlestis, merito cœlestis innata dicitur harmonia. Quã deinde uarijs instrumentis & cãtib; imitatur. Adq; munus similiter diuinæ prouidẽtiæ nobis est amore concessum. Hunc ergo nos uiri clarissimi deũ, quia pulcherrimus est amemus: quia optimus imitemur: quia beatissimus ueneremur: ut sua nobis clementia & largitate concedat pulchritudinis, bonitatis, beatitudinis suæ possessionem.

ORATIO SEXTA.

INTRODVCTIO AD DISPUTATIONEM
de amore. CAPVT I

HACTENVS Carolus Marsupinus. Thomas aut Bencius Socratis diligens imitator ad Socraticorum uerborũ commentationem libenti animo, & hilari uultu se contulit. Socrates inquit noster Græcorũ omnium sapientissimus oraculo Apollinis iudicatus amandi artem præ ceteris profiteri solebat, quasi ob artis huius peritiã potissimũ & Socrates & alius quiuis esset sapientissimus iudicandus. Artem huiusmodi nõ ab Anaxagora, Damone, Archelao physicis, non à Prodicò Chio, & Aspasia rhetoricæ professoribus: nõ à Cono musico: à quibus multa didicerat, sed à Diotima fãtidicã muliere diuino afflata spiritu se accepisse dicebat. Mea quidẽ sententiã, ut ostenderet sola diuinitatis inspiratione: quid uera pulchritudo sit: quid legitimus amor: qua ratione amandũ homines intelligere posse. Tanta est amatorie facultatis potẽtia, tanta sublimitas. Ergo procul ab his cœlestib; epulis abeste: procul in quã abeste prophani: qui terrenis obruti sordibus & Baccho Priapoq; prorsus emãcipati, amorẽ cœlestem munus, in terram porcorum ritu cœnũq; prosternitis. Vos autẽ conuiuie castissimi: & alij omnes Dianæ & Palladi cõsecrati: qui animi purissimi libertate perpetuoq; mētis gaudio exultatis, adeste feliciter: diuinãq; mysteria Socrati à Diotima reuelata diligẽter audite. Sed antequã Diotimã audiatis soluenda est cõtrouersia quedã, inter eos qui de amore in superioribus tractauerũt, & eos qui tractaturi sunt, orta. Superiores nanq; amorẽ pulchrũ, bonum, beatũ, deum, uocauerunt: Socrates & Diotima negant, atq; illum inter pulchrũ & turpe, bonum & malum, beatum & miserum, deum & hominem medium collocant. Nos utraq; sententiã, licet alia ratione, ueram existimamus.

AMOR EST MEDIVS INTER PVLCHRITVDINEM ET
turpitudinem: atq; inter deum & hominem. CAP. II

FERRO magnes lapis suam quandam inserit qualitatem: qua ferrum magneti factũ persimile ad hũc lapidem inclinatur. Inclinatio huiusmodi prout à lapide orta uergit in lapidem, lapidea certe inclinatio dicitur: prout in ferro est, & ferrea est pariter, & lapidea. Est enim in ferri materia non pura illa quidem: sed per qualitã lapidis iam formata. Ideo utriusq; retinet proprietatem. Ignis etiam, ut loquamur apertius, qualitate sua, id est calore linũ accendit. Linum caloris qualitate suspensum ad supernã ignis euolat regionẽ. Volatum huiusmodi prout ab igne excitus uergit ad ignem: igneum plane cognominamus: prout in lino est non mero quidem, sed iam ignito, ab utriusq; tam lini quã ignis natura, lineũ æque ac igneum dicimus. Figura hominis sepe numero propter bonitatem interiorẽ feliciter à deo cõcessã, aspectu pulcherrimum, splendoris sui radium per oculos intuentium transfundit in animam. Hac utiq; scintilla tanquã hamo quodã tractus animus properat ad trahentem. Hũc nos tractum qui & amor est: quoniam à pulchro bono felici dependens in idem reflectitur: pulchrũ, bonum, beatum, deum Agathonis ceterorũq; superiorum sententiã nominare non dubitamus. Quoniã uero in animo est per radij illius pulchri presentia iam accenso, affectum inter pulchrũ & non pulchrũ medium cogimur nominare. Quandoquidem animus, qui nullam adhuc pulchræ rei suscipit imaginem, rem illam tanquam incognitam nondum amat: & qui totam possidet pulchritudinem, amoris stimulis non uexatur. Quis enim quæ habet affectat? Restat, ut tunc ardenti flagret amore, quando speciosum aliquod rei pulchræ simulacrũ nactus, ea prægustatione ad plenam possessionem pulchritudinis instigatur. Cum igitur amantis animus rem ipsam pulchrã partim habeat quidem, partim uero non habeat: non iniuria partim pulcher est, partim nõ pulcher. Atq; ita amorem ex huiusmodi mixtione medium quendã affectum esse uolumus inter pulchrũ & non pulchrũ, utriusq; participem. Ob hanc utiq; rationem Diotima ut ad eam iam ueniamus, amorem demonẽ appellauit: quia sicut demones inter cœlestia & terrena sunt medij: sic amor inter informitatem & formam mediũ obtinet. Mediam hanc eius regionem inter informem formosãq; naturam Ioannes in prima & secunda eius oratione satis aperuit.

ED quomodo mediam plagam cœlum inter & terram demones habitent, ex uerbis Diotimæ in conuiuio, Socratis in Phædro atq; in Philebo, Atheniensis hospitis in legibus & Epinomi, ita cognoscite. Vniuersam huius mundi machinam animam quadam regi, atq; moueri Plato existimat. Si quidem mundi corpus totum quoddam corpus est, ex totis quatuor elementis compositum, cuius particule sunt omnium animantium corpora. Nam animalis cuiusq; corpusculum mundani corporis particula est. Neq; ex toto ignis, aeris, aquæ, terræ elemento: sed horum elementorum partibus quibusdam componitur. Quanto igitur totum parte perfectius est, tanto mundi corpus perfectius est singulorum animantium corpore. Absurdum esset imperfectum quidem corpus habere animam, perfectum uero neq; habere animam, neq; uiuere. Quis enim adeo mente captus est, ut parte uiuere dicat, totum neget? Viuit igitur totum mundi corpus, cum animalium corpora quæ partes illius sunt, uiuant. Vnam esse oportet totius animam, sicut & una est materia, una constructio. Cum ergo duodecim sint mundi spheræ: ut Platoni placet: octo cœli, & elementa sub cœlo quatuor: atq; duodecim hæ spheræ discretæ inuicem sint, specie, motibus, & proprietate diuersæ, duodecim necesse est illis adesse animas, specie & uirtute diuersas. Vna igitur erit unius primæ materiæ anima. Duodecim circulorum, animæ duodecim. Quis terræ, aut aquæ neget uiuere, quæ uitâ animalibus ex se genitis tribuunt? Quod si feces hæ mundi uiuunt, uiuentiâq; sunt plene: cur nõ aer, & ignis excellentiores mundi partes uiuant, uiuentiâq; in se similiter habeant, cœliq; similiter? Sed animalia illa cœlestia, quæ sydera sunt, & terrena, aquatiliaq; uidemus quidam, ignea uero & aerea non uidemus. Quippe cum neq; purum ignis, aut aeris elementum perspiciamus. Hoc autem interest: quod in terra duo sunt animantium genera: bruta & rationalia: similiterq; in aqua: cum aqua corpore terræ præstantior, non minus quam terra composita esse debeat rationis. Globi uero decem superiores propter eorum sublimitatem solis sunt rationalibus exornati. Animam mundi, id est materiæ primæ: & duodecim spherarum, & syderum animas deos Platonicum nominant, tanquam angelicæ mentis summiq; dei pedissequas. Animalia quæ ignis ætherei sub luna locati, aut puri aeris, aut nebulosi aeris aquæ proximi regionem habitant, demones. Quæ terram incolunt rationalia, homines. Dij etiâ immortales, et impatiibiles sunt: homines patibiles, atq; mortales sunt. Demones immortales sunt quædam, sed patibiles. Neq; passiones demonum corporis, sed animi affectus quosdam attribuunt: quibus bonos homines amant quodammodo, malos oderunt: seq; ipsos propius & ardentius rebus inferioribus præcipue humanis gubernandis immiscet. ij omnes ex hoc officio boni uidentur. Esse uero alios quosdam malos demones Platonicum nonnulli, & Christiani theologi uoluerunt. Sed de malis demonibus nulla ad presens nobis est disputatio. Bonos autem nostri custodes proprio nomine angelos inferioris mundi gubernatores, Dionysius Areopagita, quod à Platonicum mente minime discrepat, uocare solet. Quinetiâ quos deos & spherarum syderumq; animos Plato nuncupat, angelos dei ministros Dionysii more possumus appellare. quod etiâ à Platone ob eam causam non dissentit: quia huiusmodi animos ut in decimo legum apparet, spherarum claustris haud quaquam perinde illigat, ut corporibus animas terrenorum. Sed tanta uirtute à deo summo donatos affirmat, ut dei uisione gaudere simul ualeant, & sine ullo labore, aut solitudine globos mundi pro patris sui uoluntate regere & mouere, hisq; mouendis inferiora facile gubernare. Quare inter Platonem & Dionysium uerborum potius est, quam sententiæ discrepatio.

DE SEPTEM DONIS QUAE A DEO HOMINIBVS
per medios spiritus tribuuntur. CAP. IIII

ERV M omnium ideis, quas diuina mens continet, sequentes dij, deorum muneribus demones subseruire dicuntur. A summo namq; ad imum omnia per media transeunt: ita ut ideæ ille diuinæ mentis cõceptiones, per deos, et demones, sua hominibus munera largiatur. Horum sunt præcipua septem. Contemplationis acumen. Gubernandi potestas. Animositas, Claritas sensuum. Amoris ardor. Interpretandi subtilitas. Fœcunditas generandi. Horum uim deus primo in se continet. Deinde de septem dijs, qui planetas septem mouent, angeliq; à no bis uocantur, horum potetiam tribuit, ita ut singuli singula præ ceteris capiant. Illi septem demonum ordinibus eis subseruietibus singulis præcipue singula exhibent. Isti tradunt hominibus. Profecto deus hæc animis statim à se natis infundit. hi ex orbe lacteo per cancrum labentes in corpus, cœlesti quodam lucidoq; corpore inuoluuntur: quo circumdati terrenis corporibus includuntur. Ordo enim naturæ requirit, ut purissimus animus in corpus hoc impurissimum, non prius quam medium quoddam et purum tegmen accepit, decidere ualeat. Quod cum animo crassius sit, hoc autem corpore purius & subtilius, cõmodissima à Platonicis iudicatur animæ cum terreno corpore copula. Hinc itaq; fit, ut planetarum animæ nostris animis, corpora uero corporibus nostris septem illorum munerum uires à deo datas statim ab initio, atq; assidue confirmant & roborent. Eidem officio præsent naturæ demonum totidem, inter cœlestes & homines mediæ. Contemplationis donum Saturnus per Saturnios demones roborat. Gubernandi & imperandi potentiam Iupiter Iouialium

Iouialium demonū ministerio. Magnitudinē animi Mars per demones Martiales. Sensum, opinionisq; claritatē, unde uaticiniū sequitur, Sol demonū solariū adiumento: Amorem per Venereos Venus inspirat. Pronunciandi & interpretandi solertiā Mercurialibus intercedētibus Mercurius adiuuat. Luna postremo lunaribus demonibus conferentibus sicut generationis officium. Horum facultatē licet hominibus cunctis impertiant: illis tamē præcipuē, in quorū conceptione et ortu ex cæli dispositione possunt plurimū. Quæ quidē licet infusa diuinitus honesta sint, possunt tamē in nobis quādoq; propter abusum uideri deformia. quod est in gubernationis, animositatis, amoris generationis usu perspicuū. Amoris instinctū ne longius digrediamur, à deo summo, & à Venere, quæ dea dicitur, & à demonibus Venereis habuimus. Quoniā à deo descendit, deus: quoniā à demonibus cōfirmatur, demō est appellandus. Quæ propter iure apud Agathonē deus, apud Diotimā demon est dictus. Dæmon, inquam Venereus.

DE ORDINE DAEMONVM VENEREORVM, ET
quomodo iaculantur amorem. CAP. V

DAEMON autē Venereus, triplex est amor. Primus in Venere cælesti à Platonice ponitur. In ipsa scilicet angelicæ mentis intelligentia. Secundus, in uulgari Venere, in ea uidelicet potentia, quam habet mūdi anima generandi. Qui duo propterea demones appellantur, quia inter infirmitatem & formam sunt medij, ut supra tetigimus, et paulo post latius explicabimus. Tertius ordo demonū planetam Veneris comitantium. Horum quoq; scilicet demonum Venereorū, triplicem ordinē ponimus. Alij purissimi aeris, alij crassioris & nebulosi aeris elemento sunt assignati, omnesq; à græco uocabulo ἐρως, quod amorem significat, Heroes, id est amatorij nominantur. Primi in eos homines amoris aculeos iaculantur: in quibus bilis, humor cholericus & igneus dominatur. Secūdi in eos in quibus sanguis, humor æreus. Tertij uero in eos in quibus pituita, & atra bilis, aqueus, & terreus imperat humor. Cupidinis autē sagittis cum omnes homines, tū quatuor maxime illorum uulnerantur. Nam animas Iouis Phœbi Martis Iunonis, id est Venereis pedissequas uulnerari potissimū Plato in Phædro significauit: easq; ab ipsis generationis primordijs ad amorem pronas, eosq; summopere homines amare solere, qui sub iisdem sint orti syderibus: Hinc Iouiales Iouialibus, Martialibus Martiales, atq; alijs similiter alij uehementer afficiuntur.

QUOMODO CAPIAMVR AMORE CAP. VI

QUOD de uno dicam exemplo, de tribus alijs intelligite. Quicumq; animus sub Iouis imperio in terrenum corpus delabitur, certam quandam in ipso descensu sibi concipit hominis fabricandi figuram Iouis astro conuenientem. Hanc in æthereo sui corpore tanquam optime affecto exprimit exactissimam. Si nactus in terris semen fuerit similiter temperatum, in eo quoq; tertiam figuram pingit primæ secundæq; simillimam. Sin contrā, non ita persimilem. Sæpenumero accidit, ut duo quidem animi licet diuersis temporum interuallis, Ioue tamen regnante descenderint: alterq; illorum semen in terra nactus idoneum corpus secundum priores ideas illas rectissime figurauerit: alter uero propter materiæ ineptitudinem, idem opus inchoauerit quidem, sed non tanta ad sui exemplar fuerit similitudine executus. Corpus illud isto formosius. Ambo sibi propter quandam naturæ similitudinē mutuo placent. Sed placet magis, qui inter eos formosior iudicatur. Quo fit ut non formosissimos quosq; sed suos, id est similiter natos etiā si minus quam alij multi formosi sint, quilibet maxime diligant. Proinde qui, ut diximus, eodem sub astro sunt orti, ita se habent, ut pulchrioris eorum simulacrum, per oculos in alterius animum manans, consimili cuidam simulacro, tam in corpore æthereo, quam in animi penetralibus ab ipsa generatione formato quadret, & undiq; consonet. Ita pulsatus animus obuium illud simulacrum tanquam suum aliquid recognoscit. Quod quidem si tale est pro uiribus quale & ipse iam olim intra se possidet, & suo in corpore cum uellet effingere, minime potuit: illud suo interiori protinus admouet: & si quid illi deest ad perfectam corporis Iouialis effigiem, instaurat reformando: ipsum deinde reformatum simulacrum tanquam opus proprium diligit. Hinc accidit, ut amantes ita decipiantur: ut formosiores quam sit, existiment. Nam procedente tempore amatum non in mera eius imagine per sensus accepta perspiciunt: sed in simulacro iam ab anima ad ideæ suæ similitudinē reformato, quod ipso corpore pulchrius est, intuentur. Desiderant insuper corpus illud unde primo manauit simulacrum intueri quotidie. Quamuis enim animus absente corpore illius apud se conseruet imaginem, idq; sibi feruē sit satis: spiritus tamen animæ instrumentū oculisq; non seruant. Tria profecto in nobis esse uidentur: Anima, Spiritus, atq; corpus. Anima & corpus natura lōge inter se diuersa spiritu medio copulantur, qui uapor quidam est tenuissimus & perlucidus, per cordis calorē ex subtilissima parte sanguinis genitus. Inde per omnia membra diffusus animæ uires accipit & transfundit in corpus: Accipit iterū per organa sensuū, corporū externorū imagines: quæ in anima propterea figi nō possunt, quia incorporea substantia, quæ corporibus præstātor est, formari ab illis per imaginem susceptionum non potest. Sed enim anima utiq; spiritui præsens imagines corporū in eo tāquā in speculo relucētes facile inspicit, perq; illas cor
pora

pora iudicat: atq; hæc cognitio sensus à Platonicis dicitur. dum eas inspicit, similes illis imagines multo etiam puriores sua ui concipit in seipsa. huiusmodi conceptionem, imaginationem, phantasiãq; uocamus. hic conceptæ memoriter seruantur imagines. Per has animi acies sepe numero incitatur ad uniuersales rerum ideas quas in se continet intuendas. Idemq; unũ quendam hominem & sensu cernit & imaginatione concipit. Intellectu ratione, definitioneq; hominibus omnibus communem per innatam illi humanitatis ideam communiter contemplatur, & quæ fuerint contẽplata conseruat. Animo igitur formosi hominis simulachrum conceptum semel apud se reformatumq; memoriter conseruanti satis esset amatũ quandoq; uidisse. Oculo tamen & spiritui, quæ ueluti specula præsentem corpore imagines capiunt, absente dimittunt, perpetua formosi corporis præsentia opus est, ut eius illustratione continue luceant, foueantur & oblectentur. Igitur & isti propter indigentiã suam præsentiam corporis exigunt, & animus ijs, ut plurimum, obsequutus eandem cogitur affectare.

DE AMORIS ORTV

CAPVT VII

ED iam ad Diotimam redeamus. Hæc igitur cum amorem in dæmonum numerum ob eas quas enarrauimus causas retulisset: eius hunc in modum originem Socrati demonstrauit. In Veneris natalibus discumbentibus dijs Consilij filius Porus potu nectaris ebrius, cum Penia in Iouis horto se miscuit: ex eo congressu natus est amor. In Veneris natalibus, id est, quando mens angeli, & mundi anima: quas Veneres ea ratione quam alias diximus, nominauimus, ex summa Dei maiestate oriebantur: Dij discumbent, id est Cælius & Saturnus & Iupiter bonis proprijs uescabantur. Nam cum in angelo intelligentia, & in mundi anima uis generandi, quas proprie Veneres geminas appellamus, prodibant in lucem: iam erat summus ille Deus quem uocant cælum: Essentia præterea, & uita in angelo, quos Saturnum uocamus & Iouem, atq; etiam in mundi anima inerat supernorum cognitio, & cælestium corporum agitatio: quos iterum Saturnum Iouemq; uocamus. Porus & Penia, affluentiam & egestatem significant. Porus Consilij filius, id est, summi dei scintilla. Deus nempe consilium, & consilij fons appellatur, quia ueritas omnium est & bonitas. Cuius splendore omne consilium uerum efficitur. Ad cuius bonitatem omne tendit consilium. Iouis hortum, angelicæ uitæ fecunditatem intelligit: in quam cum descendit Porus, id est ille dei scilicet radius, Penia, id est, priori huius indigentia mixtus creat amorem. Principio angelus per deum est & uiuit: quo ad hæc duo essentiam & uitam, Saturnus & Iupiter nominatur. Habet insuper intelligendi potentiam, quam esse Venerem arbitramur. Potentia huiusmodi sua natura informis est & obscura, nisi à deo illuminetur: quemadmodum oculi uis ante solis aduentum. hanc obscuritatem Peniam scilicet quasi inopiam & luminis defectum esse putamus. Caterum uis ea intelligendi naturali quodam instinctu ad suum reflexa parentem, diuinũ ab eo radium, qui Porus est & affluentia, suscipit. In quo ueluti semine quodam, rationes rerum omnium includuntur. Huius radij flammis naturalis ille instinctus accenditur, hoc incendium hic ardor ex obscuritate priori, & accedente scintilla exoriens, amor est ex inopia natus & affluentia, in horto Iouis, id est umbra uitæ progenitus. Quippe cum post uitæ uigorem statim ardor ad intelligendum exoritur. Sed cur ebrium nectare Porum inducunt? quia ratione diuine uiuacitatis exuberat. Cur partim diues, partim egenus est amor? Quia neq; quod perfecte possidemus, neq; quo caremus omnino, ardere solemus. Cum enim id querat quisq;, quo caret: qui totam rem possidet, quid ultra perquirat? Quin etiam cum incognita nemo desideret, necesse est ut aliquo modo cognitum nobis ante fuerit quod amemus: neq; cognitum solum: multa enim nota nobis odisse solemus: sed ut tanquam bonum nobis & iocundum fuerit indicatum. Neque id ad flagrantem beneuolentiam satis esse uidetur: nisi facile consequi posse quod iocundum fore censuimus iudicemus. Quisquis igitur aliquid amat, illud quidẽ re ipsa nondũ integerrime possidet. Animi tamen cogitatione id ipsum cognoscit, iocundum iudicat, consequi posse confidit. Hæc ipsa cognitio, iudicatio, spes, quasi præsens aliqua absentis boni anticipatio est. Non enim arderet nisi id ipsum placeret, nisi esset quodammodo prægustatum. Ergo cum amantes partim quod optant habeant quidem, partim uero non habeant, haud ab re ex indigentia quadam, & affluentia mixtus est amor. Hæc utiq; ratione Veneris illa superna per primam ipsius diuini radij gustationem accensa amore fertur ad integram totius luminis plenitudinem: hoc nixu parenti efficacius hærens plenissimo statim illius fulgore coruscat, rerumq; rationes illa confuse, quæ in radio, quem Porum dicimus ante fuerat implicata, explicantur, iam impotentia illa ueneris inherente, & clarius distincte luceant. Quemadmodum uero se habet ad deum angelus, ita ad angelum deumq;, anima mundi. Ea enim ad superna se flectens ab illis similiter & radium accipit, & accenditur, gignitq; amorem affluentia inopiaq; participem. Hinc formis rerum omnium exornata ad earum exemplar cælos mouet, perq; potentiam generandi similes illis formas in elementorum materia generat. Venerem hic geminam rursus aspiciamus. Alteram sanè uim animæ, huius ad superna cognoscenda. Alteram uero uim eiusdem inferiorum procreatricem. Illa quidem non est animæ propria: sed contemplationis angelicæ imitatio: hæc autem naturæ animæ propria. Ideo quoties unã in anima Venerem ponimus, uim eius peculiarem, Venerẽ eius propriam intelligimus. Quoties duas, alteram cõmunem cum angelo, alterã ipsius

anima propriam. Sint igitur due in animo Veneres: prima cœlestis, secunda uero uulgaris. Amorem habeat ambe: Cœlestis ad diuinā pulchritudinem cogitandam: Vulgaris ad eandem in mundi materia generandam. Qualem enim uidet illa decorem, talem uult hæc pro uiribus mundi machina tradere. Imò uero utraq; fertur ad pulchritudinem generandā: sed suo utraq; modo. Cœlestis Venus intelligentia sua effingere in seipsa exactissimam supernorum pulchritudinem nititur: Vulgaris diuinorū seminū ubertate conceptam apud se diuinitus pulchritudinem in mundi materia parere. Amorem illum quandoq; deum iccirco uocamus, quoniam ad diuina dirigitur: Vt plurimū demonem, quoniam inter inopiam copiamq; est medius. Amorem alterum semper demonem, quoniam affectum aliquem ad corpus habere uidetur, & ad inferiorem mundi plagam esse procliuior. Quod quidem à deo alienum est: demonum naturæ conueniens.

IN OMNIBVS ANIMIS DVO SVNT AMORES, IN
nostris uero quinq; CAP. VIII

GEMINAE autem Veneres hæc geminiq; amores non solum in anima mundi, uerumetiam in sphaerarum, siderum, demonum, hominumq; animis insunt. Cumq; animæ omnes ad primam illam competentem naturalis ordinis serie referantur, necesse est amores quoq; omnium ad illius amorem ita referri ut aliquo modo ab illo dependant. Propterea hos quidem simpliciter demones: illum uero magnum demonem appellare Diotima consuevit. Qui per uniuersum mundum omnibus imminens torpere corda nō sinit: sed passim suscitatur ad amandum. In nobis autem non duo tantum, sed quinq; amores reperiuntur. Duo quidem extremi demones: medij tres, non demones solummodo sed affectus. Profecto in hominis mente æternus est amor ad diuinam pulchritudinem peruidendam: cuius gratia, philosophiæ studia, & iustitiæ, pietatisq; officia sequimur. Est etiam in generandi potentia occultus quidam stimulus ad sobolem procreandam, isq; amor perpetuus est, quo assidue incitatur, ut supernæ pulchritudinis illius similitudinem in procreata prole effigie effingamus. Hi duo amores in nobis perpetui, duo sunt demones illi, quos Plato nostris animis semper adesse uaticinatur: quorum alter ad superna erigat, alter deprimat ad inferna: alter calorædemon, id est bonus demon sit, alter cacodæmon, id est malus sit demon. Reuera utriq; sunt boni, quoniam tam sobolis procreatio, quam indagatio ueritatis necessaria et honesta censetur. Verum secundus ideo dictus est malus, quia propter abusum nostrum sepe nos turbat, & animū à præcipuo eius bono, quod in ueritatis speculatione consistit, auertit maxime, & ad mysteria uiliora detorquet. Horum medij amores in nobis tres obtinent: qui cum non sint in animo æque ut isti firmissimi: sed incipient, crescant, decrescant & desinant: rectius motus atq; affectus quam demones uocabuntur. Horum unus æquis interualis ab utrisq; distat extremis. Reliqui duo in partem alterutram inclinantur. Porro corporis alicuius figura propter materiæ præparationem talis est maxime, qualem in eius idea diuina mens continet tunc oculis obuia: perq; oculos in spiritum penetrans, animo cuestigio placet, cum illis consonet rationibus, quas ueluti rei ipsius exemplaria tum nostra mens, tum generandi potentia olim diuinitus accepta conseruat. Hinc triplex, ut diximus, subrepat amor: aut enim ad contemplatiuam, aut actiuam, aut uoluptuosam uitam prompti, & procliuus geniti educatiue sumus. Si ad contemplatiuam, statim à formæ corporalis aspectu ad spiritualis atq; diuinæ cōsiderationem erigimur. Si ad uoluptuosam, subito à uisu ad concupiscentiam tangendi descendimus. Si ad actiuam atq; moralem: in sola illa uidendi atq; conuersandi oblectatione perseveramus. Illi tam ingeniosi sunt ut altissime prouehantur: isti tā hebetes ut deprimantur ad infima: hi tanquam medij in media remanent regione. Amor itaq; omnis incipit ab aspectu. Sed contemplatiui hominis amor ab aspectu ascēdit in mentem. Voluptuosi ab aspectu descendit in tactum. Actiui remanet in aspectu, illius amor ad supremum demonē magis quam ad infimū se conuertit: istius ad infimū potius quam ad supremū desceat: huius ab utroq; interuallis distat æqualibus. Tres isti amores, tria nomina sortiantur. Contemplatiui hominis amor, diuinus: Actiui, humanus: Voluptuosi ferinus cognominatur.

QVAE PASSIONES AMANTIBVS INSUNT, PROPTER
amoris matrem. CAP. IX

AMOREM esse demonem ex copia & inopia genitum, & quinq; in species diuidi, hætenus declarauimus: quales autem in amantibus affectus ex huiusmodi amoris natura nascantur, deinceps ex Diotime uerbis tractabimus. Quoniam inquit amor in natalibus Veneris progenitus est, Venerem sectatur & colit, ac pulchri desiderio capitur: cum Venus ipsa pulcherrima sit. Quia inopie filius est, aridus est & macilentus & squalidus, nudis pedibus, humilis, sine domicilio, sine stramentis & tegmine ullo, ad fores in uia sub diuo dormiens, ac deniq; semper egenus. Quia copie filius est, pulchris ac bonis insidiatur. Virilis est, axudax, ferocis, uehemens, callidus, sagaxq; uenator, noua semper machinamenta contexens, prudentiæ studiosus, facundus, per omnem uitam philosophans, incantator, fascinatorq; potens, ueneficus, atq; sophista. Neq; immortalis omnino secundum naturā, neq; mortalis. Sed interdū eadem die pullulat atq;

uiuit quoties exuberat: interdum deficit atq; iterum reuiuiscit ob patris naturam: quod uero acquisitum est sub-
 terfugit: quocirca neq; mendicus est amor unquam, neq; etiam opulentus. Quinetiam in medio sapientie & in-
 feitiã cõstituitur. Hec Diotima. Nos ea quã breuissime poterimus, explanabimus. Hec licet omnibus insint a-
 morum generibus: in tribus tãmen medijs tanquam nobis manifestioribus clariora uidentur. In Veneris natalibus
 genitus Venerem sequitur, id est cum supernis illis spiritibus, quos uocauimus Veneres, genitus, hominũ animos
 ad superna reducit: ac pulchri desiderio capitur, cũ Venus ipsa pulcherrima sit, id est animas accendit summe di-
 uineq; pulchritudinis desiderio: cum ipse sit in illis spiritibus ortus, qui deo proximi dei decore summopere illu-
 strantur, atq; ad eosdem nos radios erigunt. Præterea cum uita omnium animantium atq; arborũ & terræ fertili-
 tas in humore & calore consistat, ad demonstrandam amoris inopiam utrumq; deesse illi tam humorem quã ca-
 lorem Diotima innuit, cum aridum & macilentum dixit & squalidũ. Quis enim ignoret arida & sicca esse illa,
 que deserit humor? Quis item pallorem dicat et squalorẽ aliunde quã sanguinei caloris defectu uenire? Quin-
 etiam diuturno amore pallidi & macilenti mortales efficiuntur. Quippe ad duõ simul opera uis nature ferme nõ
 sufficit. Animi amanti intentio in assidua amati cogitatione tota se uersat, illic & naturalis complexionis uis om-
 nis intenta est. Ideo neq; cibus in stomacho perfecte coquitur. Quo fit ut maior pars in superfluas reliquias emitta-
 tur, minor & ea quidem cruda trahatur ad iecur. Illic etiam eadem ratione male concoquitur. Ideo sanguis pau-
 cus crudusq; inde per uenas diffunditur: quare membra omnia inopia cruditateq; alimenti extenuantur & pal-
 lent. Præterea quocunq; animi assidua fertur intentio, illuc et spiritus qui anime siue currus, siue instrumẽta sunt,
 aduolant. Spiritus in corde ex subtilissima sanguinis parte creantur. In amati imaginẽ phantasiæ infixã ipsũq;
 amatum amanti animus rapitur. Eodem trahuntur & spiritus. Illic euolantes assidue resoluuntur. Quapropter
 frequentissimo puri sanguinis fomite opus est ad consumptos spiritus recreandos: ubi subtiliores queq; et lucidio-
 res partes sanguinis quotidie in reficiendis spiritibus exhalantur: propterea puro et claro sanguine resolutõ, ma-
 culosus, crassus, aridus restat & ater. Hinc exiccatur corpus & squalet: hinc & melancholici amantes euadunt.
 Ex sicco enim crasso atq; sanguine melancholia, id est atra bilis efficitur: que suis caput uaporibus opplet, cere-
 brum siccat, animam tetris horrendisq; imaginibus diu noctũq; sollicitare non cessat: quod Lucretio philosopho
 epicureo propter amorem legimus accidisse. Qui amore primum, insania deinde uexatus, sibi tãdem ipsi manus
 iniecit. Hæc illis accidere consueuerũt, qui amore abusi quod cõtemplationis est ad amplexus cõcupiscentiã trãse-
 tulerunt. Videndi enim desideria facilius quã & uiuendi & atrestandi cupidinem toleramus. Quæ cũ medici
 ueteres obseruassent, amorem esse dixerũt passionem morbo melancholico proximã, eamq; Rasis medicus coitu,
 ieiunio, ebrietate, deambulatione curari præcepit. Neq; solum tales amor homines reddit, uerum etiã quicunq; na-
 tura sunt tales ad amorem procliuiores existunt. Tales autem sunt ij in quibus bilis, quam choleram uocãt, uel a-
 tra bilis quam melancholiã, cæteris humoribus præualet. Bilis calida & sicca est. Atra bilis sicca & frigida. Illa
 ignis, hæc terræ locũ in animantiũ corpore tenet. Aridi ergo melancholici & sicci ad terræ similitudinẽ: Squalidi
 & pallentes cholericus ad similitudinẽ ignis intelliguntur. Cholericus propter ignei humoris impetum in amorem
 præcipites perferuntur: melancholici ob terrei humoris pigritiã tardius amant. Verum propter humoris ipsius
 stabilitatem, postquã illi quæti sunt diutissime perseverant. Merito igitur aridus & squalens fingitur amor, cũ
 homines qui tales sunt, præ cæteris amori soleant indulgere. Quod ex eo potissimum fieri arbitramur, quia cho-
 lericus bilis incendio exuritur. Melancholici atra bilis corroduuntur asperitate: quod Aristoteles in septimo libro
 de moribus affirmauit. Molestus itaq; humor semper angit utrosq; cogitq; solamen aliquod maximum atq; conti-
 nuum, contra eorum humorũ molestiam querere. Huiusmodi sunt musica, amorisq; delitiæ. Nullis enim alijs
 oblectamẽtis tam assidue operam impendere possumus quã musica uocumq; delinimentis, pulchritudinisq; ille-
 cebris. Reliqui enim sensus cito replentur. Visus autem aut auditus diutius uoculis & pictura pascuntur inani. Ne-
 que solum horum sensuum firmiores sunt uoluptates: uerum etiam humane complexionis cognatiores. Quid enim
 humani corporis spiritibus contententius est, quã uoces hominum & figuræ eorum præsertim qui nõ modo na-
 turæ similitudine, sed etiam pulchritudinis gratia placent. Quamobrem cholericus & melancholicus homines tan-
 quam unicum remedium & solamen molestissimæ ipsorũ complexionis, cantus & formæ oblectamenta sectatur.
 Ideoq; sunt ad Veneris illecebras proniores. Et Socrates, quem Aristoteles melancholicum iudicauit, ad amandi
 artem ut ipsemet profitebatur, erat omnium properatissimus. Idemq; de Sappho melancholica ut ipsa testatur, pos-
 sum iudicare. Necnon & Maro noster quem cholericũ fuisse eius effigies indicat, quamuis pudicus, fuit tamẽ pro-
 cliuior ad amandum. Nudis pedibus. Talem propterea Diotima pinxit amorem, quoniam amator adeo in rebus
 amatorijs occupatus est, ut in cæteris uitæ officijs tam priuatis quã publicis non cautus quidem incedat ut decet,
 sed absq; ulla discriminum prouidentia temerarius quocunq; feratur. Ideo in suis progressibus frequentia incurrit
 pericula, non aliter quã qui pedes suos corio non suffulciunt: unde crebris sentibus & calculis offenduntur. Hu-
 milis. Græcum Platonis uocabulũ humi & per infima uolans significat. Vidit enim se penumero propter amoris

ab usum sine sensu uiuere amantes, & leuibus curis magna perire bona: hi sanè amatis seipsos usque adeo dedunt ut in eos penitus transire nitantur, eosq; tam uerbis quam gestibus in seipsis effingant. Frequentissima uero puerorū & puellarū imitatione, quis non effemineretur? quis non puer, scemina uel euaferit? Sine domicilio. Humana cogitationis domicilium anima ipsa est. Animæ domicilium spiritus. Domiciliū spiritus huius est corpus. Tres habitatores sunt: Tria sunt domicilia. Quisq; horum naturali amisso exulat domicilio. Nam cogitatio omnis non ad animi sui disciplinam & tranquillitatem, sed ad dilecti hominis se uertit obsequia: & anima corporis sui deserit ministerium, in amati corpus nititur transilire. Spiritus animæ currus, dum aliò properat animus, alio quoq; euolat exhalando. Propterea itaq; domo exit cogitatio, exit anima, exit & spiritus. Primum exitum insania & inquietudo: Secundum debilitas mortisq; formido: Tertium trepidatio, pauor & suspirium comitatur. Quo circa proprijs laribus, naturali sede, optata quiete, priuatus est amor. Sine stramentis & tegmine ullo. Vbi enim quiescat, & quo tegatur non habet. Cum enim res quæq; suam originem repetant, amoris igniculus à formosi corporis obiectu in appetitu amantis accensus, in corpus idem reuolare conatur. Quo quidem impetu, & appetitum & appetentem secum euehit euolando. O crudelem amantium sortem. O uitam omni morte miseriosem: nisi forsitan uerster animus hac amoris uiolentia proprio ex corpore raptus negligat insuper amati figuram, atq; in diuini splendoris æde, ubi tandem quiescet, ubi explebitur, se recipiat. Quis item neget amorem sine tegmine nudūq; uagari? Quis enim celet amorem, quæ toruus, taurinus, affixus prodit intuitus? quem interceptus sermo declarat? rubor, pallorq; uultus, crebra suspiria, iactatio membrorum, perpetua querimonia, importuna laudationes, subita indignatio, iactantia, procacitas, petulantia, uana suspitio, & uilissima indicant ministeria? Sicut in sole & igne calorem lux radij comitatur: sic intimum amoris incendium externa sequuntur indicia. Ad fores dormit. fores animi oculi & aures esse uidentur: hinc enim multa in animū inuehantur, & animi affectus & mores clarissime per oculos emicant. In figuris spectandis & uocibus audiendis amantes ut plurimum immorantur. Raro illorum mens in seipsam se colligit. Sæpius per oculos, auresq; uagatur. Idcirco ad fores dicuntur procumbere. Dicuntur & in uia iacere. Nam corporis species, uia quædam esse debet, per quam ad speciem incipiamus altiolem ascendere. Qui autem turpibus libidinibus se prosternunt, aut etiam in aspectu ultra quàm decet uersantur, in uia ipsa restare uidentur, ad eius terminum minime proficisci. Sub diuo. Merito. Vna enim in re penitus occupati, nihil in rebus agendis considerant. Itaq; casu uitam agentes, omnibus fortuna periculis, tanquam qui nudi sub diuo uitam ducunt, omnibus tempestatibus sunt expositi. Propter matris naturam semper egenus. Sane cum prima origo amoris ab indigentia fuerit, & quod naturale est penitus extirpari non possit, semper egenus, semper sitibūdus est amor. Quæ diu enim deest ad consequendū aliquid, flagrat æstus amoris. Cum totum undiq; possidetur, cessante indigentia potius desinit ardor, quàm sine egestate perduret.

QVAE DOTES AMANTIVM PROPTER AMORIS patrem. CAP. X

MAE C inopiam amoris matrem sequuntur, copiam uero patrem eius contraria. Quæ uero contraria sint intellectis superioribus, qui uis agnoscat. Supra descriptus est simplex, incautus, uilis, inermis: horum hic cōtraria inducuntur. Callidus enim dicitur: Venator sagax. Machinator. Insidiator, prudentiæ studiosus, philosophus, uiriliter & audax, uehemens, facundus. Magus atque sophista. Idem amor, qui in ceteris negotijs incuriosum et inertem facit amante: in rebus amatorijs astutum reddit & callidum, qui miris modis amati gratiā aucupetur, seu dolis implicet, seu captet obsequijs: siue eloquio mulceat, siue cantu delinuat. Idem furor, qui obsequio blandum fecerat: idem inquam furor arma ministrat: In dignantibus aduersus amatum ferocitatem, pro eo pugnantibus securitatem roburq; inuictum. Amor ut diximus ab aspectu ducit originem. Aspectus inter mentem & tactum est medius: hinc semper amantis distrahitur animus & sursum uicissim deorsumq; iactatur. Interdum amplexus cupido suboritur: interdum uero pudicum celestis pulchritudinis desiderium, & modo illa, modo hoc peruincit & ducit. In his qui honestissime educati sunt, & ingenij pollent acumine, hoc: in alijs illa sæpius superat. Quicumq; in feces corporis se prosternunt, merito aridi, nudi, humiles, inermes & inertes esse censentur. Aridi, quia semper esuriunt, implentur nunquam. Nudi, quia tanquam temerarij omnibus subiecti periculis, tanquam impudentissimi & inculti infames habentur. Humiles, quia nihil altum, nihil magnificum cogitant. Inermes, quia flagitiose succumbunt cupiditati. Inertes, quonia adeo hebetes sunt ut quò amor eos trahat, ignorent, & in uia restent, ad terminum non perueniant. Contrarij uero contra uidetur affecti: nam solidis animi bonis uescentes implentur magis & tranquillius diligunt, pudorem seruant, umbratilem corporis speciem negligunt atq; altius eleuantur: ac uelut armis muniti, inanes à se libidines fugant, & sensus rationi subijciunt. Hi tanquam solertissimi omnium & prudentissimi ita philosophantur, ut per corporum figuras quasi quædam uestigia, siue odores prouidentissime gradiantur: ex his sacrum animi numinūq; decorem sagaciter inuesti-

ter inuestigent: atq; ita prudenter uenando, quod cupiunt feliciter assequantur. Tantum profecto munus amoris à patre ipsius copia proficiscitur: quoniã pulchritudinis radius qui & copia est & pater amoris, hæc habet uim, ut illuc unde uenerat reflectatur secumq; trahat amantem. Descendit autem à deo primum: inq; angelũ & animã quasi uitreas materias transiens, & ab anima in corpus eius susceptioni paratum facile demanãs, ab eo ipso iunioris hominis corpore, præsertim per oculos animi fenestras lucidissimas emicat: aduolat per aerem protinus & senioris oculos penetrans transfigit animam, appetitum accendit, sauciam animam, appetitumq; accensum in modum eius & refrigeriũ ducit, dum eodem rapit secum unde ipse descenderat, gradatim quidẽ in corpus amati primum, in animam secundo, tertio in angelum, postremo in deum, primam splendoris huius originem. Hæc utilis uenatio, hoc felix amantium aucupium. Hanc utiq; uenationem apud Platonem in Protagora Socrati nostro familiaris quidam eius attribuit. Vndenam inquit ò Socrates? Arbitror equidẽ à uenatione illa redire te ad quã honesta Alcibiadis indoles prouocare te solet. Præterea Sophistam amorem uocat & magum. Sophistam Plato in sophistæ dialogo ambitiosum & subdolum definit disputatorem, qui captiuncularum uersutijs falsum pro uero nobis ostendit, cogitq; eos qui secum disputant sibi in sermionibus contradicere. Hoc tam amantes, quàm amati quandoq; perpetiuntur. Siquidem amantes amoris nebulis occæcati falsa sæpe pro ueris accipiunt, dum dilectos suos formosiores, acutiores, meliores quàm sint arbitrantur. Sibi metipsi propter amoris uolentiam contradicunt. Aliud enim ratio consulit, aliud concupiscentia sequitur. Consilia sua ad amati imperium mutant: sibi ipsi, ut morem gerant alijs, aduersantur. Sæpe etiam formosi amatorum astutia irretiuntur, & faciles fiunt qui antea fuerant pertinaces. Sed cur magum putamus amorem? quia tota uis magicæ in amore consistit. Magicæ opus est, attractio rei unius ab alia ex quadam cognatione naturæ. Mundi autem huius partes, ceu animalis unius membra, omnes ab uno autore pendentes, unius naturæ cõmunionem inuicem copulantur. Ideo sicut in nobis cerebrum, pulmones, cor, iecur, & reliqua membra à se inuicem trahunt aliquid, seq; mutuo iuuant, & uno illorum aliquo patiente cõpatiuntur: ita ingentis huius animalis membra, id est, omnia mundi corpora connexa similiter mutuunt inuicem naturas & mutuuntur: ex communi cognatione communis innascitur amor, ex amore communis attractio. Hæc autem uera magicæ est. Sic ab orbis lunæ concauitate propter naturæ congruitatem sursum trahitur ignis: ab ignis concauitate aer: à mundi centro terra ad infima trahitur: à loco etiam suo rapitur aqua. Hinc & magnes ferum, & electrum paleas, ignem sulphur, sol flores multos ad se uertit & folia: luna aquas, Mars uentos ciere solet, & herbe uaria uaria quoq; ad se inuitant animantium genera. In rebus etiam humanis trahit sua quæq; uoluptas. Magicæ igitur opera, naturæ opera sunt: Ars uero ministra. Ars enim ubi naturali cognationi deest aliquid, per uapores, numeros, figuras, qualitates opportunis supplet temporibus: quemadmodum in agricultura natura segetes parit, ars præparat. Hanc artem ueteres demonibus attribuerunt: quia intelligunt qualis sit rerum naturalium societas, quid cuiq; congruat, quomodo concordia rerum, sicubi desit, instauretur. His nonnulli uel naturæ similitudine quadam amici, ut Zoroaster & Socrates: uel cultu dilecti, ut Apollonius Tyaneus, & Porphyrius, fuisse traduntur. Ideo uel uigilantibus signa uoces atq; portenta, uel dormientibus oracula, & simulachra à demonibus contigisse narrantur. Qui amicitia demonum magi euasisse uidentur: quemadmodum demones magi sunt rerum ipsarum amicitiam cognoscentes: & natura omnis ex amore mutuo maga cognominatur. Quinetiam formosus quisq; teneris nos fascinat oculis. Viri eos eloquentiæ uiribus & carminum modulis quasi quibusdam incantationibus deliniunt, sibiq; conciliant: cultu præterea & muneribus non aliter quàm ueneficijs placant & capiunt. Quapropter nemini dubium est, quin amor sit magus, cum & tota uis magicæ in amore consistat, & amoris opus fascinationibus, incantationibus, ueneficijs expleatur. Neq; mortalis est omnino, neq; etiam immortalis. Non mortalis, quoniam duo amores in nobis, duo illi quos dicimus demones, insunt perpetui. Non immortalis, quoniam tres horum medijs mutantur quotidie, crescunt atq; decrescunt. Præterea in hominũ appetitu à uitæ primordijs inextinguibilis innatus est feruor, qui animum quiescere non permittit, ac semper impellit, ut ad certum aliquid studiose se applicet. Diuersa hominum ingenia sunt, nec uoto uiuitur uno. Vnde continuus ille concupiscentiæ feruor, qui naturalis est amor, alios ad studia literarum: ad musicam alios uel figuras: alios ad honestatem morum seu uitam religiosam: alios ad honores: nonnullos ad pecunias cumulandas, plerosq; ad uentris luxuriam, alios impellit ad alia: nec non eundem hominem in diuersis ætatibus ad diuersa. Idem itaq; feruor & immortalis dicitur & mortalis. Immortalis, quia nunquam extinguitur, mutatq; materiam potius quàm euanescat: mortalis, quia non ad idem semper incumbit: sed aut ex naturæ mutatione, aut ex diuturna rei eiusdem frequentatione orta satietate noua requirit oblectamenta: & qui in re una ferme defecit, in alia quodammodo reuiuiscit. Dicitur etiam ob eam causam immortalis: quod dilecta semel figura semper amatur. quamdiu enim eadem in eodem homine permanet, in eo ipso diligitur: cum uero ab eo deflexerit, non amplius eadem in illo figura est, quam prius amabas. Nouam hanc non ardes quidem, quia nec arseras ante, priorem uero illam amare non desinis: hoc tamen interest, quod illam prius prospiciebas in alio: iam uero in teipso inspicis solum, eademq; memoria semper in-

xam semper & antea, & quoties animi oculis occurrit, toties te urit amantem. Ideo quoties illum nobis olim charissimum habemus obuium, toties commouemur, uel saluunt, trepidant uel praecordia, uel liquefcit iecur, uel tremunt oculi, uariosq; trahit uultus aduerso illo colores. Eius enim praesentia latentem mente figuram animi suggerit oculis, ac uelut sopitos sub cineribus flando suscitatur ignes. Hac de causa amor dicitur immortalis. Sed hic etiam ideo immortalis habetur, quia licet maneant semper infixi pectore uultus, non tamen aequae se mentis oculis offerunt, quocirca feruere uicissim beneuolentia atq; refruere uidetur. Accedit ad haec quod & serinus & humanus amor sine indignatione esse nunquam potest. Quis illi non indignetur, qui ipsi abstulerit animum? Ut enim praeter ceteris grata libertas, ita seruitus onerosa. Itaq; formosos odis simul & amas: odis tanquam fures & homicidas: tanquam specula caelesti fulgore micantiamirari cogaris, & amare. Quid agas miser? Quo te uertas, nescis heu perdit nescis. Cum tui homicida esse nolles, nolles etiam sine beato spectaculo uiuere. Cum hoc esse non potes, qui te perdit, qui necat: sine hoc non potes uiuere, qui tam miris illecebris te tibi surripit, qui totum te sibi uendicat. Hunc fugere cupis, qui suis te flammis adurit: huic etiam cupis haerere, ut ipsi te possideti proximus tibi quoq; cohaereas. Te ipsum miser extra te quaeris, haeresq; raptori, ut captum quandoq; te redimas. Amare quidem nolles insane, quia emori nolles: nolles etiam non amare, quippe qui caelestium simulachro iudicis seruiendum. Quapropter hac alteratione fit, ut singulis (ut ita dicam) momentis arefcat amor & reuifcescat. Ponitur etiam a Diotima inter sapientiam & ignorantiam medius. Porro amor, quae pulchra sunt sequitur. Omnium pulcherrima sapientia est. Appetit igitur sapientiam. Qui sapientiam appetit, eam omnino non possidet. Quis enim praesentia quaerit? Neque etiam caret omnino. In eo enim uno saltem est sapiens quod suam inscitiam recognoscit: qui uero ignorare se nescit, tam res ipsas, quam suam ignorat inscitiam, neq; scientiam expetit, cuius esse se nescit expertem. Amor igitur sapientiae, quia partim sapientia priuatus est, partim est sapiens, inter sapientiam ignorantiamq; locatur. Haec inquit Diotima, est amoris conditio, ipsius autem pulchri, id est supremae pulchritudinis natura est, ut delicatum sit, perfectum atq; beatum. Delicatum, in quantum sua quadam suauitate ad se allicit omnium appetitum: Perfectum, in quantum quae illexit accedentia illustrat radijs suis & perficit: Beatum, in quantum illustrata bonis implet aeternis.

QVAE UTILITAS AMORIS EX EIVS DEFINITIONE.
CAP. XI

POST QVAM uero quae sit amoris origo, & qualis ipse sit, Diotima enarrauit, iam quorsum tendat, & ad quid conducat hominibus, aperit. Omnes quidem bona habere cupimus: nec habere solum, sed semper habere. Singula uero mortalium bona mutantur atq; deficiunt, ac cito cuncta uanescent, nisi abeuntium loco noua quotidie fierent. Ut ergo bona semper nobis quoquo modo perdurent, pereuntia cupimus recreare. Generando recreatio fit. Hinc innatus est omnibus generationis instinctus. Generatio autem cum mortalia diuinis continuatione similia reddat, munus est profecto diuinum. Diuinis utpote pulchris, deformia contraria sunt: formosa similia & amica. Idcirco generatio diuinum opus in eo quod pulchrum est perfecte & facile consumatur, in contrario contra. Quapropter generationis ille conatus formosa poscit, contraria refugit. Quid hominum amor sit postulatis? ad quid conducat? Cupido generationis in pulchro ob seruandam uitam mortalibus in rebus perpetuam: hic hominum in terra uiuentium amor est, hic nostri finis amoris. Enim uero eo ipso in tempore quo animalium unumquodq; uiuere dicitur, idemq; esse, ut a pueritia ad senectutem, quamuis idem dicatur, nunquam tamen in se eadem continet: sed nouum semper efficitur, ut Plato inquit, & uetera exiit secundum pilos, carnem, ossa, & sanguinem, et corpus penitus uniuersum. Neq; in corpore solum, sed etiam in anima id contingit. Mores, consuetudines, opiniones, cupidines, uoluptates, dolores, atq; timores iugiter permutantur: nec aliquid ex istis idem & simile perseverat: priora quidem abolentur, noua succedunt atq; adulescunt. Quinetiam quod mirabilius est, scientiae quoq; non solum aliae euanescent, aliae surgunt, neq; semper secundum scientias idem sumus: uerum etiam una quaeuis scientiarum ferme idem patitur. Meditatio enim & reminiscencia, quasi praeteruentis scientiae resumptio est. Oblitio namq; scientiae exitus esse uidetur. Meditatio uero nouam semper memoriam abeuntis loco restituens, scientiam seruat, ut esse eadem uideatur. Hoc utiq; pacto quae cumq; in animo uel corpore mutabilia sunt, seruantur: non quia semper omnino eadem sint: hoc enim diuinorum est proprium: sed quoniam quod tabescit & abit, & nouum & simile sibi relinquit. Hoc certe remedio mortalia immortalibus redduntur similia. Est igitur in utraq; animae parte, tum ea quae ad cognitionem spectat, tum ea qua regitur corpus, amor generationis innatus ad uitam perpetuo conseruandam. Amor qui in hac parte est ad corpus regendum accommodata, statim ab initio nos impellit ad cibum potumq; sumendum, ut his alimentis generentur humores: quibus quod a corpore iugiter defluit, resumatur. Qua generatione nutritur corpus & crescit. Adulto corpore semen ipsum lacepsit, & procreandae sobolis libidinem prouocat, ut quod in seipso semper

semper manere non potest, reservatum in prole sibi persimili maneat sempiternū. Amor etiam generationis par-
 ti animæ cognoscēti tributus, efficit ut anima ueritatē, alimoniam propriā cōcupiscat, per quam suo modo nutria-
 tur & crescat: ac si quid per obliuionem animo excidit, aut torpet propter desidiam & incuriam, recordationis
 & meditationis studio quasi regenerat, reuocatq; in mentem quod per obliuionem perierat, uel torpuerat per
 ignauiam. Adultum uero iam animum flagrantissima docendi atq; scribendi stimulat cupiditate, ut scientia uel in
 scriptis, uel in discipulorum animis generata, præceptoris intelligentia, & ueritas inter homines æterna perma-
 neat. Atq; ita amoris beneficio cuiusque hominis tam corpus quàm anima in rebus humanis post mortē semper su-
 peresse posse uideatur. Amor uterq; pulchra sectatur. Nēpe qui corpus regit atq; gubernat, corpus propriū ex
 epulis quàm delicatissimis, iucundissimis, & pulcherrimis alere concupiscit, & prolem formosam cū speciosa foe-
 mina generare: & qui ad animum pertinet, cū ornatissimis grauisimisque disciplinis studet imbueri, ac sciētiam
 suā simillimam scribendo ornato pulchroq; in stylo edere, & docēdo in animo quodā pulcherrimo generare: pu-
 ro inquam animo, acuto & optimo. Animum quidem ipsū non cernimus: ideo neq; eius inspicimus pulchritudi-
 nem. Corpus autē umbram animi, imaginemq; uidemus: itaq; ex eius imagine suspicātes in corpore formoso spe-
 ciosum esse animum coniectamur. Quamobrem formosos homines libentius erudimus.

DE DVOBVS AMORIBVS, ET QVOD ANIMA NATA-
 scitur prædita ueritate. CAP. XII

DE AMORIS definitione satis iam diximus: nunc autem quæ apud Platonem sit ex animi cor-
 poris uel fecunditate de amore distinctio, declaremus. Omnium, inquit, hominum prægnans &
 grauidum corpus est, prægnans & animus. Corpori semina suorum omnium ab initio sunt inser-
 ta. Hinc statutis curriculis temporum dentes erumpunt, prodeunt pili, barba profunditur, pro-
 creationis semina defluunt. Si fecundum corpus est, grauidūq; seminibus, multo magis animus
 præstantior corpore uberrimus est, atq; suorum omnium ab initio semina possidet. Igitur morum, artium, discipli-
 narum rationes iamdiu sortitus est animus, suosq; foetus inde, si recte colatur, statutis temporibus promit in lucē.
 Quod autem rationes suorum omnium ingenitas habeat, ex appetitu eius, inquisitione, inuentione, iudicio, cōpa-
 ratione cognoscimus. Quis neget animū statim à tenera ætate, uera bona, honesta, utilia exoptare? optat autem
 nullus incognita. Ergo insunt istorum aliqua etiam antequam appetat, in animo notiones: per quas cœu formas ra-
 tiones uel ipsorum, ea iudicat appetenda. Idem ab inquisitione & inuentione probatur: si in turba hominum quæ-
 rat Socrates Alcibiadem, sitq; illum aliquando reperturus, necesse est Socratis menti aliquā Alcibiadis inesse fi-
 guram, ut sciat quem hominem querat præ ceteris, ac repertum in cœtu multorum, Alcibiadē ab alijs discernere
 ualeat. Ita neq; indagaret ea quatuor animus, neq; aliquando inueniret, nisi haberet illorum, id est ueritatis, Bo-
 nitatis, Honestatis, Utilitatis, aliquā notionem, per quam illa quereretur inuenturus, ut quoties reperit quæ inuesti-
 gauerat, recognoscat, atq; ab eorum discernat contrarijs. Neq; solum ab appetitu, indagazione, inuentione, sed
 etiam à iudicio id probamus. Quicumq; enim aliquem sibi amicum iudicat, uel inimicū, quid amicitia, quid uel ma-
 leuolentia sit, non ignorat. Quoniam igitur pacto multa uera uel falsa, bona uel mala, ut solemus, quotidie iudicare
 mus, & recte iudicaremus, nisi esset nobis ueritas quodammodo bonitasq; præcognita? Quomodo rursus structu-
 ra, musica, pictura & artium ceterarū opera, necnon inuenta philosophorum, multi etiam in his artibus nō uer-
 sati probarent sepiissime recte & reprobarent, nisi illarū rerum forma quedam esset, et ratio illis à natura tribu-
 ta? Comparatio quoq; idem nobis ostendit. Quicumq; enim mel uino comparans alterū altero pronunciat dulcius,
 quis dulcis sit sapor agnoscit: & qui Speusippū & Xenocratem conferens ad Platonem, Xenocratem censet Pla-
 tonis similiorem, quàm Speusippū, Platonis figuram proculdubio nouit. Eodē modo cum è multis bonis aliud
 alio melius recte existimemus, & maiori minori uel bonitatis participatione aliud alio melius deterius uel appa-
 reat: necesse est bonitatē nō nos ignorare. Præterea cū è multis diuersis philosophorū aut etiā aliorū opinionibus,
 quæ ueri sit similia & probabilior, sepe optime iudicemus, oportet non deesse nobis aliquem ueritatis intuitū,
 ut quæ sint illius similia non nesciamus. Quapropter nōnulli in adolescētia, aliqui etiā sine præceptore, pleriq;
 ex paucissimis doctrinæ rudimentis à præceptoribus demonstratis doctissimi euasisse traduntur: quod nunquam
 nisi multum, ut diximus, iuuante natura, fieri potuisset. Hoc abūde Socrates Phædoni, Theæteto, Menoni, pueris
 demonstrauit: docuitq; posse pueros recte in singulis artibus respondere, si quis prudenter eos
 interroget: quippe cum à natura sint artium disciplinarumq; om-
 nium rationibus præditi.

IN ANIMA EST VERITATIS LUMEN
CAP. XIII

QUO autem modo huiusmodi sint in animo rationes, apud Platonem uidetur ambiguum. Si quis eos libros sequatur, quos iunior scripsit Plato, Phædrum, Menonem & Phædonem, putabit forsitan ita ferme illas esse in animi substantia pictas tanquam in pariete figuras: quod in superioribus sepe & à me & à uobis est tactum: sic enim ibi uidetur innuere. In sexto autem de Republica libro, diuinus ille uir totam rem aperit, dicitq; lumen esse mentis ad intelligenda omnia, eundem ipsum Deum, à quo facta sunt omnia. Solem nãq; & Deū ita inuicē comparat, ut quemadmodū se habet sol ad oculos, ita ad mentes se Deus habeat. Sol oculos generat, uimq; illis præstat uidendi. Quæ frustra esset, & sempiternis obruta tenebris, nisi solis lumen adesset corporum pictum coloribus & figuris: in quo oculus corporum colores uidet atque figuras. Neque aliud quicquam nisi lumen, oculus intuetur. Videtur tamen uaria intueri, quia lumen ipsi infusum uarijs externorū corporum formulis est ornatum. Hoc quidem lumen in corporibus reflexum, oculus percipit: ipsam uero in fonte suo lucem minime sustinet. Eodem pacto Deus animam procreat, eiq; mentem, uim ad intelligendum largitur: quæ uacua esset atq; obscura, nisi Dei sibi lumen adesset: in quo rerum omnium inspiciat rationes. Vnde per Dei lumen intelligit, atq; ipsum diuinum duntaxat lumen agnoscit. Diuersa tamen uidetur agnoscere, quia sub diuersis rerum ideis & rationibus ipsum intelligit. Quando quis oculis uidens hominem, in phantasia hominis imaginem fabricat, diutiusq; in ea iudicanda reuoluitur, mentis suæ aciem tollit ad hominis rationem in diuino lumine existētem suspiciendam: inde scintilla in mente protinus emicat: ac reuera natura ipsa hominis intelligitur, atq; de ceteris omnibus eodem pacto. Itaq; per Dei lumen omnia intelligimus, ipsum uero purum lumen eiusq; fontem hac in uita uidere non possumus. In hoc plane tota animæ consistit fecunditas, quod in eius penetralibus lux illa Dei fulget æterna, rerum omnium rationibus ideisq; plenissima, ad quam anima quoties uult, uite puritate, & summa studij intentione conuertitur, conuersa scintillis emicat idearum.

VNDE AMOR ERGA MASCULOS, VNDE ERGA
FEMINAS. CAP. XIII

ITA prægnans hominum corpus, ut Plato uult, prægnans & animus, & ambo amoris incitamentis stimulantur ad partum. Cæterum alij uel propter naturam, uel propter educationem ad animi fetus sunt quam corporis aptiores: alij & quidem plurimi, contra. Illi cœlestem sequuntur amorem, hi uulgarem. Illi natura iccirco mares, & illos quidem iam pene adultos potius quam feminas, aut pueros amant: quoniam in eis magis admodum uiget mentis acumen, quod ad disciplinam, quam illi generaturi sunt, propter excellentiorem sui pulchritudinem est aptissimum. Alij contra, propter congressus ueneri uoluptatem, & corporalis generationis effectum. Quoniã uero genitalis illa uis animi, utpote cognitionis expers, sexuum nullum habet discrimen: natura tamen sua toties incitatur ad generandum, quoties formosum corpus aliquod iudicamus: contingit plerunq; ut qui cum masculis conuersantur, quo genitalis partis stimulos sedent, illis se miscant: Hi præsertim in quorum genesi Venus in signo masculino & cum Saturno fuerit, uel in Saturni finibus, uel Saturno opposita. Oportebat autem animaduertere genitalis partis illius incitamenta, non irritum hoc iacturæ opus, sed serendi & procreandi officium affectare, atq; à masculis ad feminas eam traducere. Huiusmodi quodam errore nefarium scelus illud exortum putamus: quod in legibus suis Plato tanquam homicidij speciem acerrime detestatur. Quippe non minus homicida censendus est, qui hominem præripit nasciturum, quam qui natum tollit è medio. Audacior quidem qui præsentem abrumpit uitam, crudelior autem, qui lucem inuidet nascituro, & nondum natos suos filios enecat.

SUPRA CORPVS EST ANIMA, SVPER ANIMAM
angelus, super angelum Deus. CAP. XV

UERM de gemina ubertate animæ, geminisq; amoribus hætenus. Deinceps quibus gradib. Diotima Socratem ab infimis ad superna euehit, differamus: à corpore in animam, ab anima in angelū, ab angelo reducit in Deum. Hos quatuor rerum gradus in natura esse debere ita licet argumētari. Omne corpus ab alio quodam mouetur, mouere autem seipsum natura sua non potest, quū nec agere per se quicquam ualeat. Sed propter animæ præsentia seipso moueri uidetur: & propter animā uiuere. Et præsentem quidē anima seipsum mouet quodāmodo: absente uero, ab alio dūtaxat mouetur, utpote quod hæc ex seipso naturā nō habeat, sed anima proprie uim seipsam mouēdi possideat. Nā cuiuscūq; adest, uim ad seipsum mouendum impertit: quod autem ipsa sui præsentia impertit alijs, hoc ipsa multo prius magisq; debet habere. Est igitur anima supra corpora: utpote quæ seipsam secundum essentiam suam mouere queat: atq; iccirco super illa debeat esse, quæ nō ex seipsis, sed aliorum præsentia ut se moueat assequuntur. Cum dicimus seipsa moueri animā, non tran-

sitiue

sitive, ut ita dixerim, quemadmodum à Platone accipi uoluit Aristoteles, sed absolute uerbum illud proferimus, ut cum stare per se Deum, lucere solem per se, calere ignem asseueramus. Non enim pars animæ mouet, pars agitur: sed tota ex se, id est sua natura mouetur: hoc est ab alio in aliud ratione discurret, ac nutritionis, augmenti, generationis opera per interualla temporū trāsigit. Tēporalis ista discursio ex seipsa competit animæ: quia quod sit per eam est, non alijs momentis alia, sed uno eternitatis pūcto simul intelligit omnia. Quapropter recte primus à Platone motus, & primū temporis interuallū in anima ponitur: unde & motus & tempus in corpora transeunt. Quoniā uero ante motum statum esse necessariū est, cum status sit ratione perfectior, supra motionem animæ mobilem oportet stabile aliquam intelligentiam reperiri, quæ secundum se totam intelligentia sit, & actu semper intelligit. Anima enim nō se tota, neq; semper, sed ex quadam sui parte, & quandoq; intelligit: neq; certam habet, sed ambiguam intelligēdi uirtutem. Ut ergo quod perfectius est, illud quod est imperfectius antecedit, supra mentem animæ, quæ mobilis est, quæ pars, quæ intermissa, quæ dubia, ponenda est angeli mens stabilis tota, continua, atq; certissima: ut quemadmodum corpori ab alio agitato, anima per se mota præcedit, ita anima per se agitata mens stabilis per se præcedat. Et quemadmodū corpus per animam habet ut sese moueat: atq; ideo non omnia corpora, sed animata spē sua moueri uidentur: ita anima per mentem habet quod semper intelligat. Si enim sua pte natura animæ intellectus inesset, omnibus etiam bestiarū competeret animabus: quemadmodū suiipsius agitādi potestas. Non igitur animæ intellectus per se, primoq; competit: quare eam antecedit oportet, quod per se primoq; mentis est compos: huiusmodi angelus est, animis excellentior. Sed enim angeli mentem, rerum illud principium, summūq; bonum, quod in Parmenide Plato ipsum unū uocat, necessario supereminet. Quippe super omnē rei compositæ multitudinē unū ipsum simplex debet esse natura: ab uno enim numerus, & à simplicibus compositio tota conflatur. Mens autem illa licet immobilis sit, nō tamen unum ipsum purū simplex existit. Intelligit enim seipsam: ubi diuersa inter sese quoquomodo uidentur hæc tria: quod intelligit, quod intelligitur, intellectio. Alia enim ipsius ratio est, prout intelligit, prout intelligitur alia: alia item prout intellectio est. Habet præterea cognoscendi potentiam ante cognitionis actum per se prorsus informem: cognoscendo formatur, quæ intelligendo ueritatis lumen cupit & capit: quo uidetur antequam intelligeret caruisse. Habet quoq; in se idearum omnium multitudinem. Cernit quanta sit, quā uaria in angelo multitudo atq; compositio. Itaq; ipsi purum unum & simplex præponere cogimur. Ipsi autem uni Deo nihil possumus antepone, quia uerum unū omnis multitudinis, omnis compositionis est expers. Quod si supra se quicquā haberet, ab illo utiq; fieret: quare ab eo dependens in hoc ipso ab eodē degeneraret, ut à causa omnis solet effectus. Ideoq; non unū iam esset & simplex, sed saltem ex duobus compositum, scilicet ex causæ suæ munere, proprio ue defectu. Ipsum itaq; unum, ut Plato uult & Dionysius Areopagita confirmat, omnia supereminet: excellentissimūq; Dei nomen, unum ipsum ab utroq; censetur. Huius sublimitatem ratio quoq; illa nobis ostendit, quod eminentissimæ causæ donum esse debet amplissimum, uirtutisq; suæ præstantia se ad cuncta protendere. Vnius munus per uniuersa se propagat. Nam nō mens solū una est, & anima quælibet una, corpus quodlibet unū, sed etiam informis ipsa materies, rerumq; priuatio una quodāmodo dicitur. Nam unum silentium dicimus, unam obscuritatem: Mortem unam. Mentis tamen & animæ munera ad eam usq; non extenduntur. Mens enim speciē artificiosam ordinemq; largitur: Anima uitam præstat & motum, informis uero & prima mundi materia, rerūq; priuatio speciē & uitæ est expers. Ita ipsum unum mentem & animam antecedit: cum munus eius latius diffunditur. Eadem ratione mens animam uidetur excedere: quia uita, munus animæ, non omnibus datur corporibus. Omnibus tamen his speciē ordinemq; mens tribuit.

QVAE COMPARATIO INTER DEVM, ANGELVM,
animam, corpus. CAP. XVI

RGO à corpore in animā, ab hac in angelū, ab hoc in Deum ascendimus. Deus super eternitatē est: Angelus in eternitate est totus. Sanē tam eius operatio quā essentia, stabilis permanet. Status autem eternitatis est proprius. Anima partim in eternitate est, partim in tempore. Eius enim substantia eadem semper absq; ulla incrementi aut detrimēti mutatione perdurat. Operatio autē, ut paulo ante monstrauimus, per temporis interualla discurret. Corpus tēpori omnino subijcitur. Nam & substantia eius mutatur, & operatio eius omnis temporis spaciū exigit. Igitur ipsum unum, supra statum motum uē existit: Angelus, in statu: Anima, in statu pariter atq; motu: Corpus solo in motu locatur. Vnum rursus super numerum, motum locumq; manet: Angelus in numero super motum & locum ponitur: Anima in numero motuq; sed super locum: Corpus numero, motui, loco subijcitur. Siquidem ipsum unum, neq; numerum ullum, aut compositionem partium habet: neq; ullo pacto ab eo quod est, mutatur: neq; loco clauditur ullo. Angelus numerū quidem habet partium uel formarum, sed à motu locoq; est liber. Anima partium habet & affectuum multitudinē, & ratiocinationis progressionē, perturbationumq; uarietate mutatur: sed à loci limitibus est exempta. Corpus autem his omnibus est obnoxium.

QVAE COMPARATIO INTER PVLCHRITVDINES
Dei, Angeli, Animae, corporis. CAP. XVII

ADEM uero inter quatuor haec, & eorum formas est comparatio. Nempe corporis forma in multarum partium compositione consistit, loco astringitur, tempore labitur. Species animi, temporis quidem uicissitudines patitur, & partium continet multitudinem, sed à loci terminis est absoluta. Angeli uero species, numerum habet solum, à duobus alijs immunis existit. Dei autem, nihil istorum perpetitur. Corporis utique formam uides. Vis ne animi quoque speciem intueri? Detrahe corporali formae ipsius naturae pondus, limitesque locorum, relinque caetera: animi iam speciem habes. Vis & angelus? De me obsecro non loci spatia solum, sed temporis quoque progressum, compositionem multiplicem retine, eam protinus nancisceris. Cupis etiam Dei pulchritudinem cernere? Auferas insuper multiplicem illam formarum compositionem: simplicem prorsus relinque formam, confestim Dei speciem fueris consecutus. Verum quid mihi tandem subtractis istis reliquum supererit? An tu esse aliud quam lucem, pulchritudinem ducis? Porro corporum omnium pulchritudo lumen istud est solis quod uides, tribus illis infectum: formarum multitudine. (Nam multis id aspicias figuris coloribusque; depictum) loci spatio, temporali mutatione. Tolle sedem eius in materia, ut praeter locum reliqua duo retineat: huiusmodi prorsus est animi pulchritudo. Tolle hinc temporis, si lubet, mutationem, mitte reliquum: lumen restat sine loco, sine motu clarissimum: sed omnibus insculptum rerum omnium rationibus. Id angelus est, id angeli pulchritudo. Tolle postremo diuersarum illum numerum idearum, unam simplicem ac meram relinque lucem: instar lucis eius, quae in globo solis ipso permanet, per aerem non dispergitur: iam Dei pulchritudinem quodammodo comprehendis: quae tantum saltem formas reliquas antecellit, quantum lux illa solis in seipsa mera, una, inuoluta, splendorem solis per nubilosum aera dissectum, diuisum, infectum, obscuratum exuperat. Fons itaque totius pulchritudinis Deus est. Fons itaque totius amoris est Deus. Lumen praeterea solis in aqua umbra quaedam est ad clarius eiusdem lumen in aere. Splendor in aere, umbra similiter ad eiusdem in igne fulgorem. Fulgor in igne, umbra ad lucem solis eodem ipso in sole fulgentem. Eadem est inter quatuor illas, corporis, animi, angeli, Dei, pulchritudines comparatio. Deus nunquam ita decipitur, ut suae speciei umbram in angelo amet quidem: propriam sui ac ueram negligat pulchritudinem. Neque angelus usque adeo capitur animae specie quae ipsius est umbra, ut sui umbra detentus figuram propriam deserat. Anima tamen nostra, quod summopere dolendum est: haec enim est totius nostrae infelicitatis origo: Anima, inquam sola ita corporalis formae blanditijs delinitur, ut propriam posthabeat speciem: corporis uero formam, quae suae umbra est, sui ipsius oblita sectetur. Hinc crudelissimum illud apud Orpheum Narcissi fatum. Hinc hominum miserranda calamitas. Narcissus quidem adolescens, id est, temerarius & imperiti hominis animus, sui uultum non aspiciit: propriam sui substantiam, & uirtutem nequaquam animaduertit: sed eius umbram in aqua prosequitur, & amplecti conatur: id est, pulchritudinem in fragili corpore, & instar aquae fluenti, quae ipsius animi umbra est, admiratur. Suam quidem figuram deserit, umbram nunquam assequitur: quoniam animus corpus sectando se negligit, & usu corporis non impletur. Non enim ipsum reuera appetit corpus: sed sui ipsius speciem, à corporali forma, quae speciei suae imago est, illecebus, quemadmodum Narcissus affectat: cumque id minime aduertat, dum aliud quidem cupit, aliud sequitur, desiderium suum explere non potest. Ideo in lachrymas resolutus consumitur, id est, animus ita extra se positus & delapsus in corpus, perniciosis perturbationibus cruciatur: corporisque infectus sordibus quasi moritur: cum iam corpus esse potius quam animus uideatur. Quam utique mortem ut Socrates deuitaret, Diotima ipsum à corpore ad animum, ab hoc in angelum, ab eo reduxit in Deum.

QVOMODO ANIMA A CORPORIS PVLCHRITVDINE
ad Dei pulchritudinem eleuetur. CAP. XVIII

AGITE conuiuae charissimi, Diotimam singite ita Socratem alloquentem. Nullum corpus o Socrates, undique pulchrum. Nam aut in hac parte formosum, illa deforme: aut hodie formosum, aliàs minime: aut ab alio pulchrum, ab alio turpe censetur. Ergo corporis pulchritudo turpitudinis contagione coinquinata, pura, uera, & prima pulchritudo esse non potest. Quinetiam pulchritudinem turpem esse nemo aliquando suspicatur: quemadmodum neque sapientiam esse insipientem: Corporum uero dispositionem quandoque speciosam, quandoque turpem putamus: eodemque tempore de illa alij aliter sentiunt. Non igitur prima et uera est in corporibus pulchritudo. Adde quod multa corpora, uno pulchritudinis uocantur nomine. Vna igitur est in corporibus multis pulchritudinis natura communis, per quam similiter pulchra denominantur. Vnam uero naturam huiusmodi, sicut in alio est, id est in materia, sic ab alio dependere putato. Quod enim in seipso sustentari non potest, multo minus à seipso dependere. Nunquid à materia dependebit minime. Nihil enim deforme & imperfectum seipsum ornare potest atque perficere. Quod autem unum est, ab uno debet oriri.

Quapro-

Quapropter una multorum corporum pulchritudo ab uno aliquo incorporali pendet artifice. Artifex unus omnium Deus est, qui per angelos atque animas pulchram quotidie reddit omnem mundi materiam. Propterea ueram illam pulchritudinis rationem in Deo eiusque ministris potius, quam in mundi corpore reperiri putandum. Ad eam rursus his gradibus facile, ut arbitror, ascēdes o Socrates. Si oculos tibi lynceos natura dedisset mihi Socrates, ut aspectu quolibet occurrentia penetrares: formosissimum illud extrinsecus Alcibiadis tui corpus tibi turpissimum uideretur. Quantum est quod amas amice? Superficies duntaxat, immo color te rapit: immo quaedam reflexio luminum, et umbra leuissima. Seu te uana imaginatio decipit: ita quod somnias potius quam quod uides, amas. Ceterum ne tibi uidear penitus aduersari, sit sane Alcibiades iste formosus. At enim quanta parte formosus? omnibus profecto membris præterquam naso simo, et elatioribus quam deceat supercilijs. Hæc tamen in Phædro speciosa sunt. Sed erurum in eo crassitudo non placet. Decora hæc apud Charmidem, nisi gracile te collum offenderet. Ita si homines singulos obseruabis, nullum ex omni parte laudabis. Quicquid ubique rectum est, colliges: figuram apud te integram ex obseruatione omnium fabricabis: ut absoluta humani generis pulchritudo, quæ in multis reperitur sparsa corporibus, in animo tuo sit unius imaginis cogitatione collecta. Cuiusque hominis figuram paruipendes o Socrates, si ad istam contuleris. Istam uero non tam corporum, quam animi tui beneficio possides. Itaque istam potius quam tuus animus fabricauit, et animum ipsum eius artificem, quam exteriorē illam mancā, dispersamque amato. Quid autem in animo amare te iubeo? animi pulchritudinem. Lux autem est pulchritudo corporum: lux est animi pulchritudo: lux animi ueritas: quam solam amicus tuus Plato in uotis suis à deo postulare uideatur. Da mihi, inquit, Deus ut meus animus pulcher efficiatur: et quæ ad corpus attinent, animi pulchritudinem non impediant: solum sapientem diuitem putem. In his Plato declarat pulchritudinem animæ in ueritate sapientiæque consistere: eam à Deo hominibus tribui. Veritas una est, et eadem nobis à Deo tributa: in uarijs eius affectibus uariarum uirtutum cognomenta sortitur. prout diuina demonstrat sapientia, quam à Deo præ ceteris Plato poposcit: prout naturalia, scientia: ut humana, prudentia: ut æquos facit, iustitia: ut iniustos, fortitudo: ut tranquillos, dicitur temperantia. Ex his duo uirtutum genera numerantur. Morales, inquam, uirtutes, et intellectuæ illis præstantiores. Intellectuæ sunt, Sapientia, Scientia, Prudentia: Morales, Iustitia, Fortitudo, et Temperantia. Morales propter operationes earum ciuiliæque officia notiores sunt: Intellectuæ propter reconditā ueritatem occultiores. Præterea qui honestis moribus educatur, utpote purior alijs facile ad intellectuæ uirtutes erigitur. Ideo pulchritudinem animi quæ consistit in moribus primam considerare te iubeo, ut intelligas unam esse morum omnium rationem: per quam similiter honesti uocantur. Vnam scilicet uite purissimæ ueritatē: quæ Iustitiæ, Fortitudinis, Temperantiæ actionibus, ad ueram nos perducit felicitatem. Vnam igitur hanc ueritatem morum, lucemque animi speciosissimam primam diligit. Scito quinetiam supra mores ad sapientiæ, scientiæ, prudentiæ lucidissimam ueritatem te protinus ascensurum: si considerabis hæc animo optimis moribus educato concedi, atque in eis normam moralis uite rectissimam contineri. Quamuis autem uarias Sapientiæ, Scientiæ, Prudentiæque doctrinas contuearis: in cunctis tamen unicam esse ueritatis lucem existimato: per quam omnes pulchræ similiter appellantur. Eam tibi utpote supremam animi pulchritudinem summopere amare præcipio. Sed enim una hæc in doctrinis plurimis ueritas, primo omnium ueritas ideo esse nequit, quoniam in alio est, quum sit in multis distributa doctrinis. Quicquid autem iacet in alio, ab alio certe dependet. Neque tamen ueritas una à doctrinarum multitudine nascitur. Quod enim unum est, ab uno debet oriri. Quare oportet unam quandam esse super animam hominis sapientiam, quæ non per diuersas sit diuisa doctrinas, sed una sapientia sit: à cuius unica ueritate ueritas hominum multiplex oriatur. Illam o Socrates, unicam unice sapientiæ lucem, angeli pulchritudinem esse memento, quæ tibi super animi speciem sit colenda. Ea ut in superioribus demonstrauimus, corporum speciem antecellit: quia neque loco astringitur, neque secundum materiæ partes diuiditur, neque corrumpitur. Antecellit et animi speciem, quia æterna est penitus, neque temporali discursione mouetur. Quoniam uero angeli lux in idearum complurium serie micat, ac supra multitudinem omnem unitas sit oportet, quæ est numeri totius origo: necesse est eam ab uno rerum omnium principio, quod ipsum unum uocamus, effluere. Ipsius itaque unius lux penitus simplicissima infinita pulchritudo est: quia nec materiæ sordibus inquinatur, ut corporis species: neque ut animi forma temporali progressionē mutatur, neque ut angeli species multitudine dissipatur. Omnis autem qualitas ab extraneo additamento secreta, dicitur apud Physicos infinita. Si in seipso sit calor, frigore et humore non impeditus, materiæ pondere non grauatus, calor dicitur infinitus, quia uis eius libera est, neque ullis additionis limitibus coarctatur. Similiter lumen ab omni corpore liberum infinitum: nam sine modo ac termino lucet, quod natura lucet sua, quando ab illo minime terminatur. Itaque Dei lux et pulchritudo, quæ mera est, prorsus ab alijs omnibus absoluta, absque dubio infinita dicitur pulchritudo. Infinita uero pulchritudo immensum quoque requirit amorem. Quapropter te obsecro Socrates, ut certo quodam modo et termino cætera diligas. Deum uero amore diligas infinito, neque ullus diuino modus adsit amori.

HAEC Diotima Socrati. Nos autem uiri clarissimi non solum sine modo Deum, ut iubere Diotima fingitur, sed Deum solum amabimus. Ita enim mens ad deum, ut ad solem acies oculorum. Oculi autem non modo lumen praeter ceteris, sed solum appetit lumen. Si corpora, si animos, si angelos diligemus, non haec quidem, sed Deum in his amabimus. In corporibus quidem Dei umbram, in animis Dei similitudinem, in angelis eiusdem imaginem. Ita Deum ad praesens in omnibus diligemus, ut in Deo tandem omnia diligamus: Nam ita uiuentes eo proficiscemur, ut & Deum & in Deo omnia uideamus, amemusque & ipsum, & quae in ipso sunt omnia. Et quisquis hoc in tempore sese Deo charitate deuouerit, se demum recuperabit in Deo. Nempe ad suam, per quam creatus est, redibit idea: sibi rursus, si quid ipsi defuerit, reformabitur: ideae suae perpetuo cohaerebit. Verus autem homo et idea hominis, idem. Ideo quisque nostrum in terris a Deo separatus, non uerus est homo, cum a sui idea sit formaque disiunctus: ad eam nos diuinus amor, pietasque perducit: cum hic discerpti simus & mutilati. Idea tunc nostrae amando coniuncti, integri homines euademus: ut Deum primo in rebus coluisse uideamur, quo res deinde in Deo colamus, resque in Deo ideo uenerari, ut nos ipsos praeter ceteris amplectamur, & amando Deum nos ipsos uideamur amauisse.

ORATIO SEPTIMA

CONCLUSIO SUPRADICTIONVM, ET OPINIO GUIDONIS
Caualcantis philosophi. CAP. I

POSTREMO Christophorus Marsupinus uir humanissimus, Alcibiadis personam gesturus, his ad me uerbis conuertitur. Gratulor equidem Marsili Ioannis tui familiae plurimum: quae inter multos & doctrina & rebus gestis clarissimos equites Guidonem philosophum peperit de re publica benemeritum, & aculeis dialecticae cunctis suo seculo praecellentem: qui hunc amorem Socraticum tam moribus quam carminibus imitatus, breui quaecumque a uobis sunt dicta, perstrinxit. Phaedrus enim amoris originem tetigit ex chaos uisceribus emanantem. Pausanias iam natum amoris geminam diuisit in speciem, caelestem scilicet & uulgarem. Eryximachus eius aperuit amplitudinem, dum cunctis in rebus eum sic inesse monstraret in partes geminas distributum. Aristophanes quid agat in singulis tam amplissimi Dei praesentia, declarauit, ostendens per hunc fractos homines resarciri. Agatho quanta sit eius uirtus, potentiaque tractauit, cum ab eo solo beatos fieri homines disputaret. Socrates tandem a Diotima edoctus, summam quid sit amor, & qualis, & unde ortus, quot habeat partes, quorsum tendat, & quantum ualeat, explicauit. Guido Caualcates philosophus, omnia haec artificiosissime uidetur carminibus suis inseruisse. Quemadmodum solis radio speculum modo quodam percussum splendet iterum, & proxime sibi appositam lanam reflexione illa splendoris inflammat: ita ille parte animae, quam obscuram phantasia uocant, atque memoriam ceu speculum, pulchritudinis ipsius solis locum habentis simulacrum tanquam radio quodam per oculos hausto censet ita pulsari, ut ipsa sibi ex illo alterum effingat simulacrum, quasi simulacri primi splendoris: quo appetendi uis non aliter quam lana accendatur & amet. Addit amorem hunc primum in appetitu sensus accensum a forma corporis per oculos inspecta creari: sed eam ipsam formam non eo modo, quo in corporis materia est, in phantasia imprimi, sed sine materia: ita tamen ut certi cuiusdam hominis signato in loco & tempore positi sit imago. Rursus imaginis huiusmodi speciem aliquam statim in mente lucere: quae non amplius unius cuiusdam humani corporis ut erat in phantasia, uideatur esse similitudo: sed totius aequae generis humani ratio communis & definitio. Itaque sicut ex phantasia imagine a corpore sumpta, in appetitu sensus corpori dedito amor ad sensum procliuus exoritur: ita ex hac mentis specie rationeque communi, tanquam a corpore remotissima, amor alius in uoluntate nascitur a commercio corporis alienissimus. illum in uoluptate, hunc in contemplatione locauit. illum circa particulari corporis unius formam reuolui putat, hunc circa uniuersalem totius humani generis pulchritudinem. Hos utique amores sibi ipsis in homine repugnare, & illum deorsum ad ferinam & uoluptuosam depellere, hunc sursum ad angelicam uitam contemplatiuamque attollere: hunc absque perturbatione uult esse, & in paucis reperiri: illum multis passionibus anxium, ac plurimos occupare. Ideo istum paucis uerbis absoluit, in alterius passionibus enarrandis prolixior. Quoniam uero eadem apertissime, quae & uos in superioribus narrauistis, hic explicat: ea in praesentia recensere opus esse non censui. Verum cognouisse sufficiat philosophum hunc aliquam chaos informitatem, quale supra uos posuistis, in amoris procreatione miscuisse, dum diceret obscuram phantasia illuminari: atque ex illius obscuritatis & huius luminis mixtione, amorem originem ducere. Amorem praeterea geminum illum caelestem atque uulgarem quis in eius uerbis non uideat? Originem quinetiam illius primam in diuinorum, secundam in corporum collocat pulchritudine. Solem namque Dei lucem: radium, corporum formam inteligit. Finem postremo suum uult eiusdem principis respondere: dum alios usque ad formam corporis, alios usque ad Dei speciem amoris prouehit instigatio.

SOCRATES FUIT VERVS AMATOR ET CVPI-
dini similis. CAP. II

DE amore haecenus. Ad Alcibiadem & Socratem ueniamus. Postquam conuiuia satis amantium deum laudauerant, reliquum erat ut dei huius cultores legitimi laudarentur. Maxime omnium legitime amasse Socrates ab omnibus perhibetur. Is cum per omnem uitam palam sine ulla prorsus dissimulatione in castris Cupidinis militasset, à nullis unquam notatus est quasi minus honeste quicquam dilexerit. Huic uita seueritas & alienorum scelerum correptio frequens, multos & magnos uiros, ut solet ueritas, infensos reddiderat, Anytum, Melitum, Lyconem praesertim ciues in repub. potentissimos: Thrasymachum, Polium & Calliam oratores. Aristophanem praeterea comicum acerrimum habuit insectatorem. Sed neque ciues illi in accusatiōe, qua Socratem in iudicium traxere, inhonestos amores inscripserunt: neque oratores eius hostes tale quicquam Socrati obiecere: neque Aristophanes Comicus, licet alia multa & absurda in Dionysijs colligat in Socratem maledicta. An censetis eum si tam foeda se labe coinquinasset, imò nisi fuisset ab huius criminis suspitione remotissimus, uenenosas talium detractorum linguas euasurum fuisse? Nunquid optimi uiri illud in superioribus animaduertistis, quòd dum Plato ipsum fingit Amorem, Socratis omnem pingit effigiem, ac numinis illius figuram ex Socratis persona describit, quasi uerus amor, ac Socrates simillimi sint, atque ideo ille praeter ceteris uerus sit legitimusque amator? Agite iam Amoris picturam in animum reuocate. Videbitis in ea Socratem figuratum. Socratis personam ante oculos ponite. Macilentum, aridum, squalidumque nidebitis: hominem scilicet natura melancholicum ut fertur, atque hirsutum. Extenuatum inedia. Incuria sordidum. Nudum praeterea, id est simplici & ueteri opertum palliolo. Sine calceis incedentem. Ita semper solitum incedere Socratem apud Platonem Phaedrus ostendit. Humilem perque infima uolantem. Humi semper Socratis defixus erat aspectus, ut ait Phaedo. Loca insuper uilia frequentabat: aut enim in Simoanis coriarij, aut in sculptorum officinis obuersabatur. Rusticis & incomptis utebatur uocabulis: quod illi obijcit Calicles in Gorgia. Adeo praeterea mitis, ut multis lacesitus iniurijs, saepe etiam pulsatus, ne commotus quidem animo fuisse tradatur. Sine domicilio. Interrogatus Socrates cuius esset: Mundanus inquit. Ibi enim patria, ubi bonum. Sed neque huic proprii lares, neque mollis lectus, neque delicatus uictus, neque speciosa suppellex. Ad fores in uia sub diuo dormiens. Haec aperta pectus & cor patens omnibus in Socrate nostro significant. Praeterea quòd & uisu delectabatur atque auditu, quae fores animi sunt: quòd etiam securus & intrepidus incedebat, iacebatque etiam si oportuisset pallio obuolutus ubique. Semper egenus. Quis nesciat Socratem sculptoris & obstetricis fuisse filium? & usque ad senectutem in sculpendis lapidibus manu propria uictum quae fuisse, nec habuisse unquam unde se satis & filios aleret? Hic inopiae suae mentis passim confitebatur, interrogans omnes, nihil scire se praedicans. Virilis: erat enim constantis animi, in uictaque sententiae, qui etiam Archelaum Macedonem, & Scopam Cranonium, Eurilochumque Larissensem aspernatus est alto animo: cum ab eis missas pecunias non acceperit: neque ipse ad eos uoluit proficisci. Audax, ferroxque. Quanta eius fuerit in rebus bellicis fortitudo, Alcibiades in conuiuio explicat copiosissime: cui Socrates cum in Potidea uicisset, uictoriae sponte dicitur concessisse. Vehemens: erat quippe ut recte Zopyrus Physionomus iudicauerat, concitatisimus. Saepè uero inter loquendum agente id orationis uehementia iactare digitos solebat, et crines uellere. Facundus. Huic rationes in utraque partem ferme pares dum differeret, suppetebant. Hic licet incōptis uerbis uteretur, ut in conuiuio Alcibiades ait, magis tamen quam Themistocles & Pericles, omnesque ceteri oratores audientium animos commouebat. Pulchris & bonis insidiatur. Insidiatum sibi semper fuisse Socratem Alcibiades inquit, eorum quippe qui honesta indole praediti uidebantur, amore captus, eosdem rationibus suis ad Philosophiae studia Socrates capiebat. Callidus sagaxque. Venator. Socratem uenari solitum ex corporis forma diuinam speciem, in superioribus satis est dictum: & in Protagora Plato testatur. Machinator. Multis modis, ut indicant Platonis dialogi, Sophistas confutabat: adolescentes exhortabatur, modestos uiros erudiebat. Prudentiae studiosus. Fuit enim tanta prudentia, & in praesagiendo tam perspicax: ut quisquis contra eius consilium quicquam auderet, perderetur. quod in Theage à Platone narratur. Per omnem uitam philosophans. Hic in sua illa apud iudices defensione iudicibus edixit, si ea conditione eum morte absoluerent, ut nunquam postea philosophetur, se mori malle quam philosophari desinire. Incantator, fascinator, ueneficus atque sophista. Nam Alcibiades ait se magis Socraticis uerbis quam Marsiae Olympiq; excellentium musicorum melodia mulceri. Daemonem uero illi fuisse familiarem, & accusatores sui & amici testantur. Sophistam quoque Socratem Aristophanes comicus appellauit, atque etiam sui accusatores. Quippe cui equa esset hortandi & dehortandi facultas. Inter sapientiam & insipientiam medius. Cum omnes homines ignorantes sint, inquit Socrates, hoc ego tantum à ceteris differo, quòd meam ignorantiam non ignoro: cum alij prorsus ignorent. Ita erit inter sapientiam & ignorantiam medius: quia licet res ipsas nesciret, suam tamen ignorantiam cognoscebat. Quas ob res Socratem amori simillimum ideoque uerissimum amatorem post amorem ipsum laudandum Alcibiades iudicauit, ut in eius laude intelligamus omnes qui similiter amant, esse laudatos. Quae Socratis laudes sint hic audistis, & in Platonis uerbis Alcibiadis ore patent clarissime: quo etiam pacto amabat Socrates cognoscere potest qui Diotimae doctrinam meminert. Ita enim amauit Socrates, ut supra Diotima docuit.

DE AMORE FERINO, QVOD INSANIAE
species est.

CAP. III

VERVM interroget forte quispiam: Quid hominum generi Socraticus amor iste conducat: cur tantis sit laudibus celebrandus, quid obsit contrarius. Dicam equidem altius aliquanto exorsus. Plato noster furorem in Phædro mentis alienationem desinit. Alienationis autem duo genera tradit. Alteram ab humanis morbis, alteram à deo prouenire existimat. Insaniam illam: hæc diuinum furorem nuncupat. Insania morbo infra hominis speciem homo deicitur: & ex homine brutum quodammodo redditur. Insania duo sunt genera. Vnum cerebri, alterum cordis uitio nascitur. Cerebrū sepe adusta bili, sepe sanguine adusto, nonnunquam atra bili nimium occupatur. hinc dementes homines quandoq; redduntur. Qui adusta bili uexantur: uel à nemine lacepsiti uehementissime irascuntur: alte uociferantur: in obuios irruunt: seipsos & alios cædunt. Qui sanguine adusto laborant, effusos nimium in risus prorūpunt: præter omnium consuetudinem se iactant: mirabilia de se pollicentur: cantu gestiunt, exultantq; tripudiot. Qui bili premūtur atra, moerent perpetuo: ipsi sibi somnia fingunt, quæ uel presentia expauescant, uel futura formident. Atq; hæc quidem tres insanie species cerebri sunt defectu. Quando enim humores illi retinentur in corde, angustiam & solitudinem pariunt, non dementiam: tunc uero amentiam, quando caput oppresserint. ideo cerebri uitio dicuntur contingere. Cordis autem morbo eam proprie insaniam fieri arbitramur, qua affliguntur hi qui perditæ amant. His falso sacratissimum nomen amoris tribuitur. Verum ne forte nimis contra multos sapere uideamur, dispositionis gratia nos etiam nomine ad istos utamur.

AMOR VVLGARIS EST FASCINATIO

quædam. Cap. IIII

OS autem aurium, ac mentis intentionem dicendis accommodate. Sanguis in adolescentia subtilis est, clarus, calidus atq; dulcis. Procedente enim ætate subtilioribus partibus resolutis, fit crassior: propterea fit & obscurior. Nempe quod tenue rarumq; est, purum est atq; perlucidum: contrarium uero contra. Cur calidus atq; dulcis? quia uita, & uiuendi initium, ipsa scilicet generatio, in calore & humore consistit, ac semen primæ uiuentium genitura calidum est & humidum: natura talis in pueritia & adolescentia uiget. In sequentibus ætatibus paulatim in contrarias qualitates siccitatem & frigiditatem necessario permittitur. Ideo sanguis in adolescente subtilis est, clarus, calidus atq; dulcis: quia subtilis, clarus: quia recens, calidus atque humidus: quia calidus & humidus est, ideo dulcis esse uidetur. Dulcedo enim fit in calidi & humidi mixtione. Quorsum hæc? nempe ut intelligatis spiritus in hac ætate subtiles & claros, esse calidos atq; dulces. Hi enim cum à cordis calore ex puriori sanguine generentur, tales in nobis sunt semper, qualis est & sanguinis humor. Quem admodum uero spirituum uapor huiusmodi creatur ex sanguine: ita & ipse similes sibi radios per oculos quasi uitreas fenestras emittit. Atq; etiam sicut cor mundi sol suo circuitu lumē, perq; lumen uirtutes suas ad inferiora demittit: sic corporis nostri cor, motu suo quodam perpetuo proximum sibi sanguinem agitans ex eo spiritus in totum corpus, perq; illos luminum scintillas, per membra diffundit quidem singula, per oculos autem maxime. Ad altissimas quippe corporis partes spiritus maxime cum sit leuissimus euolat: eiusq; lumen per oculos cum ipsi perspicui sint atq; omnium partium nitidissimi, uberius emicat. Inesse uero oculis & cerebro lumē aliquod licet exiguum, animalia multa quæ noctu uident testimonio esse possunt, quorum in tenebris coruscant oculi. Ac etiam si quis certo quodammodo oculi angulum digito presserit, contorseritq; circulum quendam uidetur intra se lucidum intueri. Fertur & diuus Augustus oculos adeo claros & nitidos habuisse, ut cum acrius quæquam intueretur, cogeret eum quasi ad solis fulgorem uultum submittere. Tiberius quoq; prægrandibus fuisse oculis traditur, & qui quod mirum esset, noctu etiam & in tenebris uiderent: sed ad breue, & cum primo è somno patuissent, deinde rursus hebecbant. Quod autem radius emissus ab oculis uaporem secum spirituales trahat, & uaporis sanguinem, ex eo perspicimus quod lippis & rubentes oculi spectantis proxime oculos radij sui emissionem cogit morbo simili laborare. Vbi apparet & radium usq; ad obuium illum protendi, & cum radio unâ uaporem corrupti sanguinis emanare: cuius contagione oculus spectantis inficitur. Scribit Aristoteles mulieres quando sanguis menstruus defluit, intuitu suo speculū sanguineis guttis sepe scædare. Quod ex eo fieri arbitror, quia spiritus qui uapor sanguinis est, sanguis quidā tenuissimus uidetur esse, adeo ut aspectū effugiat oculorū: sed in speculi superficie factus crassior, clare perspicitur. Hic si in rariorem materiam aliquā ceu pannū, aut linū incidat, ideo nō uidetur, quia in superficie rei illius non restat, sed penetrat. Si in densam quidem, sed asperam, sicut saxa, lateres, et similia, corporis illius in æqualitate dissipatur & frangitur. Speculum autem propter duriciem sinit in superficie spiritum: propter æqualitatem, lenitatemq; seruat infra actum: propter nitorem, spiritus ipsius radium iuuat & auget: propter frigiditatem rarissimam illius nebulam cogit in guttulas. Eadem ferme ratione quoties hiantibus faucibus, obnixè anhelamus in uitrū,

ei us

eius faciem tenuissimo quodam salivæ rore cōspargimus: siquidem halitus à salivæ euolans, in ea materia cōpressus relabatur in salivam. Ergo quid mirum si patefactus oculus & intētus in aliquem, radiorū suorum aculeos in adstātis oculos iaculatur: atq; etiam cum aculeis istis, qui spirituum uehicularia sunt, sanguincum uaporem illum, quē spiritum nuncupamus, intendit? Hinc uirulentus aculeus transuerberat oculos: cumq; à corde percutientis mittatur, hominis percussit præcordia, quasi regionē propriā repetit: cor uulnerat: inq; eius duriori dorso hebescit, reditq; in sanguinem. Perëgrinus hic sanguis à saucij hominis natura quodammodo alienus, sanguinem eius proprium inficit: infectus sanguis ægrotat. Hinc duplex sequitur fascino. Aspectus fœtidi senis, & mulieris mēstrua patiētis, puerum fascino. Aspectus adolescentis fascino seniore. Quoniam uero senioris humor frigidus est atq; tardissimus, uix dorsum cordis attingit in puero: & ineptus ad transitum, cor nisi propter infantiam sit mollissimum, parum admodum commouet. Hæc ideo leuis fascino est: illa uero grauisima, per quam iunior transfigit præcordia senioris. Hoc illud est amici optimi de quo Platonius Apuleius conqueritur. Causa, inquit, omnis & origo presentis huius doloris, etiam medela ipsa, & salus unica mihi tute ipse es. Isti enim tui oculi per meos oculos ad intima de lapsi præcordia, acerrimum meis medullis commouent incendium. Ergo miserere tua causa percuntis. Ponite obsecro ante oculos Phædrum Myrrhiniuum, & Thebanum illum eius amore captum Lysiam oratorem. Lysias in Phædri uultum inhiat: Phædrus in oculos Lysie scintillas suorum de figit oculorum, cumq; scintillis unā transmittit & spiritum, Radius Phædri radio Lysie facile copulatur: spiritui quoq; facile iungitur spiritus. Vapor huiusmodi à Phædri corde genitus Lysie statim petit præcordia: quorum hebetudine fit compactior, & in priorē Phædri relabatur sanguinem: ita ut Phædri sanguis, quod mirum est, iam in corde sit Lysie. Hinc ad clamorē confestim prorumpit uterq;: Lysias ad Phædrum: Cor meum Phædre, charissima uiscera: Phædrus ad Lysiam: O spiritus meus, o meus sanguis Lysia. Sequitur Phædrus Lysiam, quia cor suum poscit humorem. Sectatur Phædrū Lysias, quia sanguineus humor uas proprium postulat, suam exigit sedem. Verum Lysias Phædrum sectatur ardentius. Facilius enim cor sine minima humoris sui particula quam humor ipse sine corde proprio uiuit. Riuus fonte magis quam fons riuulo indiget. Igitur ut ferrum qualitate magnetis accepta, ad lapidem hunc trahitur quidem, lapidem uero non attrahit: ita Lysias Phædrum magis quam Phædrus Lysiam sequitur.

QVAM FACILE AMORE IRRETIAMVR.

Cap. V

AN potest dixerit quispiam, tenuis radius, leuissimus spiritus, pauculus sanguis Phædri, tam citō, tam uehementer, tam perniciose totum Lysiam inquinare? Hoc utiq; mirum non uidebitur si cæteros morbos, qui contagione nascuntur, cōsiderabitis, si pruritū, si scabiē, si lepram, pleuresim, phthisim, dysenteriam, lippitudinē, epidimiā. Amatoria uero cōtagio facile fit, & grauisima omnium pestis euadit. Quippe spiritualis uapor ille sanguisq; ab adolescēte seniore prorsus iniectus, quatuor habet ut supra diximus qualitates. Clarus est, subtilis, calidus atq; dulcis. Quia clarus, oculorū & spiritū claritati in seniore maxime consonat, blanditur & allicit: quo fit ut auide ab illis hauriatur. Quia subtilis, celerrime cōuolat in præcordia: inde facillime per uenas & arterias in corpus permanat uniuersum. Quia calidus, uehementer agit & mouet, et fortius senioris sanguinē inficit, cumq; in suā cōuertit naturā. quod Lucretius ita tetigit: Hinc in te primum Veneris dulcedinis in cor Stillauit gutta: & successit frigida cura. Præterea quia dulcis, fouet uiscera quodā modo, pascit atq; oblectat. hinc fit ut totus uiri sanguis in iuuenilis sanguinis naturā mutatus, iunioris illius appetat corpus, quo suas uenas inhabitet, & recētis sanguinis humor, uenas quoq; recentes & teneras illabatur. Fit etiam ut uoluptate simul & dolore æger hic tangatur. Voluptate propter uaporis illius, & sanguinis claritatē atq; dulcedinem. Illa siquidem allicit, hæc oblectat. Dolore propter eius subtilitatem atq; calorem. illa quippe uiscera diuidit & discerpit: hic homini quod suum est aufert, & in alterius mutat naturam, per quam sane mutationem cum in se quiescere non permittit: sed ad eum semper à quo infectus est trahit. Hoc ita Lucretius innuit.

Idq; petit corpus mens unde est saucia amorē.

Nanq; omnes plerunq; cadunt in uulnus: & illam

Emicat in partem sanguis unde icimur ictu.

Et si comminus est hostem ruber occupat humor.

In his carminibus Lucretius non aliter uult sanguinem hominis oculorū radio uulnerati in uulnerantem prolabi, quam hominis gladio cæsi sanguis prolabitur in cadentē. Huius, ut ita dicam, miraculi si rationem requiritis afferam. Uulnerat Hector Patroclum, ac perimit. Patroclus Hectorem inspicit uulneratē. Vnde eius cogitatio iudicat ulciscendum. confestim ad uindictam bilis accēditur, ab ea sanguis inflammatur, & ad uulnus euestigio prope-rat, tum ut partem illam corporis foueat, tum etiam ad uindictam. eodem concurrunt et spiritus: ij quia leues sunt, ad Hectorem usq; uolantes in eum migrant, eius calore seruantur ad tempus puta ad horas septem: eo ipso in tēpo

re si Hector cadaveris uulnus cominus intētus inspiciat, uulnus cruorem uersus Hectorom eicit: potest enim cruor uersus hostem quodammodo effluere, tum quia nondum calor omnis extinctus est, nondum agitatio quieuit interior, tum quia paulo ante in eum concitus fuerat, tum deniq; quia sanguis spiritus repetit suos, atq; etiā spiritus sui attrahant sanguinem. Simili quodam pacto hominis amore saucij sanguinem festinare in ferientem & Lucretius innuit, & nos summo opere comprobamus.

DE MIRO QVODAM EFFECTV VVLGARIS AMORIS Cap. VI

DICAM ne uiri castissimi, quod sequitur, an potius pratermittam? Dicam certe postquam res ipsa postulat, & si dictu uidetur absurdum. At quis turpia non turpiter dixerit. Tanta permutatio senioris hominis urgens ad iunioris similitudinem facit, ut hic totum suum corpus in illum transferre & totum illius in se transfundere studeat, ut uel recens humor uasa recētia, uel uasa teneriora teneriorem consequantur humorem. Hinc multa inter se turpissime facere cōpelluntur. Cū enim genitale semen à toto corpore defluat, solo huius iactu, uel tractu totū corpus tradere se posse confidūt, & totum accipere. Id in seipso philosophus Epicureus ille persensit Lucretius amantium omnium infelicitissimus.

Sic igitur Veneris qui telis accipit ictus,
Siue puer membris muliebribus hunc iaculatur
Seu mulier toto iactans de corpore amorem,
Vnde frigitur, eò tendit gestiq; coire:
Et iacere humorem in corpus de corpore ductum.
Affigunt auide corpus iunguntq; saluas
Oris: & inspirant pressantes dentibus ora
Ne quicquam: quoniam nil inde abradere possunt
Nec penetrare & abire in corpus corpore toto.
Nam facere interdum uelle & certare uidentur.
Vsq; adeo cupide Veneris compagibus hærent,
Membra uoluptatis dum ui labefacta liquefcunt.
Hæc Lucretius Epicureus. Quod etiam totum in se capere amatum amantes cupiant, Artemisia Mausoli regis Carie uxor ostendit: quæ supra affectionis humane fidem uirum suum amauisse dicitur: eiusq; defuncti corpus redēgisse in puluerem: & aqua inditum ebibisse.

VVLGARIS AMOR EST SANGVINIS PERTURBATIO.
CAP. VII

SSE uero hanc in sanguine passionem illud argumento est, quod æstus huiusmodi alterna requie caret. Continua uero febris à phisicis in sanguine ponitur. quæ autē horas sex quieti relinquunt, in pituita: quæ diem unum, in bili: quæ duos, in atra bilis humore. In sanguine igitur illam merito collocamus. In sanguine uidelicet melancholico: ut in oratione Socratis audiuiſtis. hunc sanguinem contagionis semper affixio comitatur.

QVOMODO AMANTES FIUNT AMATI
similes.
CAP. VIII

DEO nemo uestrum miretur si quem amantem audiuerit amati sui similitudinem aliquam uel figuram suo in corpore contraxisse. Prægnantes sæpe mulieres uinum quod auidissime cupiunt, uehementer excogitant: uehemens cogitatio, spiritus mouet interiores, atq; in his excogitate rei pingit imaginem. Isti sanguinem mouent similiter, & in mollissima foetus materia, uini imaginem exprimunt. Amator autem ardentius quàm prægnantes, suas cupit delicias: uehementius quoq; & firmius cogitat. Quid mirum si usq; adeo hærentes & infixi pectore uultus ab ipsa cogitatione purgantur in spiritu: à spiritu statim in sanguine infigantur: præsertim cum in Lysia uenis iam mollissimus sanguis Phædri sit genitus, ut facillime possit Phædri uultus in sui ipsius sanguine relucere. Quoniam uero mēbra corporis singula ut quotidie arefcunt ita sumpto alimonie rore quotidie reuiuiscunt: sequitur ut in dies corpus cuiusq; hominis, quod sensim exaruit, paulatim reficiatur. Reficiuntur autem membra à sanguine ex uenarum riuulis emanante. Ergo miraberis si certa similitudine pictus sanguis eandem membris impresserit: ut Lysias tādē Phædro in nonnullis uel coloribus uel lineamentis, aut affectibus, aut gestibus euasisse similis uideatur.

A QVIBVS PRAECIPVE IRRETIAMVR Cap. IX

QVAERET forsitan aliquis: à quibus praecipue & quo pacto illaqueentur, & quomodo solvantur amantes. Foeminae profecto uiros facile capiunt: facilius autem illae, quae masculam quandam indolentiam praeseferunt: & tanto facilius masculi, quanto similiores sunt uiris quam foeminae, & sanguinem spiritumque habent lucidiorem, calidiorem, subtiliorem: qua in re amatoria consistit illaqueatio. Ex maribus autem illi uiros, seu meliores uelocissime fascinant, qui sanguinei sunt potissimum, & quadam ex parte cholericus, oculos amplos habent, glaucos atque nitentes: praecipue uero si casti uiuant, neque per coitum claro humorum succo exhausto serenos uultus scadauerint. Haec enim ad ipsas sagittas proprie emittendas quae cor uulnerant, ut supra tetigimus, requiruntur. Irretiuntur praeterea cito quibus nascētibus Venus fuerit in Leone, uel Luna uenerem uehementer aspexerit, & qui eadem complexionem sunt praediti. Phlegmatici in quibus dominatur pituita, nunquam: Melancholici, in quibus atra bilis, uix quidem capiuntur: sed capti, nunquam postea liberantur. Quando sanguineus deuincit sanguineum, leue iugum est, suaue uinculum, similis namque complexio mutuum creat amorem. Huius praeterea humoris suauitas spem & fiduciam praestat amanti. Quando cholericus cholericum, intolerabilior seruitus. Vicissitudinem quidem nonnullam beneuolentiae in his facit complexionis similitudo: sed igneus ille bilis humor crebra illos iracundia turbat. Quando sanguineus cholericum, aut contra, propter suauis simul et acris humoris commixtionem alternatio quaedam prouenit iracundiae & gratiae, uoluptatis atque doloris. Cum sanguineus melancholicum ligat, nodus perpetuus non miserrimus. Sanguinis quippe dulcedo melancholiae amaritudinem temperat. Cum uero cholericus illaqueat melancholicum, pestis omnium perniciosissima. Acutissimus adolescentis humor senioris uiscera passim illabitur. Est mollis flamma medullas. Vritur infelix amator. Cholera ad iracundiam caedesque prouocat. Melancholia ad moerorem & perpetuam querimoniam. Iis saepe idem qui Phyllidi, Didoni, Lucretio, amoris est exitus. Phlegmaticus autem seu melancholicus adolescens propter sanguinis & spirituum crassitudinem capit neminem.

MODVS ILLAQUEATIONIS Cap. X

QUO autem pacto fascinentur amantes, satis supra dixisse uidemur, si modo illud addamus, mortales tunc summo perire fascinari, quando frequentissimo intuitu aciem uisus ad aciem dirigentes, lumina iungunt luminibus, & longum miseri combibunt amorem. Huius profecto morbi, ut Museo placet, causa omnis & origo est oculus. Ideo si quis nitore polleat oculorum, licet minus in reliquis membris compositus sit, saepius intuentes ea ratione qua diximus, insanire compellit. Qui contra dispositus est, ad moderatam quandam beneuolentiam inuitat potius quam ardorem. Reliquorum praeter oculos membrorum concinnitas non cause uim ad aegrotationem huiusmodi, sed occasionis impulsam uidetur habere. Talis quippe compositio eminens prospicientem ut propius accedat, hortatur: deinde cernentem cominus in ipsa sui consideratione diutissime detinet: immo antem uero solus ipse ferit intuitus. Ad moderatum autem amorem illum diuinitatis participem, de quo in hoc conuiuio ut plurimum disputatur: non oculus solus, ut causa: sed partium cunctarum concordia iucunditasque concurrunt.

CURATIO AMORIS CAP. XI

HACTENVS quomodo & à quibus irretiamur, tractauimus: restat ut quomodo soluamur, paucis doceamus. Solutio uero duplex: altera quidem naturae: altera diligentiae. Naturalis est, quae certis temporis interuallis perficitur. Quae non ad hunc solum, sed ad omnes attinet morbos, siquidem in cute pruritus eatenus permanet, quatenus tabidi sanguinis fex in uenis, aut faldedo pituitae uiget in membris. Defecato sanguine & pituita demollita pruritus desinit: & foedae cutis maculae abolentur. Euacuationis tamen matura diligentia confert plurimum. Repentina euacuatio, uel unctio periculosissima iudicatur. Inquietudo quoque amantium tamdiu necessario perseuerat, quandiu infectio illa sanguinis per fascinationem iniecta uisceribus permanens graui cor premit cura. Vulnus alit uenis: caecis membra flammis adurit. à corde siquidem in uenas: à uenis in membra fit transitus. hac denique expurgata amantium, immo uero amentium cessat inquietudo. Id longum in omnibus requirit temporis spatium: in melancholicis uero longissimum: praesertim si Saturni influxu fuerint irretiti. adde & amarissimum: si Saturno retrogrado: uel Marti coniuncto: uel soli opposito mancipati sint. Aegrotant & illi diutissime: in quorum natiuitate Venus in domo Saturni fuerit: uel Saturnum Lunamque uehementer aspexerit. Addenda est naturali huic purgationi diligentissima artis industria. Cauendum in primis ne immatura euellere, uel amputare tentemus: neque summo cum periculo discindamus, quae tutius diffuere possumus. consuetudinis intermissio facienda. Summo uero cauendum ne lumina oculorum luminibus coniungantur: Si quid in amati animo uel corpore uitij est, diligenter animo reuoluendum.

Plurimis, uarijs, grauibus negocijs animus applicandus: sepe minuendus sanguis est: uino utendum claro, nonnunquam etiam ebrietate, ut ueteri sanguine uacuo, nouus sanguis accedat, nouus & spiritus. Exercitatione sepe ad sudorem usque uti prestat: per quam corporis meatus ad expurgationem faciendam aperiantur. Ea insuper omnia que Physici ad cordis presidium adhibent & cerebri alimentum, profunt quamplurimum. Sepe etiam conuincendum Lucretius precipit.

Sed fugitare decet simulacra: & pabula amoris
Absterrere sibi atq; aliò conuertere mentem,
Et tacere humorem coniectum in corpora queq;
Nec retinere semen conuersum unius amore.

QVAM NOXIVS VVLGARIS AMOR Cap. XII

SED ne diutius de insania loquentes insaniamus, sic breuibus concludamus. Insania species quedam est anxia illa sollicitudo, qua uulgares amantes diu nocteque uexantur: qui amore durante bilis incendio primum, deinde atræ bilis adustione afflicti, in furias, ignemque ruunt: & quasi cæci quò precipitentur ignorant. Quam perniciosus adulterinus hic amor tam amatis quam amantibus sit, Lysias Thebanus & Socrates apud Platonem in Phædro demonstrant. Hoc itaque furore homo in bestie naturam deuoluitur.

QVAM UTILIS DIVINVS AMOR, ET DE QVATUOR eius speciebus. Cap. XIII

DIVINO autem furore super hominis naturam erigitur, & in Deum transit. Est autem furor diuinus illustratio rationalis anime: per quam Deus animam à superis delapsam ad infera, ab inferis ad supera retrahit. Lapsus anime ab ipso uno rerum omnium principio ad corpora, per quatuor gradus efficitur, per mentem, rationem, opinionem atque naturam. Nam cum in omni rerum ordine sex gradus existant, quorum summum tenet ipsum unum, in finem corpus, media uero sunt quatuor que prædiximus: necesse est quicquid à primo ad ultimum labitur, quatuor per media cadere. Ipsum unum rerum omnium terminus & mens furæ, confusionis & multitudinis expers. Mens angelica multitudo quidem idearum, sed stabilis & æterna. Ratio anime multitudo notionum argumentationumque mobilis, sed ordinata. Opinio autem inordinata, & mobilis imaginum multitudo: sed substantia punctisque unita: cum anima ipsa in qua est opinio, una substantia sit nullum occupans locum. Natura, id est nutriendi uis ab anima, & animalis complexio similiter, nisi quòd per corporis puncta diffunditur. Corpus autem indeterminata partium & accidentium multitudo subiecta motui, & substantia punctis momentisque diuisa. Hæc omnia respicit anima nostra, per hæc descendit, per hæc & ascendit. Ut enim ab ipso uno quòd omnium principium est, producit, unitatem quandam sortita est: que omnem essentiam eius uires operationesque unita: qua & ad quam ita cætera que in anima sunt, se habent, sicut à centro & ad centrum circuli lineæ. Unit uero non modo anime partes inuicem & ad totam animam: sed animam totam ad ipsum unum rerum omnium causam. Ut autem diuine mentis radio claret, rerum omnium ideas per mentem actu stabili cõtemplatur. Ut seipsam respicit, rationes rerum uniuersales cogitat: & à principijs ad cõclusiones ratiocinatione discurret. Ut corpora respicit, particulares rerum mobilium formas atque imagines per sensus acceptas opinione uolutat. Ut materiam attingit, natura uelut instrumento utitur, quo unit materiã, mouet & format. Unde generationes, augmenta, & eorum contraria proficiuntur. Cernitis igitur ab uno quòd super æternitatem in æternam multitudinem labitur: ab æternitate in tempus, à tempore in locum atque materiam. labitur inquam, quando ab ea puritate, qua nata est, longius corpus amplectendo discedit.

QVIBVS GRADIBVS DIVINI FVRORES ANIMAM extollunt Cap. XIII

QVAPROPTER sicut per quatuor descendit gradus, per quatuor ascendat necesse est. Furor autem diuinus est, qui ad supera tollit, ut in eius definitione constitit. Quatuor ergo diuini furoris sunt species. Primus quidem poeticus furor. Alter mysterialis. Tertius uaticinium. Amatorius affectus est quartus. Est autem poesis à musis, Mysteriorum à Dionysio, uaticinium ab Apolline, Amor à Venere. Redire quippe ad unum animus nequit, nisi ipse unum efficiatur. Multa uero effectus est: quia est lapsus in corpus in operationes uarias distributus, & ad corporalium rerum multitudinem respicit infinitam. Ex quo partes eius superiores pene obdormiunt, inferiores alijs dominantur. Ille torpore, hæc perturbatione afficiuntur. Totus autem animus discordia & inconcinnitate repletur. Poetico ergo furore primum opus est, qui per musicos tonos que torpent suscitetur: per harmonicam suauitatem que turbantur, mulceat: per diuersorum denique consonantiam, dissonantem pellat discordiam, & uarias partes animi temperet. Neque satis hoc est, Multitudo enim adhuc

adhuc & diuersitas restat in animo. Accedit ergo mysterium ad Dionysium pertinens: quod expiationibus, sacrificiis, & omni cultu diuino partium omnium intentionem in mentem, qua Deus colitur, dirigit. Vnde cum singule anime partes ad unam mentem redactæ sint, iam totum quoddam unum ex pluribus factus est animus. Tertio uero ad hoc opus est furor, qui mentem ad unitatem ipsam anime caput reducat, hoc Apollo per uaticinium efficit. Nam cum anima supra mentem in unitatem assurgit, futura præfagit. Demum cum anima facta est unum, unum inquam quod in ipsa natura & essentia anime est, restat ut illico in unum quod est super essentiam, id est deum se reuocet. Hoc celestis illa Venus per amorem, id est diuine pulchritudinis desiderium, bonique ardorem explet. Primus itaque furor inconcinna & dissonantia temperat. Secundus temperata unum totum ex partibus efficit. Tertius unum totum supra partes. Quartus in unum quod super essentiã, & super totum est ducit. Plato in Phædro, mentem diuinis deditam, in anima hominis aurigam uocat: Unitatem anime, aurigæ caput: Rationem, opinionemque per naturalia discurrentem, equum bonum: Phantasiam confusam, appetitumque sensuum, malum equum: Anime totius naturam, currum. quia motus suus tanquam orbicularis à se incipiens in se denique redit, dum sui ipsius naturam animaduertit. Vbi consideratio eius ab anima profecta in eandem reuertitur. Alas uero tribuit, per quas in sublime feratur: quarum alteram putamus indagacionem illam esse, qua mens assidue ad ueritatem annititur: Alteram boni desiderium, quo nostra uoluntas semper afficitur. Hæ partes anime suum amittunt ordinem, quando perturbante corpore confunduntur. Primus itaque furor bonum equum, id est rationem opinionemque, à malo equo, id est à phantasia confusa & sensuum appetitu distinguit. Secundus malum equum bono, bonum aurigæ, id est menti subiicit. Tertius aurigam in caput suum, id est in unitatem mentis apicem dirigit. Postremus caput aurigæ in caput rerum omnium uertit. Vbi auriga beatus est, & ad præsepe, id est ad diuinam pulchritudinem sistens equos, id est accommodans omnes sibi subiectæ anime partes, obijcit illis ambrosiam, & super ipsam nectar potandum, id est uisionem pulchritudinis, & ex uisione letitiam. Hæc quatuor furorum opera sunt. De quibus generatim in Phædro disputat, proprie uero de poetico furore in Ione, de amatorio, in Cōuiuio. Omnibus his furoribus occupatum fuisse Orpheum libri eius testimonio esse possunt, Amatorio maxime Sappho, Anacreontem & Socratem fuisse correptos accepimus.

OMNIBVS HIS FVRORIBVS AMOR PRAESTANTIOR EST.

Caput XV

MNIUM potentissimus & præstantissimus est amatorius. Potentissimus inquam, propterea quod omnes alij ipso necessario indigent, neque enim poesim, neque mysteria, neque uaticinium sine ingenti studio, flagrante pietate, & sedulo diuinitatis cultu consequimur. Studium uero, pietatem, cultum quid aliud dicimus quam amorem? Igitur omnes amoris potentia constant. Est etiam præstantissimus, quoniam ad hunc tanquam ad finem alij referuntur. Hic autem proxime deo, qui nos copulat. Hos utique furor quatuor, totidem adulterini affectus falso imitari uidentur. Poeticum quidem musica ista uulgaris, quæ auribus duntaxat blanditur. Mystericalem, uana multorum hominum superstitio. Fatidicum, fallax peritiæ humanæ coniectio. Amatorium, libidinis impetus. Verus enim amor nihil est aliud quam nixus quidam ad diuinam pulchritudinem euolandi ab aspectu corporalis pulchritudinis excitatus. Adulterinus autem, ab aspectu in tactum præcipitatio.

QVAM UTILIS AMOR SOCRATICVS. CAPVT XVI

QVAERITIS quid amor Socraticus conferat? Primo quidem ipsi Socrati plurimum ad alas illas recuperandas, quibus in patriam reuolet. Deinde ciuitati suæ magnoperè ad honeste feliciterque uiuendum. Ciuitatem profecto non lapides sed homines faciunt. Homines uero à tenera ætate quemadmodum arbores à tenerioribus curandi sunt, & ad frugem optimam dirigendi. Puerorum curam parentes habent & pædagogi. Adolescentes autem limites parentum & pædagogorum non prius transgrediuntur, quam iniqua uulgi consuetudine deprauentur. Superiorem quippe uiuendi normam domi imbibitam sequerentur, nisi ab ea improborum hominum, eorum præsertim qui illis blandiuntur, usu, consuetudineque defleuerentur. Quid ergo Socrates faciet? Num permittet ut flagitiosorum contagione adolescentia, quæ futura reipublicæ semen est corrumpatur? At ubi patriæ charitas? Succurret itaque patriæ Socrates, filiosque illius, suos autem fratres hac pernicie liberabit. Leges fortasse conscribet, quibus lasciuos uiros ab adolescentium consuetudine segregabit. Sed non omnes Lycurgi, aut Solones esse possumus. Paucis legum condendarum datur autoritas, paucissimi legibus latis obtemperant. Quid ergo uim inferet, & manu iniecta seniores à iuuentute depellet? At solus Hercules cum monstris dicitur decertasse, cæteris periculosissima est huiusmodi uolentia. Forsitan scelestos homines monebit, corripiet, obiurgabit. Cæterum perturbatus animus monentis uerba contemnit, & quod deterius est, scuit in monitorem. Qua de causa ab alio pugno, ab alio calce, dum id tentaret, percussus est Socrates. Vnica restat iuuentuti uia salutis, Socratis consuetudo. Huic ergo Græcorum ille sapientissimus charitate deuinctus sese miscet

M 4 ubiq;